

№ 6.

Dei hi ha orole
en tots els oroles.Dissabte, dia 1er d'abril del 1939.

La premsa d'arreu porta una molt important declaració del "premier" anglès, Chamberlain, vertint al pas d'una nova "agitació" de l'Alemanya nazi vers la seva nova presa que intenta absorbir: Polònia.

En Chamberlain ha declarat que en cas de qualsevol atac armat a Polònia, Anglaterra ajudaria a qualsevol nació per tots els mitjans. Afegí, a més, que estava sectoritzat per França per dir que idèntica actitud prendria aquesta en el mateix cas.

No cal dir com ha estat ben rebuda aquesta informació arreu del món, fent la natural excepció d'Alemanya i Itàlia, és clar!

El Japó, tercera potència de l'eix antikomintern, s'ha annexat les illes Campôté, prop de la Indochina francesa. Per, un mes més a la gana imperialista que encara no s'ha pogut aferrar a la Xina, i a més, a més estratègia,

Dimenge, dia 2 d'abril

No fins ni istia de gaus d'escriure.

Dimens, dia 5 d'abril.

*Des dies reuse escriure ref. Ara ja no és per ex-
cés d'activitat; al contrari: és potser per manca d'aquet-
ta, no que fan els dies monistans, tristes i pesats. No
fins ref per ref, ref per dit i molt per aburrir-te.
La vida en aquestes condicions té molt poc de
persona i molt de lèntia. Menys mal que amb
alguns companys bon així identitat sostenim, a ve-
gades, interessants converses. Les distingues entre en
Jordi Casanoves i l'Espina són les úniques mageti-
ves.*

*Per avui no se me ocorre escriure res més.
Bona una dositud de ploma morissant.*

Diverts, 8 d'abril.

*L'únic slicit que bon té així és verita-
blement les converses i controvèrsies entre companys.
Avui m'hi hegué una al Departament nostre*

1599
molt interessant sobre l'Amor lliure i els misteris
en les profunditats insondables de la formació del sexe.

Variis comparans praequerer la paraula per
exposar els meus punts de vista, alguns molt erro-
nijs en apreciar el veritable fang d'humanisme
que hi ha en l'Amor lliure. Cal dir, però, que
la victòria se l'emportaren els defensors, no
els detractors. Entre els primers m'hi trobava
jo, intervenint amb molt bon èxit.

I el resultat final fou que els errors
rectificaren plenament, i se constataren tots pe-
rò que una cosa tan perfecta no és pas pos-
sible tenir en dir.

Aquest matí ens hem llevat amb una no-
va sorpresa de tipus de "forsa", a la qual, des
de fa uns dies, ens hi hem acostumat. Aquesta
vegada ha estat ^{estat} la que ha donat el "cop": ha
envaït l'Albània, país feble, petit i de poca
població, tota el poder de fer imperar la
paus.

Es un nou cas de vergonya europea
que no puc calcular encara la reacció francesa.

600
anglesa i de tots les "democràcies" en general.
S'assumiat, però, contra Colòmbia em fa l'efecte
que ja està perpetrat. Després quiirà la no-
va víctima: França? Argentina? Segurament aquesta
darrera perquè és més feble. I després?... I
després... ja veurem...

Ahí, al capvespre, vingué a veure'ns en Gil.
Nosaltres li femiem una lletra de la nova obra
que bon hom havia recués aci. Venia fet compirat
en referència al "bon" campenyisme que, després
de la guerra de la Curia del Espanya, bon de-
mostrat la resta de les campanyes d'allà on estan,
per sense aconseguir l'estat de gestació d'elles, va
tenir que fer les torques de la lletxa mentre
les altres treballaven per fer-se amb diners. Alguns
esforços en el seu estat li han produït un
mal resultat, tant que estigui a punt d'aver-
tar, i movement ha hagut d'anar a l'Hospital.

Poc després se'm desfa l'enigma (sobt) sobre
la guerra i retorne de la Curia allà: la lletxa apru-
lla que rebé en juedoval era vella i canviarem
la data per gastar-me una broca a mi. La

trama fou feta pel "trio" "General," "Andoval" i "F. de Soto",
quan en Eobarna i jo estàvem a fora. Jo ho vaig
creure ben xic sospitós, mes per no demostrar in-
terès davant l'enveja que existeix, no vaig dir
res, ni ho vaig creure i vaig deduir el que apa-
reix en el decurs del dia 29. Tenia confiança
que ni hagués retornat ni escriuria tot seguit.
I al no fer-ho van començar des sospites d'a-
quella lletra rara del dia 29 de març i quin
data figurada era la del 24. No obstant, no em
vaig decidir a demanar més explicacions al
"trio" pel concepte que en tinc del mateix, sobretot
de la referència que m'inspira el "General."

En Eobarna, bon amic, m'havia dit més
d'una vegada que li envidiava de nou; jo, ignorant
de la trama, no volia fer-ho per l'orgull propi
que tinc de que li corresponia a ell el corres-
pondre'm.

I així passaren els dies: jo sense demanar
explicacions; ell sense donar-me-les. En Gil, al qual
després li comunicarem la faccisa, m'he digne
dir. I la lleure des de el dilema.

602 La meua reacció no fou violenta, de condema-
ció bramularia del fet; no semblava havia d'è-
sser així, però em vaig voler retenir oportunitat
i no vaig dir res. Oh! després, en els mesos in-
teriors, quina fou la meua reacció? Fou en-
gira, res més: aquesta energia es volà per com-
plet darrunt d'ell veient una altra immensa
de despreci. Ells no la esporeu, rebut; més ho
sé jo que tenceu permanentment el meu despreci
darrunt d'ell per aquesta acció innoble. I
el més lamentable, és que, almenys, des d'ell
aquest despreci els hi fene de voluar d'una
manera general i definitiva: un pas ^{la para} ~~tant~~ irres-
cibilitat francament encunja de la meua. A aquest
tal veu fou la meua primera impressió, en con-
firmq: extem en franca hostilitat i idome en
odiu mutuament.

He optat per buccarria amb ell sols des pa-
roules indispensables i encara en la majoria d'a-
questes, opto per callar. La més pràctica i no val la
pena vocalitzar mots per semblant subjecte.

603

En quant a l'altre, dolorosament reconec que malgrat la convivència de més d'un any, al final, no ha demostrat ésser un amic, ni tan sols un bon company.

Aquí, en s'ha pagut independitzar del prestigi que jo podia gaudir a l'Hospital, de la relació de treball, del que, fou conseller, ha deixat d'ésser l'amic perquè era una cosa fingida, ha deixat d'ésser el company però que aquí ja no està subordinat a cap relació de superioritat; i com que, naturalment, ja no és cap, no és res. És, sí: un mediocre company de captiveri, al qual, en el curs que ja portem d'aquest, he observat alguns detalls no gens reprochables i quin fons de moment preferisc no parlar.

Nemés em resta dir que aquest regon col el lamento sincerament que sigui així. N'esperava una altra cosa...

Formant una a la lletra de la Júlia que remetia a en Gil, interessa remarcar-ne alguns paràgrafs que em venien dedicats a mi i que en Gil em llegia.

En aquests paràgrafs feia una exposició

⁶⁰⁴ a grans trets, dels interèsiments ocorreguts entre ella i la barona des del dia de la nostra separació: Expli- ca la confiança que li feu ella en relació amb el dilema de les nostres relacions; es permet alguns arbitrarietats en les seves explicacions i conceptes que per honor a ella i a mi, fero el propòsit de re- latar-les-li degudament.

I finalment, després de fet això, em cal recordar una vegada més respectuós homenatge a ella, que en els embats del dilema dolorós, tant per el seu deure, en perjudici meu, ho sé; (no hi havia més re- meï) però amb confiança la fúlia el gran, l'ini- pagable interès que desplega per mi.

Després de fet això, em cal dir que rectifico la duresa amb què la tractí a rel de la trama del "Luis"; rectifico plenament i en absolut, car devia de tenir més confiança amb ella perquè se'n féu mereixedora i no podia sospitar el que veig arribar a fer.

Una mirada més li rindeixo un fervorós record d'estima impossible, ho sé, però ines- troncable. Malgrat la portença viu en mi

i hi viurà, potser, per sempre més.

605

Però ella, resolent a no tornar a Espanya i sense haver sabut res encara de la meua disastrosa família, estic per començar un nou començament de la vida. D'aquest començament, si en tot possible, l'encaminaria cap a l'estudi aprofundit de les lletres i per això, si no fos la dificultat de la llengua, potser a la U. R. S. trobaria el mitjà per fer-ho.

Un altre país interessant per mi és Mèxic, del qual en sóc gran amic, i on pensaria anar la Carme, si a Espanya haguessin acabat la seva missió de mare i d'espera.

No sé el que farà ni el que serà de mi. Dixerem temps al temps i si aquest Diari continua, un dia vindrà que marcarà un nou començament en la meua obscura existència.

Dimenge, dia 9 d'abril.

Albània ja està rotunda de fet. Itàlia ha fet una gran cosa: 44 milions d'italians contra 1.200.000 albanesos. Eh! quina gran cosa!

França ja es comença d'esglair i es gira
contra la passivitat d'Anglaterra la qual vol-
dria per una aliança contra els estats totalitaris
sense comptar-li la U.R.S.S. I mentre perd
el temps així Itàlia es veu aprofitant.

A Espanya hi ha encara focus lleïds notats
que es neguen a entregar-se als botxins. A Ala-
vunt i Guàrdia, hem dit que en zona inter-
nacional, hi ha encara alguns patriotes espa-
nyols que fiats en la humanitat de França
i Anglaterra esperen, però ara en va, que
hi trobin llurs esquadres a cercar-los. Adhuc
hi ha un diputat comunista francès, Pilleu,
membre del Comitè Internacional d'ajuda a
l'Espanya Republicana.

Dilluns, dia 10 d'abril.

Un amic francès de l'Estàtes que viu a Fou-
louse l'ha vingut veure a veure. Entre altres co-
ses han parlat dels esdeveniments internacionals
que creu molt greus, fent que està per-
suadit que la guerra és inevitable.

607
"Com veia - diu - que ahir ja ens llessa-
ríem amb el decret de Mobilitació general". No ha
estat així, però a no tardar el tindran. Adhuc
hem assegurat amb insistència no de "bulo",
que avui ha estat signat el fatídic decret.

El que és general entre els francesos, és la
grandiosa por que fem a la guerra. Entre
ells, els d'esquerra, malgrat la por, accepten
la guerra com a mal menor, car comprenen
que les exigències feixistes són insarciables; pel
contrari els de dreta claudicarien incessantment
fins a entregar tot l'imperi colonial.

El Papa, enemic d'en Mussolini, condemna
la força i fa una crida al món per
solvar la pau en nom de la caritat i la justí-
cia.

Continuen al barri Xines d'aquest Camp
les originalitats en la venda de productes: hom fa
ja els ferrats a la vista i els serveis colentous;
pastells amb dibuixos i tot, aurores amb monogrames
originals: un pot de Nit foradat pressionat
per un tap de fusta; es donen classes de

60° de francès, traduccions en varis idiomes, minuts
i ~~cartes~~^{de minuts} i cartes i cartes. Hi ha a-
gències de recerca de familiars, de caurs i
barra, d'intermediaris, etc. etc.

Dimarts, dia 11 d'abril.

He fet una mena de barriador per por que no
m'extralimités en alguns temes en què no devia
fer-ho, contentant a la Júlia Duran les lletres que
m'adrecia l'altre dia. Em sembla que el re-
sultat ha estat discret.

No sé si podrà que precedeix a aquest re-
sum la lletra al·ludida, que no fare més pa-
ny d'escriure avui. A més, cal dir que la mà
esquerra mena la línia malalta d'unes quantes que
amb les males condicions d'higiene d'aquí em
costaran guais-re-m. El menys mal si la
cosa no s'exten a la resta del col.

Dimecres, dia 12 d'abril.

Avui marxa l'amic Joaner, que, com a
base, va a un altre camp especial per a bases
aviadores i homes de les Brigades Internacionals.

609
En Jordi Casanola, Fombé fa més dret que
marxa amb Septfonds, restant de nou sense cap
d'ambdós. Aquest darrer, amb l'altre, s'ha a mi-
llorar la seva situació personal i fan bé, car
la del d'ací no és gens interessant.

La situació internacional està estent. Els
totalitaris continuen llurs falces d'agressió
matemàtica que ara té un camp d'acció
que s'esten des de Dantze fins al Hook-
canès, incluint-hi tots els Estats balcànics.

Les democràcies estan atordides; Anglaterra
i França més que cap, i en particular aquella
més que aquesta. "No obstant es consueix. A-
mèn." De "La Dépêche" d'avui.

Dissabte, 11 d'Octubre del 1939.

Aquella Carta Nacional de la implantació
de la República a Espanya, que s'instaurà
l'any 1931, allà, ja no existeix. Aquí, però,
els francesos, no sé ben bé encara per quins
segons motius, en han permès celebrar la
Festa, declarant-la Oficial dins el Camp.

610 El primer acte ha estat anar a saludar la bandera francesa; després hi han sagut vari "números" entre nosaltres: concert per un boc de banda que incloïa reita, futbol, etc. el temps, però, no ha afavorit.

Al nostre Departament, val dir que no hi ha cap "valor" ni en meitat d'aquells sobre la declamació, la paraula, l'artista variat, el cantador, etc. Hervat en Pebrón (que una mà malalt) els altres són més "pebes" vulgars.

Benim, no obstant, com a primer "llama", el "Señor Pifanio" (Ferraro), que és un "tio" de la província del "crimes"; (Lluçena) més parlador que un xerrameca i amb l'estil del castel "Señor Pifanio" del Madrid típic. L'home ha viatjat bastant per l'Amèrica i Espanya (era viatjant) i sap de "tot". No hi ha discussió que es necessi que ell no hi posi el nas, doncs les revelacions i xerrades són veritablement insubornables, i quan es dona compte que causa, redobla la seva fúria de vocable amb tanta intensitat que no hi ha qui s'oposi a la seva peroració, car hi perorien.

Un que parla poc i es pot sentir, és un tal 611
Donat, resident a Madrid; ahau, eh! La qualitat
principal d'ell és el sentit comú i un humoris-
me fi, irònic i moltes vegades de qualitat.

Benim altres companys de particularitats intere-
sants: en Jabate, un lleidatà bofet, meuk, autènti-
cari, malgrat les professio ciutadana; el seu costat,
un altre lleidatà, en Ferris, nautic, molt correcte,
serè i afortunat. Més enllà, es troba un major, Ugena;
esport, discret i impediment jugador de cartes; en Re-
yes, un masobileru violent i desentonat quasi tem-
pre; el major Isid, amable, manís amable, ah!
i també jugador de cartes. Des vius aliongarats
enfrent note asten enumerar encara als re-
gients: "Philip", simpàtic i agradable; en Rubio,
pobre el que parla menys; en Santamaría, un ex-guar-
dia rebutat urbà de Madrid, que la majoria de
les vegades no toca de peu a terra. Gran bon ve-
gine dels diaris francesos novel d'Espanya, un para
mes vellei com un altavens. Resten encara els
germans Jordà, un discret i callat; garsat i tapat
sembla una dona; l'altre, el gran, un perfecte

612) València de falla.

Al nostre bàndol del ja, a més de nosaltres i el "Señor Pifanio", es destaca un andalús, en Donato, força graciós, si bé no molt parlador. Al costat hi té un de Banca, l' Hernández que sempre té conflictes i oïd; un de la sen d' Urgeel que fa cara d'haver begut molta llet i minyó més vaques; un "trijileto" molt tose i un minyó d'ivert, callat i correcte que encara no sé com se diu.

Els nostres ja els ve, i el que es destaca també; un, el "General"; igualment sé per què.

He escrit al "Comité d'Acció aux Intellectuels Espagnols", quina adreça m'ha facilitat en Gil.

Sembla que finalment, en quant a política internacional, les democràcies formaran un bloc d'unió.

Alemanya anuncia que en llurs propers moviments marals utilitzaria les costes atlàntiques i cantàbriques com a base. Ah! no ho sabem!

Dissabte, dia 15 d'abril.

673

Ara acaba d'arribar, ja guarit, en Pedrón, amb una explosió d'entusiasme d'ell i nostre. Immediatament s'ha cantat el famós disc d'Osma; un company del Departament veí, del qual en Pedrón n'és un interpretador fidel.

Dimenge, dia 16 d'abril.

En Pedrón ens ha despertat de bon matí, iniciant una plàtica formidablement divertida d'acudits, graciosos, d'enginy i bon gust que ens ha divertit extraordinàriament.

Per vespre, després de sopar, hem anat a veure una mena de festival que es feia a la plaça del Camp, com a colofó dels actes que en honor a la República s'han organitzat.

Hi prengueren part, cantadors de jotes, de "jando", barítans, tenors, recitadors, marionets, artistes, etc. Algun programa fou llana, però tot en conjunt ha estat força bé. El més dolent i deplorable ha estat una part del públic nostre, per obviar, com si hi havia de francès, que s'ha mostrat intolerable per la seva guturalitat bramlaire.

64 (Dinneng) Dilleny, dia 17 d'abril.

El diari d'avui porta un decret llei del Govern francès que regula l'estatut dels estrangers residents a França en llur obligacions amb la nació en cas de guerra.

Aquest decret, però, es veu clarament dirigit als espanyols que hi són refugiats els quals en guardem de la llei d'asil o pel contrari són considerats homes sense pàtria. Per ambdues coses podem ésser envoltats a les files de l'Exèrcit francès.

Dobre aquest decret encara no nos podem fer un comentari atíntic, cal esperar els decrets que seguiran per l'execució d'aquest. No s'ha d'oblidar, però, que està fet per un govern de dreta i capitalista.

El diari d'avui portava un telegrama que el president Roosevelt ha adreçat, per separat, i directament a en Mussolini i Hitler, dient-los hi concretament si estan disposats a prometre no atacar cap més Estat europeu, alguns asiàtics i les possessions colonials. El telegrama, idèntic a lluny destinatari, és extensíssim i raconat, i tant adllue, una per una, els noms de tots les nacions o estats que entrarien en negociació per un terme mínim de deu anys i si fos

619 la política "paucifista" de les potències occidentals.

Mentrestant, en França, quart "partenaire" de l'eix, anuncia un nou desplaçament de la Desfilada de la Victòria a Madrid pel proper 15 de maig, festa de Sant Jordi, patró de la ciutat.

Això suposa que les tropes estrangeres persistiran allí fins a aquella data, i després, ja varem. No més cal dir que, segons la premsa autoritzada anglesa, alguns batallons de Casadors italians nous, a l'ardis, desembarcat recentment, i a la frontera pirinenca ja hi ha establert alguns d'aquestes unitats especialitzades.

Dimercs, dia 19 d'abril.

Dona és el 50 aniversari d'en Hitler. Amb aquest motiu serà nomenat ciutadà d'honor de la ciutat Nivè de D'antennè. Manidena al "carto": Ciutadà d'honor i és possible que com a regal commemoratiu, a més, se li ofereixi, amb la complicitat d'Anglaterra, la ciutat i tot.

Segurament tractaran de donar a la hiema una nova presa per veure si el dia 25 cala

i es disposa a ésser més comprensiva.

617

L'ambascador de França a Espanya, el mariscal Pétain, ha aconseguït que en Franco alliberés al darrer tinent del seu país a l'Alacant republicà, que fou fet presoner dins el Camalot junt amb el diputat comunista francès Charles Pillou. També ha demanat al general Jordana explicacions sobre la constitució de unitats mixtes hispano-italianes, el nombre d'aquests estrangers dins Espanya i Marroc; la confirmació o negació de nous centinguts d'arribats; la repatriació, abans de la desfilada de la victòria, de les tropes marroques, etc. etc.

El ministre de negocis estrangers del govern personal del Sr. Franco, ha contestat negant la veritat sobre els italians i dient que els marroquesos marxen per a ésser desarmadament. Ben ho veiem? Nooo!!!

Un diputat francès ha adreçat una lletra a en Debsodier, proposant-li que tenint en compte els quatre-cents-cinquanta-mil espanyols que hi ha a França, aquests podrien ésser utilitzats per construir el projectat canal dels dos Mers, que seria unir l'Atlàntic amb la Mediterrània per mitjà d'un

616
comand que atravessaria França des de la Gasconya fins al Languedoc. De 350 a 400 km. de curs capaç del navegació dels rius grans raiells.

L'objectiu polític és l'ereitor, per les relacions franceses i angleses amb la Mediterrània, d'anar a donar el tomb a Gibraltar, punt que malgrat ésser d'Anglaterra, per la proximitat del Marroc espanyol, podria ésser ambada gran part de la nova èpica.

No veig que la idea guanyi adeptes pel costís de la colossal obra que, per molt ràpida que es fes, no estaria llista en cas d'entatar la guerra i per tant no els hi interessaria el gastar els milions ací quan manquen per fabricació de material bèl·lic.

Dijous, dia 20 d'abril

Avui he aconseguit dutxar-me. Una gran satisfacció física. Ara que la infecció de la mà esquerra que no estava sota encara del fet, no sé com m'anirà, i a més, ambdues mans que també m'estaven bostant.

Dissabtes, dia 21 d'abril

En Mussolini parlà ahir i contestà sense intentar al president Roosevelt. Estava d'acord amb

en Hitler, el qual diqué qualsem i anunciant pel dia
28 unes condicions de pau "superiors" a les americanes.

A veure si ara es tornaran pacífiques, comy! Ità-
lia així ho diu i Alemanya ho anuncia; naturaléu!
Res; pura farsa! i'ó si no a les bebes!

Dissabte, dia 22 d'abril.

En una lletra que darrerament rebí en Gil
de la seva muller, li deia a veure si sabiem quel-
com sobre l'afar Echevarria.

D'aquest afar és pot dir que ^{curi} menys que res,
car les lletres en les quals m'ho contava ^{la Carme} es perderen
a Prats-de-Mollo. Solament sé que ella féu gestions
per tal de que jo pogués sortir d'ací i aquest E-
chevarria, que havia estat director general de la C.A.M.P.S.A.
a Barcelona i Conseller del Banc d'Espanya, li di-
qué que quan s'acabés la guerra de la nostra
Pàtria, podria anar a Mèxic on ja hi havia en
Prieto i família, amics també de la Carme.

Poc després, la Carme partí vers Espanya i
no sé ni he sabut res més sobre el particular.
Per tant ignoro si ella deixà alguna gestió

629 Jeta favorable a mi. Segons la Julia és possible que sí. Dixí, doncs, a aquesta, li he dit que si trob qualcun més que jo, m'ho comuniqui.

Ignoro igualment la sort que hagi pogut córrer ma a la seva arribada a Espanya. Suposo, no obstant, que no li hauria passat ref, pel prestigi dretista que gaudeix la seva família a Lequeitio (Biscaia), malgrat que el seu disortat marit sigui, i adoncs ella, de clares conviccions esquerranes. Malgrat, però, que hauria anat a casa els seus pares, encara ben vic intranquil per la sort que hagi pogut córrer? com ho és encara igualment per la meua disortada família, que ja té tres lletres adreçades a Espanya, no he obtingut resposta de cap.

Mores meves a casa, encara que sí m'han rebut, car a més de les lletres, la família de Puig-Alt de For del Xispa, prometé anar-la a veure; inclús el mateix Xispa, que veu ja a Catalunya, també, si ho pogut, els hauria anat a veure. Després, si la Larne, pot, no dubto que farà els possibles per fer arribar a la meua mare meves meves.

El que m'intriga més és com he restat

de desfeta cosa nostra: el "Calcuta" (que atiqué a casa
 mura els danys dijs de la coiguda de Barcelona) em digué
 que el meu pare estava disparat a marxar. Si efectiva-
 ment ho féu, que hauria emet de la mare, les dues
 germanes i en Joanet? Els hi hauran tret el son
 del par i els hauran forçigat de casa com a mínim.
 Del meu son tampoc en pooker comptar perquè igual-
 ment m'hauran reconiadat de la Caixa. Quina si-
 tuació, doncs, més desesperada no serà la seva?

I si pel contrari no marxà i junt amb l'au-
 tori restà allà, que els hi hauria parat? Potser m'han
 ré quedat sense pare, sense germà i amb la mateixa
 miseria per la mare i menuts. No sé, no sé el que
 hauria esdevingut de casa meua; no sé...

Els germans Pere i Delfí, els veec viú a França, en-
 cone que no els he pogut trobar. No veec que aquets
 s'haguessin quedat allà i dequereu passar la fronte-
 ra junt amb la seva unitat.

El meu odi pel feixisme republicà és com-
 plet, però si el seu sadisme hongrís pt una nova
 sistèma a totes aquestes ^{veides} "invençades" i que tant esti-
 mo, com reaccionaria? No vull pensar-ho!!!

Dimenge, dia 23 d'abril

Aquella conversació que vostinguérem sobre l'Amor lliure, com ja vaig dir, tingué èxit i ens prometérem repetir aquesta mena de conferències. A proposta meua, les baptitzarem amb el títol de: "Momentos Estelares del Barratón", per la certor relació que fíiem en les nostres pr. roracions, a l'obra de Stephan Zweig, titulada: "Momentos Estelares de la Humanidad".

Abans, aquest vespre, rebem fet una nova edició i a l'hora d'escollir tema m'han proposat a mi, triant el suggerim de "Astronomia i l'origen de la fundació dels múnys". Seguidament en Pedrón ha pres la paraula, explicant las teorías de Laplace i la del català Podés. Aquesta darrera volz per la relació de l'astroleg català amb l'existència d'un Déu i la seva influència en la fundació de la matèria. En Ferris, en la mateixa teoria de Laplace, afegí detalls importants, així com a l'Osma, etc. Ens venguérem després sobre l'habitabilitat dels múnys, generalitzant els detalls, especialment a la Lluna i Mart.

Per demà hi ha un tema interessantíssim:

"Religious" i per demà passar un altre: "Geologia". 623

Dilluns, dia 24 d'abril.

Al barracó s'ha organitzat un Campionat d'Escacs, prenent-t'hi part 34 participants. Jo no havia entrat mai en competicions d'aquesta mena, però ací he acceptat, malgrat la meua poca volua, per l'oïositat que regna. I mira: ja m'he perdut un.

Dimarts, dia 25 d'abril.

Avui he escrit una lletra a la Leïsa Sans, quina adreça m'ha facilitat el seu germà Victor, que està a un camp a Marières (Ariege).

Cap més nova interessant i poques ganes d'escriure, carestic llegint una geografia francesa força interessant, que porta els imperis colonials i tots els estats d'Europa menys França i el seu imperi. Segons curs d'estudi primari superior de text d'ensenyament francès.

Dimecres, dia 26 d'abril.

Entrem ja a la quarta jornada del Campionat d'Escacs del Barracó. Però fins ara tres partides

624
granyades.

Ru de nou i paquet ganes d'escrivre.

Dijous, dia 24 d'abril.

Hi adreçat una lletra a Argde per veure si hi ha allí en Vilat, amb el qual m'agradaria posar-me en contacte. Veuem si serà allà.

També he contestat una (una) lletra a Francesc Sans, germà de la Lluïsa, la única que he rebut des de que estic en aquest Camp. Si no hagués marxat la Carme altra cosa hagués estat! Ora només el recordo veïu d'ella.

Dijous, dia 25 d'abril. Divendres

Avui ha tocat al nostre Barracó la vacunació contra el tifus; jo m'he escapit de la punxada pel fet d'haver passat la darrera malaltia. No obstant tinc el propòsit que quan tingui ben guarida la mà esquerra de fer-me visitar per si és convenient injectar-me quant anticòssol més al meu organisme.

Amb motiu de la punxada el Barracó està a dieta de cafè (origina fenyida de negre).

Un dia de murgana a la molta que s'usen

passant.

631

Properament fins també el propòsit d'apuntar-me
at les seccions esportives del Camp, (quan tingui la pell
més seca).

Ahem la habilitat un petit Camp d'Esports a
l'altra banda de les olambres, enfront de la Infer-
meria. D'hi corre, es fa gimnàs, rugby, futbol, boxa
i altres coses per l'estil.

Una altra innovació és que per la part
orient del Camp s'ha eixamplat considerablement
un cent metres de camp ple d'herba verda, vol-
tada d'alguns arbres frondosos i bonics. Al centre s'hi
ha posat una tribuna que veurà segurament per des-
filades i parlaments.

La única nota discordant és que alguns
desaprensos s'han dedicat tot seguit a tallar els
esmentats arbres tan benicis és dir! els guàrdies
nivells en bon tret.

Aquí veig llegir "La Solidaritat Catalana", pe-
riòdic que s'edita en català a França. Porta al-
guns nous interessants de la vida a la nostra
divorçada Catalunya i a Espanya.

625 ~~Discurs~~, dia 29 d'abril. Discurs ~~de~~

Ha parlat ja en Hitler. El que hem creia: no
fanes les portes a més negociacions que si es fan fracas.
sonar, contestant negativament al telegrama del Pre-
sident Roosevelt de primer actuï i en una for-
ma irònica menyspreativa. A més, a més, denuncia
l'acuerd anglo-alemany naval i el qual era per-
manent i demana també a aquesta nació la restitució
de les antigues colònies alemanyes de l'Àfrica. Denun-
cia igualment l'acord Hitler-Pilsudski afirmant que
ha estat Polònia la que ha ajudat al signar el pacte
d'assistència d'Anglaterra a Polònia a Londres,
fa pocs dies, entre el coronel Beck i Lord Halifax.
Proposa no obstant, més negociacions a ambdós Estats
i a tots els altres, però res de sistema Roosevelt: per
separat i a cada una sol. És el sistema de ne-
gociar una pouça i un elefant.

Al començament del discurs, al mig i al fi-
nal, arremet amb fúria rabiosa contra el dictat
de Versalles i una vegada més es solidaritza amb
la política de l'Eix en nom del qual parla
i respon al President dels Estats Units

627

Ja sabem el que en podem esperar del Reich
deu alemany; ja ho sabem. No té pas ganes de re-
trocedir al seu programa de creació d'un poble
ètnic vertader i de fer un gran imperi superior
al que somnia el Kaiser. I per la qüestió ètnica
en canvi, no mira amb el seu afany de domini,
de tirar enrere dins el Reich Gran Alemany, a diver-
sitat de pobles, races i costums.

Un aviadador alemany acaba de batre el
rècord mundial de velocitat en avió a la mitja
de 55'100 per hora, o sigui a més de 200
metres per segon. L'avió és un "Messerschmitt",
la qual marca venim amb adreçament per
la seva companyia a Espanya.

Al mateix temps el general d'aviació
rus V. Kokkinaki, intenta batre el rècord mun-
dial de distància sense escala, anant des de
Moscu a Nova York. Aquest general és molt jo-
ve; té 37 anys, fill d'agricultors i agricultor ell
i desbarregador als docks després. Avui detenta a
més dos rècords internacionals d'aviació.

628 Dinnenge, dia 30 d'abril.

L'aviador rus que esmentava abans no ha arribat a Nova York; ha tingut que aturar ferret a l'illa del Príncep Edward, al Canadà. I quora encara les causes Navis és que ambdós pilots han estat ferits i l'aparell amb desperfectes considerables.

Un gran jugador d'escacs de Shatáro que està a un altre barri, ha jugat avui amb els nous primers classificats del nostre torneig allhora. Els ha guanyat tots. No cal dir que jo entre aquests no hi era.

Dilluns, dia 1er de Maig. 1939

La F^{esta} del Treballador de tot el món, ha estat celebrada al Camp amb no gaire èxit: els concentrats que hi hi feren neteja, se van que avui no volien anar a treballar perquè era la Festa del Treball. Aquesta decisió ha ocasionat un incident, car l'autoritat francesa ha acordat el barri en qüestió i ha practicat detencions i evidències.

Més tard al quadrilàter n'hi havia ^{uns} trenta.
Ha fet mal dia: pluja i fred.

El motin pel qual va haver de prendre terra l'a-
vió "Moskova" que pilotava el general Rokkinaki, al Cana-
dà, fou per causa de l'estat atmosfèric i el principal
motin, tres cirkus que trobareu en el curs del viatge.

Ara es diu que aniran a Nova York a rebre, no
obstant, la felicitació del poble americà per la seva gesta.

Dimarts, dia 3 de maig.

Travé en Fabarra i jo estic ben dedicat a rentar robes
tot m'ha ajudat a mi car com que encara no tinc ben
guaridat les mans de la piodermitis que tinc, només l'he
pasada en sabó.

Així com en Fabarra l'anava avarint, jo l'estenia,
i així a mitja tarda ja la tenia seca, cosida i "plan-
xada".

Altres maig adreçar una lletra a Na Isabel Gallastegui
de Marcans, o sia la germana política de la Carme. Primer
ment li demanava si sabia noves de la seva enya-
da, quin silenci des de la seva partida, em fa sospitar
que no li hagi passat quelcom; i segon lloc, ni sabia
l'adreça del Sr. Fèlix Escurrià.

Si pogués saber alguna cosa d'ella m'agradaria molt.

639
Kosim i més ni sense compromís, perquè intercanviar-la encara
que m'arribés fol de tant en tant, alguna que altra lletra. A mi,
a mi, ella, febrer, potser, més, entre una i jo, una in-
termediària precisa que fos possible la relació per tant vol,
una vegada; ja estaria content, un ara veïe amb una
certa tranquil·litat pensant en com ha pogut res-
tar la meua família.

La meua família de diu que vaig adreçar una carta
lletra al Camp de Sant Cyprien, a prop dels dos germans
Pere i Delfí i del Cap de la Campanya de Transmissió
a la qual pertanyien a Catalunya, a veure si d'aquesta
manera aconseguiria trobar-los. Però, a títol de nota, la
que si decidís no estar allí, es feia curar la lletra als
altres Camps de concentrats espanyols.

Dimecres, dia 5 de maig.

Es correu amb rumors molt insistents sobre
que a Espanya hi ha i es manifesta un cert descon-
tint entre la població contra la tirania d'estrangers.
A mi, a mi, s'accentua amb la permanència a
la península de les tropes estrangeres, les quals
s'afecten de minores, augmenten amb la remesa

de milers d'experts alemanys i italians que rota
el pretext de fer inventes i noves fabricques,
arriben en propietat aterrajada a la nostra Pa-
tria. Tant és així, que veient "La France", el
mestre Franco ha protestat prop de Roma i
Berlín per l'arribada, sense sol·licitud, de
tants "experts." Ombre les amenaces en pren-
dre serioses mesures i aquesta invasió conti-
nuarà.

Oh, que tot això fa riure pel grotesc que és!
S'espera, igualment, que a Barcelona i
a altres ciutats, hi ha hagut qualcun més que
manifestacions de descontent. Ja més, veient veig
llegir a "La Solidarité", la protesta dels barcelonins
obligà a les autoritats feixistes a feriors a donar
el nom dels carrers i places de la ciutat
que havien heranat per veure dels enemics
de Catalunya.

Arreu he tingut ocasió de llegir "Le Midi", periò-
dic d'orientació dels espanyols de França, i porta
algunes noves interessants sobre la vida rota el
jorn en la tirania feixista.

682) La que m'ha nibat més l'atenció ha estat la que es refereix als mestres de Catalunya, dels quals, després de la "depuració" n'han restat per substituir nous que cent-trenta-dos.

Pobre pare si restà a Espanya! I pobra mare i germans si morirà!

Entre els milers i milers de detencions que porta, hi ha a més, una excepció important: La del General de la Guàrdia Civil, Aranguren.

Ahí vaig rebre una entusiasta lletra de en Pelai Vilas; entusiasta per una part i decepcionadora per una altra, car veu amb dolor com tots els uns i altres col·laboradors seus, marxen vers Espanya, lluny de tenir una bona consciència antifranquista. No més li resten en Lera, el magnífic company, i el seu germà.

I per acabar-ho d'adobar, un "terrible incident" com dir ell, ha permès que la seva Lona i fillot els hagin conduït a Espanya.

Dissabte, dia 6 de maig.

He contestat entusiasmament a en Pelai Vilas la meua

633

Uetra A' be rebut una altra d'un visor Thäner,
en si manifesta la seva peculiar gràcia: Con hu-
mest. La resta del dia l'he passat llegint ordenant
del meu Diari, endarrerit.

Dimenge, dia 7 de maig.

Està fent un dia pessim. Passo el dia llegint
diaris, recortes i escrivint. Una altra a l'amic
Thäner, el qual m'escrigué abans d'ahir: una
segona a Argelès-sur-Mer, a mena del major
Castellanos, Cap de la Cia. de Transmissions de l'Ar-
mè d'Exèrcit, per veure si sabem quelcom
del març germant. És la única abussió d'ahir que
tinc: ha de trobar el març germant; i la de saber
de cosa nova. Fins ara no he reconegut res posi-
tiu. La deixat en perseguit.

Dilluns, dia 8 de maig.

Armi fa dos mesos que arribarem a aquest
camp. I prop de tres que som a França. El panorama
no és tan obscur com a les primaries.

Per una lletra rebuda ahir de la Joverosa, un

avabenta que la Júlia està molt greu; tant que
possiblement us en murti. He ben fet rebre a un fill,
per si després pot anar a veure-la.

Dijous, dia 9 de maig.

La monotonia del dia la passo jugant el solitari, el qual he après de fer de tres maneres distingides. El solitari i el "can" són els únics jocs que se'n fa a les cartes; que se'n aprèn a fer. El primer m'agrada pel que té de solitari; el segon m'agrada pel que té de mantenir com tot joc de cartes; i que a més s'hi juga d'interès. Gairebé estic convençut que mai no cauré en el veïni del joc de cartes; deuençant i fent tipsos.

Van passant el dia i no veu novel de cosa ni dels germans. Espero cada dia el cartó amb la il·lusió de rebre'n. Ell passa i no porta res. Desil·lusió momentània i principi de il·lusió pel dia següent. Al següent, el mateix del anterior...

Dimecres, dia 10 de maig.

Ben lleuger, (bé sí de lleuger-se!) i fa mal dia com en altres acostumats. Vestit i aigües m'estic

el Diari i penso transmetre una fitxa a l'Acadèmia⁶³⁴
de de México, per si després fa efecte. No ho veig, però,
potser...

Després es parla al nostre Departament sobre Catalunya
i els catalans. Entre els que es permeten parlar d'aquest afer tan
delicat, es veu clarament que odien a la nostra terra; al-
gun amb odi basat per l'enviesa, altres fruit de la seva in-
cultura o de la seva incomprensió.

Dinys mots i raions tan feridores, a vegades, que s'ha
de fer grans esforços per no caure dins del seu odi i
repulsió.

I aquests es diuen espanyols i espanyolistes? Conscient-
ment ~~o~~ inconscientment són els pitjors ciutadans d'Es-
panya, car el fill d'una mare que promou la discor-
dia entre germans és un fill mal nascut i un a
fill d'una pàtria, un mal ciutadà i un indistig-
ble.

A mi, aquests impropis i atacs indignes, no fan la
menor senyal dins la meua consciència d'antifeixista, de
català, ni de ciutadà d'Espanya. Menys ho sento pel que
hi ha de feridor i de discorde. En canvi, m'hi hauria
d'altres que aquests atacs persistents i punyents d'odi,

636
d'orgull i de despit per la seva inferioritat en relació amb la nostra, forjaran dins la seva consciència la convicció que amb la resta dels espanyols no podem fer un estat de conjunt, ~~on~~ ^{se'n} respecti i ~~se'n~~ ^{se'n} comprenqui. I el mal semblarà per aquests mals ciutadans arribarà un grau que serà irreversibile.

Per a ésser un bon català i un bon espanyol amb aquesta mena de germans, és precis ésser un super-català i super-espanyol, i veure que aquesta qualitat no és possible ni asequible, potser, malgrat la bona voluntat dels catalans, vindrà un dia que la convivència entre nosaltres i ells serà difícil. I la culpa, si estic segur, no serà nostra, encara que no ignoro hi ha catalans que fanbé són uns mals ciutadans, mes la inferioritat dels altres és sobreparadora.

Aquest matí, precisament, ~~se'n~~ parlava com tant de d'altres vegades, i quan anàvem a rentar-nos amb en Fobarna, aquest m'ha fet patent l'odi que els no catalans senten per aquests. "Es lamentable" - deia - "que tinguin tanta fòbia contra Catalunya".

El vespre se n'ha tornat a parlar i aquesta vegada hi ha havent un incident, car la peroració plena d'odi

i de poc antifeixista d'en Pedrós, ha provocat l'esclet violent ⁶³⁷
d'en Carrús que ha replegat amb dignitat i emert.

Dijous, dia 11 de maig.

Veni "Fires i festes de Lleida". En altres anys dia de grans il·lusions i esperances; foleres i grans plans de divertiment. Això era quan jo vivia a Lleida; fins el dia 18 de maig de l'any 1933. A Barcelona i a Montcada, el jernat s'esborria dedicant un record emotiu a tota una altra nostàlgica ra de més emotius records.

Quan era un infant, la Festa Major em portava una sèrie d'espectacles i divertiments que hom només veia d'anyada en anyada. M'agradava veure els gegants, tots altius i magestrosos; el "ball dels bastonets", el circ amb els seus ballons i saltimbaquis; els cavallets, la ròria, el pum-pum-pum, les fantàstiques parades de xurros i de "manteigades"; el mercat de "riempre foca", els quinquillaires, els típics xurros de collets, etc. I com a final de festa, el popular castell de focs d'artifici al marge esquerra del riu Segre.

D'adolescent em hi divertia igualment però en un altre sentit: feia ja amics amb els quals sortia i es diver-

631 L'interès ven ben xic més agorats. A més, en una Festa Major; la de l'any 1932, ni no vaig errar, feu gran començament a rondar la Guigori que després acabà en l'Estrella; després en red. Quella, no obstant, feu la més interessant. I l'any d'adolescència de vida més intensa.

Tels àpat, en aquests dies, llavors, ven esplèndids; en canvi, avui és tan migrot ven cada dia i la gana té un ple domini de l'estómac meu.

Deixo al escriptor perquè han tocat el xulet i és bona de donar una missaia satisfacció al dissetat estímul.

Dissabtes, dia 12 de maig.

Acabo ara mateix (9 hores) de finir el borrador d'una nova lletra que decidíem adreçar a casa meua, millor dit a la veïna Campar.

Ha un mes, aproximadament, que vaig ^{adreçar} una lletra per conducte de l'"Oni", a la cosina Maria Gallego, al poblet de "La Guast", en exerci de mestrona. Tampoc he obtingut resposta.

A veure si aquest nou intent en portaran les bones identitats com sempre, noves de la meua caríssim família.

Per una circular signada per en Neguin, Alvarez del Vayo i Martines Barrio, ens assabentem que els treballs per la nostra evacuació a Mèxic, van endavant.

Dir que primer marxaran, (hem dit ja han partit) els membres i responsables del Govern de la República, Diputats, etc. Després els caps i oficials del nostre Exèrcit, i finalment tots els ciutadans espanyols responsables. Alguns de la marina, hem farà arribar als que puguem retornar a algun, a Espanya, l'oportunitat de fer-ba llavors.

Segons l'ordre de partida jo estic comprès entre els primers, si, com es diu, els del Govern ja han marxat. Així i tot, però, malgrat començar les expedicions a partir del proper dia 15 de maig, veig que trigaré encara d'un mes a dos en aquest camp amb la pauca fan prima com els francesos en fer-se acostumats.

El pasatge dels vaixells, dir l'enumeració circular, que tots seran en primera i segona, i que la fi de la travessia serà Nova York, des d'on, en autocars, s'arribarà fins a Mèxic. Des per on, els que puguem anar allà veurem, sense sospitar-ho, la gran ciutat dels imponents gratacles. També tindrem ocasió de veure alguns Estats de la formidable Unió de Nordamèrica.

640 Dissable, dia 13 de 1919.

Resta a punt de marxar la lettra a la cosina Empar, a Barcelona, per conducte de l'"Oni." Ahir aquest escrigué i devia, segurament, en Jandoval li contestarà.

També he escrit una lettra al C. E. R. E. intentant no-rament ni puc saber que cosa dels meus germans i àdhuc del meu pare. I una tercera al Dr. Espinassa, metge de Montcada que està a Perpinyà, on, a més, segons m'han comunicat, hi acaba d'arribar una de les filles d'en Vilanova, escapada recentment de Catalunya. No sé si era la Magda o la Lore; em suposo aquesta darrera, a la qual frego que m'escriqui tot seguit, car ella segurament em podrà donar noves de la meua estimada família.

M'han dit també aquests montcadencs, que entre els afusellaments que es saben han perpetrat els feixistes a Montcada, hi ha el de la mestra de Bifurcació, "Dona Rosario", la qual era directista rematada, però ficava el nas a tot arreu per aprofitar-se'n. Allà es barrejà al nostre Partit, mes aviat la frotgiren; després feu el mateix al S. R. I. i el mateix que els altres feren aquests. Ultimament estava en els Menjadors Infants.

Una altra mort és la del cap del l'Estació de Bifurcació

ció, un altre reaccionari que es parejà entre els nostres. ⁶⁴¹ Dos més
que coneix són un ferroviari de Lleida que vivia allí i el
secretari de la U.G.T. de Montcada.

Al metge Espinosa l'han condemnat en rebel·lia a
mort i li han confiscat tots els béns.

Dimenge, dia 14 de maig.

Aquest matí he tingut una gran, però immensa
alegria: sé ja on estan els meus germans Pere i Delfí;
a Azde, Camp nº 3.

Els he escrit a la Jefatura del Camp d'on pregun-
tant per mi; la Jefatura els hi ha comunicat que sí i a la
vegada els hi ha triat l'adreça nova.

S'han acabat doncs les mesures de recerca a ell. Tot se-
quit després de dinar els hi escriuré per posant-se en contacte
^{imediatament} ~~(tot seguit)~~ car a més, és possible que ells sàpiguen ja quel-
com sobre la resta de la família i en particular sobre si
el pare i l'Antoni, sortiran o no de Montcada.

Inclús, si com és dir, es fa un Camp per Catalunya
allí, a Azde mateix, potser per alguna condició podrem
remiarnos a França.

Magnífic dia amb de joia interior, magnífica a-

642
legua.

Dilluns, dia 15 de maig.

Dia sense pena ni glòria, com tants d'altres d'aquí. Més mal que dirte de poc tindrà la gran satisfacció de rebre noves dels meus germans Pere i Delfi.

Dimarts, dia 16 de maig.

La convicció que apuntava el dia 26 de març d'anar, sobre que estava segur que tard o d'hora la Corne, deixaria noves del seu parador, va fracassant a mida que els dies n'escolen. No sé per què em sembla que des de Barcelona hauria pogut fer saber qualsem solere la seva existència, si no a mi, directament, a qualche deua de les de l'Hospital que romanem ací.

A més, el que no sé interpretar bé és el silenci a les dues lletres noves a Hendaya, i en carrei no han estat retornades.

Fot això em fa pensar que no li haurà succeït quelcom desagradable a l'anar a Espanya. Tant és així que segurament em decidiré a escriure directament a casa els meus pares, amb discreció i amb l'únic intent de saber d'ells.

643

És un dia molt pesat i no em trobo gaire fi. Deu
penso furgar-me.

Potser aquesta contrarietat d'ordre físic és la que m'ha
fet pensar amb més insistència amb la Carme, engerant
les grans atencions veul d'altres temps.

Per la tarda d'avi mateix he posat uns quants grams
de sulfat de sosa al cos. Adhuc ja m'ha començat a fer
l'efecte. Segurament que aquest vespre ja podré separar.

També he fet una mena de borrador sobre la lletra
que segurament adreçaré al Sr. Josep Mª Aghorra, pare de la
Carme. És molt discreta i sols pasa de prou manifest l'interès memorial
de saber la sort de la seva filla ^{que} sotà la tirania d'un Franco, ha
omat a parlar.

Ahí, després de separar, vaig anar a donar un tomb amb dos
mús montcaudenes que he conegut en aquest Camp. Com gairebé tot,
els coneix ben bé poc, malgrat que feia temps vivia a Montcauda.
El mateix que hi ha de Bifurcació, que bon anomenava, en mo-
ter, el "Revolucionaris" ara potser és l'època que he parlat més en
aí que en tot el temps allà.

Tra cinc o sis dies que formen a dir la continuació del
Camp que hi ha cara a Orient; només per unef borel, però.
Dimengeo negat i hi havia de fer una mena de festival.

i on hi havia de castigar un Ebat Català que s'ha fet un augment
 Lamp entre els entusiastes del càntic català.

La propiitat de català: els membres de comitè de Barnaó del
 Partit, assembleats sobre l'incident de l'altre dia sobre Catalunya, no
 pressaren a cridar els promotors i alguns d'altres, per fer la rèplica a-
 deguada al qui s'havia posat un o mal exemple i com a
 mal comunista. Naturalment se la carregà en Pedrós, el qual ad-
 va i reconegué la seva falta.

Del vespre i a fi de tallar tots els provocadors que pequis ha-
 ver-hi així com també per facilitar la comprensió del problema
 de Catalunya, tots els militants de diferents departaments ens reuníem
 públicament, per llegir els paràgrafs llargs del llibre leninista: "El
 Marxisme i el problema de les Nacionalitats" i posar com exemple el
 cas de Catalunya.

La discussió fou molt aprofitada i profitosa; per nosaltres
 i pels que no són comunistes, els quals són els més grans en-
 emics de Catalunya. Entre aquets n'hi havia que estaven més
 que realistes.

Ja no s'ha provocat més a Catalunya i els catalans.

Dimecres, dia 17 de maig

Aquest matí (dijous) he tingut una altra gran

alegria, però sense goig. He rebut una tarja de la cosina
Ambaristo des de Barcelona, per avió, datada del dia 12
de juny. Ten din fan poques coses que no em din ref.

Din, sí, que ja han rebut novet dels germans Pere
i Delfí, els quals saben l'adreça d'un amic dels parel
de la promesa d'aquest darrer, ací a França. Ten can-
vi, no din ref en concret de la mare, les germanes i el
meunt. I molt menys ref en absolut del pobre pare que
fins ara no m'han pesat en clar si està empresonat,
si ha mort o senzillament destituit. L'únic que ver-
taderament em consola, és que el germà Antoni es-
tà allí i sembla que d'una manera lliure. També
es veu bastant clar que no viuen a Montcada, quin
indiciari i estret, segons el "Colento", tenien el propòsit
d'abandonar-los. Si ho han fet, quina pèrdua més
gran i estimada! I els meus llibres i els meus ori-
ginals!

Em cal esperar la letra dels germans a veure
si ells saben més coses o em passen en clar la qüestió
del cas del disortat pare.

La susdita tarja d'encapçalada, com tota, ho-
diosa i estúpida maneta obligada de: Saludo a Frances

646
Arriba o Viva Estarçà?

Que poc polític és en Franco! Fins en arribar la min-
posició i la tirania!

L'esmentada Farja diu que la reberei el dia
abans, per tant he triat dos mesos menys quatre
dies en arribar a destí. Pot, però, no ésser certitat.

Dijous, dia 18 de maig.

Énia ja certa esperança de què arri rebria noves
dels meus germans; no ha estat així. És veu que seria de
mà que lògicament li toca.

De consegüent el dia transcorre sense cap il·lusió.
Hom diu que arri, a les quatre de la tarda, hi ha
la mena de festival-desfilada que s'havia de fer
el prop. passat diumenge.

S'ha fet ja la desfilada al Camp. Ha vingut el
Comandant de la 17ª Regió, general Nèil. La desfilada no
ha estat pas tal cosa: una ridícula de tot.

El primer escarni a nosaltres ha estat que a la
tribuna novès hi han tingut accés les autoritats
franceses. El cap del Camp Espanyol, el major Es-
colona i els seus, s'han bogat de riure a terra.

Ferien un paper!

547

Els que havien de desfilars ho han fet sense missió ni tambor ni res. Una altra ridiculera potar interès. sats els materials francesos en què fas així. Ora que els nostres s'han portat bé: ho han fet tan molament com han pogut.

Si jo, ara, hagués estat cap del Grup, immediatament, després de finalitzar la desfilada, la meua dismissió notunda i digna li hagués fetut els ussols del M. "Crâne".

Si som presoners que no ens facin fer de ballarols, i si som ballarols que no ens facin fer ni ésser presoners.

Dijous, dia 14 de maig.

Aquest matí he pres la segona dictar des de que sóc aicí. Ara sembla que podré dictar-me més movent, car ja no ho tenc organitzat com abans. A més, el mal que tenia a les mans i canes, gairebé ja està guarit del tot.

El que encara se m'infla un aicí, és la causa de guerra, la que hom dictamina que era flexible.

Ara, tal com havia previst, he rebut carta dels

648.
nens germans. Davant la cert promesa havia trobat
que la rebia i certament ha estat veritat.

En la lletra me centrada en Pere a quí s'hi tota
les qüestions que li havia parat. No obstant, en referència
a la família, estan ells tan despitats com jo.

Immediatament els hi he donat resposta, incluint-
los-hi, a més, la forja de l'Ocuparito.

Dues altres més he fet també: una al Comitè Co-
muniste Nacional de joves amb Refugiats Espanyols, que
na adresa em faciliten els germans a fi de fer
els possibles per intentar ajuntar-nos. I una altra, a-
companyada d'una còpia de presentació i prec a
l'intermediari, vers Espanya, a la mateixa persona
Ocuparito, però amb nom de clau, suposada i sense
res més noves novetats sobre en està el pare.

Est fa procure, però, que si a divessa hora no
convia de parer, fugí de casa quan els feixistes hi
anaven a entrar. Així m'ho confirmà el "Folletó" i
m'ho confirma el Pare, per boca de l'ocell Jor-
pob, amb el qual havien restat per marxar junts i
que a aquest no li fou possible obrir-lo a cercar.

L'ocell, la Nàtalia i la Tia es troben a França.

649
Hi trobarà també el pare? Malgrat el drama acadèmic
i familiar de casa, ho desitjaria, car si restà a Cata-
lunya, el deterioració econòmic i dramàtic hi ha estat i-
qual i a mi, ^{hi ha} ~~fa~~ el perill que l'hàgim perdut.

Després de saber he anat a fer de Llugodera;
cal anar ben nets!

Dissabte, dia 20 de maig.

Em el cap el dia amb una alba antipàtica com
un té acostumat en aquest Camp. Per és el dia que
no plou i fa sol variats vegades.

Per referències, car no hi he estat mai, el dimecres d'a-
quí se a ésser com el de Toscana.

Diumenge, dia 21 de maig.

Obièi he parlat, per primera vegada, amb un soldat
francès, conegut ja d'en sobtat i presentat per aquest.

Ha estat una estona agradable on m'he desotat una
mica parlant en francès.

He rebut una nova lletra dels germans, aquesta
vegada escrita ambivament per en Delfi, el qual
no ho feu l'altre dia per una menys indiferència.
Per tramet, a mi, una missiva del dels Bar-

660 columna, rebuda d'uir per ell, de la seva promesa.

El text d'aquesta lletra és com gairebé tots els que venen d'Espanya, inexpressiva. No obstant, diu que la nostra família està bé; no fa menció de ningú, ho diu en general i fa preveure, com la tarja de l'Onipotent, que a Montcada no hi ha ningú.

Per la tarda, hi ha hagut a l'exemple de sempre, un festival a base de Chor Català i una banda de música del nostre Exèrcit.

Ha estat una estona molt agradable i en algunes vegades plena d'emoció pel record de la nostra Pàtria que ens portava la música i el cant.

El Chor Català, entre altres cançons catalanes, ha cantat, com a final de festa, "La Marsellesa" en català i amb un sol en francès ben fet i emocionant.

Les autoritats franceses han expressat el seu entusiasme davant el cant en llengua estrangera del seu himne nacional; i sobretot per les estrofes franceses d'un estranger.

M. "Crâne" estava jaiós!...

"La Dépêche", porta, extractat, el discurs d'un Francès a la desfilada de la victòria de Madrid.

Extrahet no die res; i son els millars paràgrafs!
No té ni una enguerra de fons polític, ni un bocí
de coire constructiu veritat, ni apunta tan sols al
futur estatal i polític d'España.

Pobra Franco! S'esperava el seu discurs com
quedava interessant d'home d'Estat i ha resultat
ésser una peça de quincalla de 0'95.

Es l'Eix que l'arriessa! Oidheu ho dir "Le
Matin"!

De les característiques de la defilada hem en té
el concepte que ha estat un fraïas militar i civil.

Dilluns, dia 22 de maig.

El nostre Partit funcionava ocí en clandestinitat
amb plena cohesió. Amb mateix, ens hem reunit una
de les cèl·lules del nostre Departament, parlojant com si
discutíssim de coses banals. Un canvi hem fet una
reunió farsa interesant.

A la poca estona, hem vist com, seguit al mateix
procediment, una segona cèl·lula del mateix De
partament es parejava i treballava...

Era curiós veure objectivament com anaven

62) argument i avall com qualsevol altre grup sense res-
pitos la unió, que érem i que parlàvem.

El principal motiu a tractar ha estat per co-
municar a tots els militants la discessió i faete a em-
porar, car hom ha descobert dins el Camp, individus
infiltrats pel Govern furiós, a fi de propagar la
provocació i poder tenir motiu per cercar i
castigar els principals, i prendre mesures de sanció
que afectessin a tots en general.

I finalment, fer saber a l'opinió francesa
qui som nosaltres; naturalment, en desprestigi.

Dimarts, dia 23 de maig.

He rebut dues noves lletres d'en Delfí i dues d'una
d'elles una del Fouet des de l'Hospitalet, datada el ma-
tí de dia 12 de maig, o sia del dia que l'Amparito
m'escrigué a mi.

En aquesta lletra en Fouet ja s'expressa millor i
més clar. Dixa prevure que els pares estant aubés
allí, si bé ell no escriu. Turem la nova resposta de
l'Amparito a la qual m'he adreçat de nou, i també
en Delfí.

653

El correu d'ahir, o millor el d'avui, ha estat el que m'ha portat alegries més positives, car sempre sé ja que a casa estan bé. A més, els germans de sis també estan bé i és possible que ens reunim tot tres a Agde.

El Comité Catòlic de Perpinyà, m'ha contestat molt bé dient-me que no està al seu a bastament el tractar el treball; no obstant, em dona orientacions sobre l'organització i em envia pocs adreces.

El cas curiós és que malgrat ésser un Comité Nacional Francès, els hi vaig escriure en català i m'han contestat en la mateixa llengua, i molt ben escrita. Sorprès, però, que és un català francès.

També he tingut avui la carta que adreço al pare de la Carue, per intentar saber d'ella. Fins ara restava:

Dimecres, dia 24 de maig.

Avui hem fet una nova desfilsada amb l'assistència del general francès de l'altre dia i un o dos més. Aquesta vegada hi ha hagut música i tambors i trumpetes; més moralitat i un air més de convulsió.

654 Dijous, dia 25 de maig.

Fiuc una correspondència boresent continuada amb els meus germans; avui he rebut una nova lletra del Peret: quatre ratlles succeït, un als hi ha donat la primera dosi de la vacuna antitífica.

(Així) Aquesta tarda hi ha hagut un incident al barri aïnat del Camp. Per motiu de joc, loteries, etc., hi ha hagut un botibull a l'enxer als gendarmes a desfer-ho per ordre del cap del Camp francès. De tot això no ha resultat un guàrdia amb una pedrada a la cara i en l'anada d'avui per a demà, apareix una sèrie de mesures de repressió contra tots els contractats i una disminució d'un 10% del salari. No hi ha estat l'autor de la pedrada.

De tot això en té la culpa el misteriós Còde, car de primer aquest devia haver prohibit en absolut el joc i no esperar a fer-ho ara, d'una manera bruta, amb el sol intent de cercar ocasions per repressaliar nos a tots. I més, la meua opinió, no volem que s'hagués ferués el joc ja des del principi; no femem el menor intent de molestiar a ningú i ens fet que les folles d'un

minoria ha aprofitat per fer-se pensar els nens del
bon poble francès com fets iguals. 655

Dimenge, dia 18 de maig.

Aquest matí he anat de llegir la segona no-
vel·la que he llegit en francès, ambdues en aquest
camp i la una després de l'altra.

La primera era la popular "Carton de Papeau"
i aquesta segona portava per títol "Rebeliot." m'agra-
dà més aquesta que aquesta.

Després he escoltat durant una estona un magní-
fic concert a l'aire lliure d'un voluntari de les Bri-
gades Internacionals de nacionalitat hongaresa. L'instru-
ment era el violí i el tocava molt bé.

M'he inspirat novament en la meua sèria li-
terària i segurament acabaré per començar a es-
criure un novel·la l'argument que tinc fet a Por-
celona per cinema.

En memòria, indubtablement paper. El
demanat el meu ministre a un Sr. Peters aquesta
dificultat serà la que m'ho impedirà

626. Dillens, dia 29 de maig.

Avui vaig començar a llegir una nova novel·la en francès: "Sa Maîtresse et moi". És molt interessant i ben escrita. Avui ja gairebé estic a punt d'acabar-la.

Combins aquestes hores de lectura amb d'altres d'escritura, passeig, prendre el sol i fer alguna par-tida d'escacs amb el major Ugena o Lucio, car el Campionat no haurà de suspendre's perquè a s'acabaria el major Escalona, Cap del Camp, marçoren amb ell si o set escacquistes.

He fet una instància al S. E. P. E. per veure si puc percebre els cinc-cents francs que em corresponen com a oficial.

Dimarts, dia 30 de maig.

He rebut una nova lletre de la Luisa Jone. La recepció m'ha estat agradable, car ara heu situat ja definitivament, el caràcter de la nostra estada: la de bons amics.

Una altra obra començada a llegir: "Le Procès de Mary Dugan". L'havia vista en cinema abans de la guerra.

Dimecres, dia 21 de maig.

Una altra obra començada a llegir: "L'Amour se aventure," obra de teatro en tres actes.

Coler, lectura i excas. També he escrit a la Mercedes Tomares, la qual és la primera infermera que he pogut saber el seu parador.

Dijous, dia 1er de juny del 1939.

Fa uns dies que un cop emmorso - bé això d'emmorso-vaig a rentar-me i després a llegir i escriure al camp d'elbarjo.

Pel matí he contentat a la Lleixa entusiasmat. Després he tingut una reunió de responsables del Partit al nostre camp, la mar de tranquil·la com si discutessim de banalitats.

El coster m'ha portat una lletra dels meus germans la qual m'ha desilusionat per dues coses. Primer perquè encara sola la lletra amb una breu dolorosa: "Aveç de la Derrota" la qual ja vaig llegir en una anterior i collí, y després per què feuen tan poca responsabilitat de la seva actuació que em proposen marxar a Espanya.

Aquesta mateixa tarda als hi he contentat en una lletra molt extensa i raonant als formes fets que hi

658 interessat, car és qüestions d'interès ben clar, i més entre
germans sobre aquest punt.

El darrer punt sobre aquest afer que escriu el Perot
és aquest: "El que no aprofita ara és que es fa culpable
de qualcosun"

Clar que em feig culpable; em feig culpable d'è-
sser un ferm antifranquista, cosa que se'ntia molt orgullos
d'esser-ho.

Ressona aquest punt d'una manera molt exten-
sa i fent-hi convergir tots els conceptes pels quals els
anys de l'Espanya actual i jo són tan divergents
com les dues línies d'un triangle astronòmic.

La lletra era sobretot sèria i sense la més mí-
nima imposició; no feia més que exposar els nous punts
de vista diferents dels seus.

Dimendres, dia 2 de juny.

7 vinga de llegir en francès; era: "La Maitresse
Noire"

He rebut una nova lletra tan formidosa com
la primera, del Sr. Juncà, aquest magnífic i
inamovible amic català, iniciat com jo.

També el corder m'ha dit una altra del
 meus germans, els quals m'encomenen que emi partirem
 vers la regió de Marsella, amb una companyia de tre-
 balladors Espanyols. Em encantaria ser així que hagi estat
 precisament, avui, la partida, per què no tindran temps
 de rebre la nova lletra d'ahir la qual considero que
 seria molt interessant que la rebessin.

Si pogués alimentat-me un ric ric i fer què paper,
 em deixaria de ple a escriure, car tinc molta matèria
 aprofitable dins la meua ment, o almenys li considero. Seria
 un sistema de no abarrire-me i a més deixaria de pen-
 sar molts amb la sortida d'aquí que està molt feca-
 de. De totes maneres, ara, entre la correspondència, la lectura,
 els assaig i aquest Diari, em passo els dies amb relativa
 distracció. Podria fer-li a aquest "memòria" una mica d'es-
 part i potser ho fagi; però fins ara entre la floritis, les
 manes i alguns coses més, tot reminiscències de la darrera
 molèstia no ben reparada, fan que me'n mantingui al
 marge; i una altra poderosa raó: la manca, la manca
 de pituresa...

Dinabte, dia 3 de juny.

Els dies s'escolen, ràpids, fugidurs, l'un donant-se la mà

660
amb l'altre com si tinguessin enveja que nosaltres, els
concentrats, els podéssim fruit; com si volguessin que d'arrera
d'ells vinguessin anys i anys i que realessin amb nosaltres
tres, així, en aquest quadrat enervador.

Mirant-t'ho per aquest mirall, hom veu amb horror un
desarmat de tot, fe que femur a concusar una nova
lluita amb la vida, més, més dura que la passada. I en
canvi, així, perd el temps; cada dia que unar està més
desarmat. S'horroritza.

Amb un altre objectiu - mirall, els dies en si són llargs,
penats, lents, enervadors, descoratjadors, rememoradors de coses
impossibles i per tant molt més dramàtics.

Aquesta població oprimida que ensuega en les seues ovelles
el tribut gloriós a la lluita per la llibertat: canes, braves,
incògnits heroics, està ara gaudint del "just" premi a la
seua gesta: famat, empresonat, reclut, com un indesitja-
ble, esguardat a distància com una fera, tractat com un
morfactor i alimentat com un bosc es mereix, com
un bosc de fave...

La Humanitat! La Humanitat! La Humanitat! Oh! la
Humanitat!!!

661

El caneu d'aviu me ha portat una simpàtica respos-
ta della Meredith Racemates, corresponent a la cura del
dia 21 prop-porat.

Aquesta memòria meua, en altres temps, ja apareguí
en les fulles d'aquest diari; quant estava a Saragossa.
Ara hi reapareix però en molt diferents condicions; ara
ambolós estem en exili, llavors estàvem a casa nostra.

Dimecres, dia 4 de juny.

Etz meus penons en diuen que avui (ahir)
encara estaven allà sense haver marxat a Marsella.

Enc Farà que s'entà portant molt bé amb ella
ha arribat fins a marxar junt en la mateixa Com-
panyia on a més hi ha l'antic amic Francesc
Ollé.

"Fem - en diuen - un quartet magnífic i
compenetrat."

He acabat de llegir l'obra de teatre en tres actes:
"Fragile" que m'agrada molt força. Continua fem-
bé La Maîtresse Noire."

Dilluns, dia 5 de juny.

Enc un dia d'aquests que hauré deien l'estat, pe-

1662/1
sob; que no feul ganes de fer res, ni tant sols llegir.

Per motí encara he fet dues ratlles - vull dir lle-
tres - una junt amb una fitxa de periodista - escriptor per
la Junta de la Cultura Espanyola que es constituí el mes
passat a París. Ohir vaig llegir en un fullotó de l'as-
sociada Junta que els que no haguerem tramés la
fitxa ho ferim tot seguit.

M'acaben d'assabutar que un company del Partit, gran
lluitador, valent, espanyolit, tuberculat, esprimatad i petit,
que en la vida civil era mestre i en la militar major,
se l'han endut del Camp cap una presó.

S'han donat ja alguns casos sobre aquest particular
i sempre s'han endut caps important mestres. Els primers
foren l'Estivill i en Belmonte; després no ho sé; ara en
Palacios. I sensot de què? D'ésser espies? Espies de qui?
Aquesta França, aquest Govern que està matant en les
presons els que a Espanya foren els ^{seus} millors soldats.
sols!

Dimarts, dia 6 de juny.

És un dia molt molest, per què boufa fort i
al Camp no et deixen llegir ni escriure. Ara mateix

que este feut el Diari, quasi el vent no em deixa
escriure. El llibre que llegia m'he l'he desfet dues
o tres vegades. Malgrat el vent, però, el sol es comença
sentir amb força la seva intensitat.

Fins ara; són les 11 del matí, cap fet interes-
sant m'ha succeïgut que sigui mencionable. Per
tant, fem punt i prou.

Es manifesta poderosament les moltes games que hi
ha de combatre el fedi i l'overriment entre els sig-
nes ciutadans d'aquest Camp; es manifesta de les més
diverses maneres: jugant a futbol, rugby, quiniàs, cor-
rent, fent bany de sol, llegint, surant al barri-
rins - veritable "festigós inermat"; gardant, espollant-se,
jugant a una munta de tennis a mà, fent estels i
devant. les, (joc favorit de la imperatza de Uscia) etc.

El correu m'ha portat lletres dels meus germans, en
la qual en contesten la nova del dia i prop. parat.
Ha estat per mi una gran alegria aquesta lletre, en
me donen la raó per complet a l'insosat per
mi. Dir en Pere que jo ^{no vaig agafar} pel cop més vell, ja
que ell no anaven fari el lla.

684 Dimecres, dia 7 de juny.

Novament m'ha contestat el Sr. Juncà, molt, molt atipic,
i en francès heu escrit. Adonc es presta, a ésser correspon-
sol men en aqueixa llengua si així ho desitjo.

En la meua darrera hi feia algunes consideracions
d'ordre professional, car per la meua de les redaccions i
el contingut, necessitava ésser un escriptor.

Seu contesta formidablement, feia una exaltació de
la nostra engrada terra en termes de gran patriotisme
i dient-me que no és ni escriptor ni periodista; en canvi
és un artista: fundador de la famosa Cobla Bar-
celona a la qual i a tots les cases de Catalunya s'hi
la entregat amb devoció.

He començat una nova obra en francès, de teatre:

"CHOTARD ET Cie."

Dijous, dia 8 de juny.

M'ha parlat el mateix gairosí llegint, vell dia esrivint
al Sr. Juncà; he fet primer un narrador en català
i després l'he traduït al francès.

Per la tarda, una reunió, discussió i lectura.

Una altra obra de teatre començada a llegir; al

no sols no puc escolir xini que quasi no puc llegir.
ha començada ara a titular: "la lastigliosa"

Dimecres, dia 9 de juny.

He rebut lletres d'en Vilas, Forà, Generosa i el seu germà Víctor.

En Vilas em diu que el meu bon amic metge Villana, el que em tractà tan bé quan estigui malalt, el qual marxà a Barcelona tot seguit, està emprasant i sotmes a procés.

Lui et faia correr tant, dissortat!

Dimecres, dia 10 de juny.

Durau ésser les onse del matí. Per ara no de nou a l'est!

Res de nou per la tarda.

Dimecres, dia 11 de juny.

Armi fa quatre mesos que vauig pensar la feccatura per entrar a França. Quatre mesos de concentrat, fangat i recluint, i sense veure encara cap sortida viable.

Fa un dia pesat, obscur i plujós. I un cliv.

666
ref de nou.

Nova obra a llegit, de Geny de Maupassant: Boule de Suif.

Dilluns, dia 12 de juny.

Fra quatre mesos encara que avoig passar la nit més felix que registra la història de la meua vida. Tan ja dins a França, en un poble d'una unió prospera en estaven ocupats. Abans d'aques, la nit de joia, primer, vam tenir una discussió ben viu i vident, car no ens apartà ni tant sols dir qui era la companya; una discussió violenta quina causant en vore ésser la meua filla. Però com que quan dos s'estimen tot s'arranja, a la para estona de l'incident, ja s'eren més amics que mai.

Just amb nosaltres hi dormien també d'altres companyes de les que el dia abans havien passat amb mi la frontera. El lloc era per descomptat incòmode i dur: a terra i un aï de palla blava que prouquem aconseguir. No obstant, la incòmoditat no va ésser l'obstacle per què la nit fos deliciosa com cap, no sols amb satisfacció material sinó en una agraadíssima polèmica sentimental.

Havens, si un'hoquetin dit que cinc dies més tard l'ha via de perdre per sempre més, no m'ho hegués cregut; pot ser no hegués sobretot renunciar a aquella felicitat tan nova. I en canvi, feu així: cinc dies més tard me fugia de les mans, importada per un inútil fugaç, enllacat encara amb una compenetració de mirades expressadora que el girant de la cometa tallà hàbilment per no ajuntar-se, potser, mai més.

A temps, marta pel silenci que li ha seguit, que no sé res, res d'ella (des de que partí a Espanya). Malgrat això, però, no desconfio encara de rebre resposta a la lletra que heig adreçar al seu pare, sol·licitant-li saber noves de la meua filla quin silenci me feia, me feia, un altre dit, i em fa sospitar qualque desagradable.

Dimarts, dia 13 de juny.

Avui és el sant del meu pare i del meu germà: sant Antoni. Amb els seus lluny d'ací i segurament el pare a la presó. Pel ^{sant} tant me fot; és per ells que m'agradaria tenir-los a la meua vora.

En altres anyades, abans de la guerra, a cada racó.

162
hauria a fer bona festa, car el pare no feia classe
i generalment li feien regals els escolars, i felicitacions.
Aquest any no li faran regals ni felicitacions, ni a casa ni
haurà bona festa, per què no tindrà ni casa ni família.
Allà a la presó, el pare, desditxat, sense recursos, tota el
jou d'en Francesc, passarà bé el fact, si ja el passarà bé,
ja... Pobre pare! Set fills, son miserable, moltes misèries
li peniries per pujar-los i total per acabar així, quan
era ja hora que estés una mica bé...

Dimecres, dia 14 de juny.

No sé pas encara si acabaré a ésser un escriptor, quel-
quès que vaig arribar a ésser membre de l'Associació d'Escriptors
Catalans i amb el nom d'aquesta Institució publicui alguns
articles a Treball. Que tinc ànima d'escriptor sí, car sento ve-
lletat d'escriure per viure; ara que, a la millor, aquesta
ànima i aquest esperit són dolents com a categoria literària
i potser ho seran sempre. Però en quant a producció imaginativa
em sorprenen jo mateix que en ferigui tanta, puix amb les
idees que se m'overen, ni ferigui paper per escriure-les, tin-
dria tota per treballar tota les hores del dia. Ara mateix,
tinc un genió cine feries a desenvolupar un d'ells ja
fet l'argument adoptat a producció cinematogràfica, des de
labors o després del canviament de la guerra i que aquesta
impedí el manifestar la seva sort definitiva. Ell altre
quatre, tots overguts a aquest camp i entre aquests un que
fa referència a la nostra guerra sobre moments volun-
tarios viscuts per mi. No crec pas que fos gran cosa que
dants una visió general de la nostra lluita, però no sé
per què em sembla que podria arribar a ésser un xic
interessant.

Ja tinc la data tan conusada de l'any, aquesta nit passa-
da ha fet un fred ferriç, una gelada que laquis fet ho-
mar a les millors de l'hivern. L'ha uny de país, aquest!
Ara mateix, deuen ésser les 9 o les 10 del matí, estic al
rol i fa un xic geladíssim ben impropri d'un mes de
juny.

Dijous, dia 15 de juny

Haig aquest reserbi el dicendres pel creste, car tot aqueix
dia me l'he passat llegint "La Hormana San Sulpicio" (s'ha
acabat la sèrie).

D'important, res.

668
Dissabte, dia 16 de juny.

El bo i simpàtic Ari, m'ha trobat, per conducte d'un Gil, una molt atenta i afectuosa lletra en la que, a instància d'ell mateix, em demana les noves que creu em poden interessar sobre la partida de la Carume a Espanya.

Em confirmo que ella no volia pas marxar, a l'hora en que la convidaven a cercar, mes com que una vintena de dies abans s'havia apuntat ella i una altra cibarrera, dir l'Ari que no fingués altra solució que partir.

Se els impropis procediments que usen alguns prefectes quan es presenten casos semblants. (Mullers de companyes molt bon estat traslladades per la força a Espanya, malgrat les vehements protestes). Però, evidentment i ho sabia, el refugi natural d'ella era casa seva; Potser i fins la inquietud que no m'equivoc, l'únic que me volia fer era fer-ho tan inesperadament i aviat.

Allà - m'explica l'Ari - restaven encara que novíd arribar a Espanya, escrivien a una altra companya basca que romanent que al Refugi. En efecte, aquella cibarrera escriu a sa companya, ací, dient-li que havia arribat bé a Bilbao on es separava amb la Carume i no s'havia vist més. Una segona lletra arribada després del mateix remitent a la destinatari, no demora la menor nova d'aquella.

Est això sembla bon que sospitar; el silenci respon fins ara al nom de Carume. D'altres cibarreres passen per la mateixa ment, no ben definides i que no vull definir. El que potser em decidirà a fer serà, superior de nou, a Bilbao, o a Haudana, o a operar resposta de Lequitió.

El que si em passa és que cada vegada que per qualsevol motiu em recordo amb insistència d'ella, no puc evitar una molt bona i una tristesa que no sabia dir si em fa bé o mal.

Dissabte, dia 17 de juny

He fet un bonadent per escriure una lletra a en Didac Ruiz, el que estava a l'Hospital, amb el qual vòrem restar a Prats de Molló que em contestaria dient-me l'estat veritable de la meua família a la qual aviraria a veure. Però que ja és hora que ningú a casa seva després del temps passat, i, per que em pugui donar satisfacció.

La resta del dia llegint la novel·la "El Fidu de marie", de Paul Laflore.

Dimecres, dia 18 de juny.

He rebut una lletra del meu germà Pere, en la qual, entre altres coses, em diu que se n'ha n'olla que tingui polidisme. Quasi mai té la be contestat davant-li instruccions per a en Valer a fi que si ho veu se li faci un tractament adequat. Ells allà, estan força bé, car s'han fet uns amiguets que de mi porten tabac i s'eca i regous es veu tenir una llibertat que no caldrà dir.

Carles he rebut una nova lletra de la Mercè de la Roue- nales en la qual em dona el nom d'un corresponent de francès per si li veu servir. Per ara em tinc des ja i em sembla que aviat em vindrà més, car el Peret em posa l'adreça d'aquestes amigues seves.

Dilluns, dia 19 de juny. (Per ara fins finta...).

M'acabem de enumerar que és molt possible veure els cinc-cents francs que com a diuial de l'Exercit de la República em correspondria per rebre a la meua entrada a França i no veig rebre-los.

No cal dir el grandíssim favor que em faries per tots conceptes, que us rebés. Una la gana que es passa! L'escassetat de paper, finta i rebres, etc. etc.! M'hi posaria un episcopat reuui per uns quants dies.

He contestat a la Mercè i al corresponent, quina adreça m'adjuntava, en francès, a aquest, naturalment.

Per la lletra d'ahir al meu germà, li he posada una diu per en Sidac Ruiz a fi que se n'arriben i la transmetrin a Sab- panga per mitjà d'alguns amiguets d'ells que deie ve'ls hi han d'at.

Hom diu que avui rebrem un paquet que trauet el "Comité de CoorINATION", compost d'algunes vres essencials per la higiene perso- seal. Nosaltres hi ensiquirém, més dubte de la nostra bona sort.

Dimarts, dia 20 de juny.

Enc un dia d'aquelles que hem pot qualificar de posats i sense ganes de fer gran cosa.

Esperava el cartó amb certa il·lusió per rebre ni una por- tava lletra de Barcelona, puia fa ja un mes que veig as- crirre i encara no he rebut resposta. La il·lusió s'ha inventat es funció contària.

Obres en lectura: "Les Puits de Sainte Cléire", d'Anatole France, i "La Bataille", de Claude Fauriel.

Dimecres, dia 21 de juny.

670
El dia que fa avui té molta semblança a aquells fatídics de quan arribàrem. Ha plogut intensament durant tota la nit, i comença a ploure amara durant tot el matí. Venem la tarda.

I diuen que avui comença l'estiu. Bon principi!

Començo a llegir "Gervière" de Lamartine.

Lo orientat és la pitjor consellera. És ben veritat: ací ho manifesta d'una manera eloqüent el trist espectral del Pavi Kinè, verdadera verganya, ^{per} per l'autoritat francesa que ho permet que per aquest paler d'esperit expansiu i entre ells, de interessos: alguns dels factors que cap generalitat pot indicar.

Una altra manifestació de l'orientat és l'obcecació, la quilladura, "los chalaes" i aquesta potser font o més dolenta que l'altra, car aquesta manifestació apareix en formes molt variades i interessants; les més infames, ni bé, de gran en gran, n'hi ha alguna tan air inquietant.

A l'Hospital s'han donat ja una sèrie de casos folia variadíssima, produïts de l'excés de vi que es viu. Tals quillats, dins el camp, fan alguns casos venenables; ell que més són les que fan amb els ossos que s'atreuen de la carn. Es designen a fer ousells i tota mena d'objectes divinis decoratius, rasant els ossos contra unes tuberies sense topor ni res que hi d'amp; que són fetes de ciment ornat. És un espectral feroç creació i veure com treballen aquests individus.

No farei gaires de continuar escrivint...

Dijous, dia 22 de juny.

En Delfi m'ha tralès una lleta de Barcelona, on hi erives l'Empoñito, Faust, Lencita, Rosita i Joanet; la mare no pu que no en sap i el pare tampoc per que no pot, car el Faust diu d'una manera pasiva que està empresonat.

Quina alegria i quina amargura alhora, m'ha proporcionat aquesta lleta! Alegria per veure de primer autèntics, els tres col·ligats característics d'indes tan volgut com són els emmentats: Faust, Lencita, Rosita, Joanet i l'Empoñito; Amargura, dolor, llàgrimes, ràbia, odi, després, al veure el contingut: el poble, el disortat, pare a la presó, res més; no sé on ni com ni per que; la mare, la Rosita i el Joan vivint refugiats a casa la tia Empo i els diuen que hi passen passant l'estiu... El Faust en el moment que es estat a l'Hospitalet i la Lencita idènticament a casa la proua d'en Delfi.

En una paraula: vivim de veritat en casa d'aquests parents i si alguns futurs parents. En unvi, el Faust romanent no escriuen a casa l'ouell ^(els ambidivinis) Marins, el qual fan empresonat per ^(els ambidivinis) moltes, durant la guerra i que ara ha estat alliberat; romanent no escriuen; deïch veure clarament que es desenten de tot, car la familia nostra no compon ells indies, sinó la tia Empo i els d'Hospitalet; ho romanent bé en Faust.

I penso que el pare treballà tant i 'adhuc el component quant l'orde estava a la presó, durant la darrera etapa de la nostra guerra! L'arava a sense veït a Montjuïc i a l'Hospital, li portava tabac que se'l treia del seu, diners o quantes coses li demana, encara adreçats, etc., etc. L'una inquietut ni ell no és ara recíproc! Jo, amb un dels camions del servei, en una viatge fet a Barcelona, li vaig treure els estudis del pis seu per mi els del primer i feran portats a casa nostra per guardar-los-hi. I ara, segurament que els nostres hauran caigut en mans d'aquesta gent que manen omni Catalunya; perdut, fet, incantat, tot, destruït tot, tot el po. que constitueix la nostra llar, humil, humilíssim, però que per això mateix és més sensible la pèrdua, més dolorosa, més irparable...

Aquesta vida que portem ara no sé pas com finirà, car una promissió no és molt fàcil, quan nos dels familiars esmentats té possibilitats econòmiques i és negr, negríssim, que el Faust, l'únic que amb salut podria guanyar quelcom, no guanya res ni té a més una salut perfecta.

No parlem, ni per compromís, del nostre retorn allà, ca! Com n'han de parlar! Pobra mare! i pare! i germans!... Ferien més o menys arribada una existència decent, digna, d'unes bones, amb de antiguitats. Tu pare i Tu mare, tota mare ornantíssima, hi tenien una vertader dret; era ja bona. Ara, ara, amb aquesta gent que s'ha emparat d'Espagna, no tenim dret a res, ni a treballar, ni a viure com a persones, ni a garantir de la seva malaltia el Faust, ni reballes, etc. petits germans i germans menuts, a fer nos dures i bones amb ultiura, amb dignitat i no hi ferien dret. Ara no tenim dret ni a rebreix, a res. I esperat, encara, que aquests rebons son capaçs de fer més encara a un home que no ha fet res... Però si directament ho ferien, a ell o al Faust, si ho ferien, no vull, no vull pensar una cosa tan horrible...!

Diu que segurament ens vindran a veure algú de la família Vallès. Cal suposar que ens diran quelcom que per lletres no podem dir, cosa més dolorosa, més desagradable, que remenar parats fèrics i perennis honoraris.

L'únic que podia sospitar d'estimaríssim pare que el dia que m'acompanyà a l'Hospital de Montjuïc no m'havia de veure més. El coniat fan per dret dies; jo ja estava bé. L'únic veit dies més llarg...!

I la mare, que recoria un bon moti o fonda de Prats amb l'esperança d'apar jo dintre breus dies a casa, o acabar la guerra legítim, i tan poc l'he veïta més...!

Aquell zel del demanant de pare, encara, germans, parents, durant la meua penosa malaltia el recordo i m'encisava...

A l'ora, mentre jo estigui encallat, quan, quèssim i àdhuc quan ja era fora de perill, hi regnava un silenci pleger, un de dol, el respecte, de dolor; no importat, de tant: la ràdio no es sentia de dins; la mare i el pare anaven i venien de veure'm; el Janet, des del sanatori, feia cridades desesperades demanant per mi i volia veure de fotos passades a veure'm; la Loreta entre altres ocasions tan rebregada propi dels seus anys, revelà una magnífica ànima de dona i una encantadora germana; la Rosita venia molt bé la seva germaneta més gran i el mercuri, un mercuri molt gran i molt intel·ligent fins que una crisi ulminant:

Juan ~~perquè~~^{perquè} a veure a l'ora que jo estava encallat, la mare no podia molt més i no venia. El mercuri venia la tristesa infinita de la mare en els seus plors i sospits silenciosos. Llavors, ell digué, fets natural:

"I bé, marna; no ploris més que el Ramon només està encallat; si estigues ferit, llavors; però només està encallat..."

Després féu quatre anys i mesos d'edat. Juan hauré li preguntava en era jo, o qualsevol dels meus germans grans, deia tot seriós:

"Ja vindrà el Ramon ja; i com que té una pistola no morirà." Juan per qualsevol motiu o promesa el més petit incident entre els seus amigots o companys d'escola deia tot seriós i amb una energia que no deixava ni valent:

"Ja vindrà el Ramon ja; i com que té una pistola no morirà." Tot ho deixava a la seva força i voluntat. Era ferret i valent. Per una altra ocasió volgué que jo li deixés la pistola i quan la tingué de fotos passades volia fixar un tret a dins mateix de casa. Com que no pogué, retardament, en pujar ho feu jo; ho tolerava tot natural. Després, a la fi, l'havien esparreguit una mica.

Als de l'hospital, se'interessaren també molt per mi. I la tia En-par, Anaparito i Marija, venien cada dia preguntant a la Verge i a Déu que es en morís... Finalment, la futura reina d'en Delfi (la qual respongué infernalment que no em moriria i que en cas d'apropiar-me jo em voldria a veure desesperadament.

Dimarts, dia 23 de juny. Ahir, junt amb la lletra dels germans, se rebé una altra de la Junta de Cultura Espanola, la qual me comunicava que se m'entregava a la llista dels intel·lectuals que desitjaven anar com emigrants a l'Amèrica.

He llegit la primera hora que parla de la nostra guerra des de que aquesta finí. És del general francès Duval;

completament porciocista, d'un franc, naturalment, i considerada
solenta com a qualitat literària i potser més com a precocitat
fèrrea, malgrat ésser un general. La titula així: "61s Es-
panyols i la guerra d'Espanya", en francès, etc!

He continuat la lletra al meu germà, incluint-li una nota
amb les preguntes més interessants que deuen haver de fer al
Sr. Vallés, quan vingui a veure'ly. Fombé ell n'hi tramesc una
altra amb tota una altra a la lletra del famet; i aprofito d'ahir
Ben para cosa es pot dir en aquests lletres; unes d'ahir una
carta de l'extingit de feres, germans.

La Mercedes i Tamarit suc'n escriu una o en hi para
dues torques de la Nati des de Sarinyana.

Enric, havent sopat, m'ha lletra a la Nati i una altra
a en Tamarit ben ambdues vers la protecció i la solitari-
tat amb casa meua. A la Nati hi paro l'espera de la
Carne per què hi elrigui; igualment ho faig al famet, car
si ella està lliure se repurt que es ignoraria en qualsevol.

En el mateix sentit l'escriuré o recomanaré d'in-
llas amb amics i coneguts que puguin aportar algun a-
jut econòmic a la família; però no en sé cap perquè
no conecava cap bona orquestra feixista ni tant sols
directa.

Dissabte, dia 24 de juny.

He continuat escrivint avui a Espanya amb el motiu objecte
d'ahir: Carnota de passadissa i Fuster abadia de ferrolha. Recor-
reció al qüestionari als meus germans, sobre el Director
de l'Acadèmia Hispànica Francesa, Rabanal, Prats, etc.

Una altra lletra del meu germà, incluint-li una
foto de les que els hi han fet p'quelles amigues lliures de
Beruian; en hi són p'quelles. El Pret, Jordi i
Ló; el Delfí, molt prim i trist.

Una altra pregunta me prohibeix escriure sense
aquell corru fins ara feixista. Enq' glemaran des-
pelles per mel i aplegat. illera esbrouada! I
l'ha d'aguantar.

Diumenge, dia 25 de juny.

En aquest país quan hi dona per fer mal temps te'n
fa a sort i a dret. I dav' continua plouent amb insistència
amb unes tempestes tan profundes de llamps i trons que no
havia vist mai a Espanya, així com també unes pe-
rdes amb trons de glat de proporcions colossals.

64th
L'alt ploqui a mit que i adme les rates tingueren necessitat
de refugi i se diu les nostres barraques, el qual ^{doncs} ^{era} de prou
re un terrabostall formidable entre els que hi dormien.

Hom diu que alir arribà al Barroc 24 un resident de les comar-
ques de Lleida que ha pogut fugir dell' infern feixista. Lenta uera inue-
similants del terror que impesa allà, si bé entre aquest i d'altres
escapats novamen un afonar tots que al fer se fore a les ciutats, man-
nen els republicans i adme els polis més esmirrats tenen per
de rebre al carrer perquè reben.

Dein s'amentat lleidatà que pertot apareixen parquins, robe.
Et escrites en les cantonades, i no vol dir que no pas faren
del als anys d'Espanya. Les rres famoses i populars van onques.
Fes que fins i tot altra iner veritat anen en dars: "Men
Fiempos de Regim, comunistes lentajas; pero no pan de (revim)."
I, "Menos Franco y más pan blanco." També el hi ha una
altra, réplica al seu "Arriba España" que a la pràctica és tot
al contrari, per "Arriba la República".

I en diuen un paradís de l'Espanya feixista!!!

Dilluns, dia 25 de juny.

El S. E. A. E. m'ha triat dues fotografies en hi ha l'adreça princi-
pala dels meus germans, o sigui Argelès, la qual vaig sol. l'ei-
for d'ans de saber-los.

La Lleida Soua m'escrin notificant-me que els seus germans ja
estau escrit de Mèxic. Una lletra però que ja no es pot veure les altres,
com les darreres; dein el m'is precís i paper. Ah! I en inclou un segell
de franquies ordinari per França.

Una altra lletra en francès, rebuda també d'una, d'algunes
amigues dels meus germans de Senegal. En contestar a la meua de
solució molt atelutament, m'inclaven carta, paper i segell, en
per una breu història de la començança dels meus germans i
en transmeten dues fotos: una on hi són les dues amigues
que van a Argelès i una altra còpia de la que en transmeten els
germans l'altre dia. Novament, també, s'aferraven a escriure
libre.

Dimarts, dia 27 de juny.

Sembla que la nostra Federació de Banca, Borsa i Estalvi dug
transmitrà una mica de roba i als que en necessiten, encara que
jo hi figuro entre l'apropari del Banc, per se no necessitat. En
amor, també figuro entre els Meubres Apropats sense error-se, els
quels, per recollir de Sindicat Internacional d'Industrials, en
han donat algunes cosetes.

Vàries vegades sense haver Mestre, he hagut de passar com a tal aquest paper fictici i he continuat adhuc a França, sense capítol, però, quan ho vam començar, que pogués anar tan lluny.

A Ripolllet, quan tenia el regim gran de la Guadaluada, feia ja el paper de Mestre; a Cerdanyola, alabaz, durant molt més temps; a Lleida, alabaz, en l'escola del metge Collell del Terrenal de la ciutat; a Montcada en variats reprens, a l'Acadèmia Hispano-Francesa, entre els deixebles. Durant la guerra a Farralboa d'Aragó mentre hi vaig estar, etc. I no pas per què sí, m'hauria de dir, que he tingut quedes exits.

A Lleida, que fou la primera, als setes anys i mesos, no m'anà molt bé. El feia no fou sèrie; vaicidi amb el treball a Montcada del pare que jo vaig laure malalt. Quan se m'acabà la mare, vaicidi a cercar-me a Lleida i sense entendre's en romanços, se m'hi portà vers Montcada de sense retornar, després, ja a l'escola. No vaig tenir ni temps de conparar-me amb els deixebles; no obstant rec que ens anàvem entenent.

Aquesta malaltia vaicidi també en dues coses més: en què no fou res més que una lles indisposició i en què vaicidi tot seguit als períodes de vacances vaicidi. A la represa del meu curs escolar, me anic del meu pare que estava emicant a Cerdanyola, tenia un litigi amb el poble, per incompatibilitat. Entre l'Inspector, ell i l'ajuntament vanicideren en posar-li un substitut fins que l'emmentat amic trobés una permissa. El substitut vaig ésser jo durant quasi un curs i amb centades exit; tant que quan vaicidi el permittant, l'escola i el poble es dividia d'ell i un reclama a mi. Mater-ralment, no hi havia res a fer.

Seguidament passí al meu poble de Ripolllet, substituint un amic meu de Montcada que esencia allé i el qual, prèvia autoritració de l'Inspector, moria a corar-se. L'exit no fou tant isolatant com a Cerdanyola, car no hi vaicidi temps; sols durà uns mesos.

Al cap de poc temps vaig entrar a l'Acadèmia Hispano-Francesa, en qualitat de professor de català i auxiliaramerantil. Un altre exit en ambdues funcions; tant, que en la primera, després dels exàmens, vinta la nota distingida per tots els deixebles, el Director em vrida al seu departe, em felicita i em dona una dura de propina. I fan ell, després, el que fan un magnífic informe, per entrar a la Caixa de Pensions.

A Montcada, mentrestant, tenia una cura d'Acadèmia pel meu compte.

Vaig la guerra i l'atraz volqué que continués essent mestre per forsa: el Comissariat de la 27 Divisió, mantia mesos

675
Escodes a l'Escola d'Oragó. No tenia mestres en aquells primers
temps, en abundància, en lloc havia a mi i vers allà que em
fa mal: tres grans; jo responsable i dos ajudants: un, el
Judiu de Magisteri, un "Reverend" Obadia, l'altre, una noia: Hele-
na Jome.

Igual esit que les actuacions anteriors. (Tenia serva un cer-
tíficat esplèndid que em feu l'Ajuntament). L'acabà per anar
a Jorinyera.

Durant tot el període des de llavors fins a entrar a França,
rel. a Inst. de Meló, comencaren a organitzar-se els mestres. Ben
gil, cregut que jo ho era, em presentà dos companys seus, parissos.
Sense sospitar tanta calamitat a pensar, sense sospitar que un
nombre tant elevat de mestres hi hagués a l'Exèrcit, fins a
l'escarment dels primers temps, veig admetre a continuar el
paper per dues causes: Per un dels el pare hagués parat la
frontera, per un altre em podia col·locar com auxiliar a alguna Co-
lònia Infantil, i també, per no renunciar a tenir immediatament
aquest títol que tant vegades m'havia parat ven a parerida
material. Una noia d'aquell insà dels meus èxits d'altres
temps, que el mateix paper fessat m'havia fessat).

Quin, bé; va passant el temps, contínuem en Camps, els
mestres s'organitzen i veuen algun resultat. Es fan llistes i
fitxes; tots els companys circumstancials de captivitat, veuen
que jo sóc mestre. Em veig obligat a continuar el paper fessat
més engraçat ara que mai; m'hi veig obligat o bé, si des-
ro anar la voluntat de la simplicitat que veïes vegades a es-
fat a punt de veure, produïent entre el meu cervell, un estat
brave moral que m'ocapararia perquè ve que fins ací he
drat malament, però m'és dolorós produir el dolor i
m'és també molt dolorós continuar aquest paper que no em
fessat; que tenc un jorn hi hagi un ventader conflicte
si es desmorona la moral fessat. No sé que fer? Se m'ha oc-
regut confessar: ho a un llistat i mestre del Departament, ano-
menat Ferris, jove molt extenuat i correcte. Però, heus ací
que jo també passo per esser extenuat i correcte i veig
que un procedir així, malgrat confessar-ho, em vitraria ingla-
ment, tant més quan la unió hauria deurem d'arribar fins
al Comitè de Mestres del Camp i per consegüent tard o d'hora,
al cervell dels companys circumstancials.

La bona solució o la més bona a aquest cas, seria el
sortir d'ací vers una altra activitat i llavors ja és més
fàcil per veure de veure a uns quants, que ací a tots...
Cada vegada que els burris o la meua legítima

647

Federació, mes anuncia qualsevol cosa. Fins un sobersalt; però quan la petita efrena ve dels Monts, el sobresalt es enorme, i ve i'estic apropiant d'una cosa que no em pertany; i el fet de que m'hagi rebut dels dos em regateja més desora.

No sé pas el que faré... ni el que faré... ni com acabaré...

Dimencs, dia 25 de juny.

Acabo de rebre una lletre dels meus germans on m'hi donen ja els detalls de l'entrevista amb la mare de la vídua del Delfi, la qual vingué el prop. passat diumenge i anà a veure'ls.

En Pere i Delfi em donen amplis detalls de l'entrevista i intenten al qüestionari posat per mi. Naturalment, quan m'he arribat al centíquet el disgust i la ràbia ha estat molt gran; tant, que no he pogut existir durant llarga estona que els relleixi ni m'entellessin de lloquines i la guja se m'immueix per l'ansió i el dolor.

Tot molt ben dit el distingir a l'ora mateixa per una parella de la refrigant Guàrdia Civil. L'assassinat de la desaparició del València (un amic de casa que fou conseller municipal de l'Ajuntament de després del 6 d'octubre i que quan la milloració fou emprat junt amb tot l'Ajuntament de dreta i després no s'han vist més...!). Els delictes han estat la mateixa família d'aquest individu acusant-lo que fou el que el denuncià l'any 1935.

Res més inexacte ni cert. Veritat és que eren enemics, però la nostra consciència humana repudia uns semblants actes de venjança. I el que prova la innocència és que quan s'emportaren el València s'emportaren també tots els components de l'Ajuntament. Si el meu pare hagués delatat a ell, s'haguessin endut tots a ell sol; però s'emportaren a tots. Estic segur que ni la mateixa família del València, els delictes, no creuen ja, ni ho creuen en qui moastes foren els delictes del seu desaparegut. No obstant, l'odi feixista, l'afany de fer roïnes, la inquietud a la consideració nostra i respecte mutual no es perdé la guerra, no para en ells res. Les proves han estat tan pobres per aquest concepte, que dels cinc quetres que condemnarem, el fou el que en restà més bé: "Vint anys de presó" Dos altres quatre, tres a mort i un a condemna perpètua. Per pesar més la probra acusació, tingueren que dir que en la nova biblioteca hi havia tot de llibres catalans i comunistes i que dels inventors i una bomba de mà que, desarrigades feien de subjunta-papere sobre la tarina, eren propiament de la iartificinista. Suposant que tot això fos veritat, era men, no del meu pare; que s'esperin a fer-me pagar les culpes a mi.

El fet és que el divertat pare, està ja complint con-

672
després al pernal de "San Miguel de los Reyes" de València. Les
darreres paraules d'altre entre altres, foren per nosaltres: "Que
els meus fills demostrin ésser homes i que requereixin per fer-se
estranger. El que fins per ells són desgraciats..." Cada vegada
que ho llegim ens emocionem...

Es confirma que el desapareixent anava Marino no ho fet
el que devia per ajudar-lo.

De cap manera volem que anem allà. La Sra. Mercè digué
que fins que no teníem confiança que allò no pot durar i que ja ens
fins donaria al moment del que fos interessant.

Dir que no volem el tan de mort, naturalment; però hem
un que podria ésser el torn a cobrar, per manca de proves
en l'assassini. De mi, hi digueren al fant que amb queden els
meus sous, però que els no d'anar a cobrar jo mateix. A con-
firmació ens diguen que era un financer i que hi hi havia vivia
pobres hores.

No vull fer més comentaris que es que en fan a mi en la
narració de l'entrevista. Només diré que una bona forma de po-
nervar un país i fer una política és "convèncer" no "eliminar".

Dijous, dia 19 de juny.

Com a continuació de la dolorosa nova d'ahir sobre la
desfeta de la nostra llar i simt. me que ha desaparegut tota la
nossa petita biblioteca, no val dir que els meus originals i
publicacions no van anar tots a la crema, a la purifica-
ció de llibres impurs, com els feimets diuen als llibres catalans,
socials i teològics.

El que em dol més d'aquesta terrible pèrdua és l'ori-
ginal de la novel·la inèdita, meua: "Tants anys evadit..."
la qual ja estava a les Edicions Proa per si era publicable i
que volem retirar quan en París: Ferrat, Director literari de
l'editorial editorial, fugí de Catalunya arran de la su-
bllevació militar.

La primera obra sortida de la nova plana i per
ora l'única, car no m'he pogut anar cap més des de
llavors encà, totava ja decidida, inclús; a qui? Als meus pares.
Una novella desaparegut per sempre més; sense mi consentir.
sempre ~~per~~ per que aquella obra anava dedicada a ells, car
jo amb l'afany de redreçar-los, hi donava una resposta, no
els hi havia comunicat res.

Quit se m'acortaria escriure-lo hi una lletres per ven-
re si encara era possible saber-la. No m'ha guanyat molta
confiança aquesta idea per dos motius: 1er Per la con-

viciós formada de qui ja no és possible recuperar-la; i segon: per la gran lentitud que hem les lletres d'alt a allà despat en gran part a la censura rigorosa. Si hoquis arribat a temps el meu qüestionari a la revista de la Soc. Mercè, hi que una factible el comunicar si per si decid.

En fi: perquè la idea de la novel·la per allà als setze anys o potser mesos abans. Van deixada i represa variis vegades; es veu que al capdavall havia d'ésser deixada definitivament... el poder del foc...

Llibres! Llibres nous! originals, publicacions, articles, albums; tota la nova miserable petita biblioteca que ja no existeix...

Salut!

El correu d'ahir me d'ingrat; el d'avui una bona nova: el S.E.R.E. em comunica que m'ha triat ja per gir postal el subsidi que em corresponia rebre com oficial de l'Exercit: Cinquant francs, deduits els drets de gir; vis.

Veritablement és una bona nova, ara que de bona gana hoquis preferit no rebre-la; i no rebre tampoc la d'ahir.

Hi en d'altres marçats cridat a Barcelona m'hi donaria la meitat perquè després, traduïts en paperets o punyets, els donés a casa, puix que no dubto que hi a mi que són precisos a ells els m'hi són més.

Al nostre Departament hi ha hagut variacions importants en pocs dies: amb motiu de militaritzar el Camp i haver fet top d'un Regiment al major Uguina, marçat el, Serrano, Pedrón, "Calento", Hernández, Antonio i Matas. Avui heu marxat a treballar a una fabrica de pausat pella el "tripileto" i en Donato.

Sobre l'organització de Regiment i militarització, per ara no tinc ganes de parlar-me i a mi mateix, puix parlar perquè em enarguen rasons, autoritatades. Malgrat, però, hi trobo en tot això qualcun que em fa desorda i no m'és gens de simpàtic. Més basarda em fan les demostracions de les autoritatades franceses per "convincere" de que veuen de mala gana a treballar en les Compagnies de 50 francs, blas que tant la una cosa com l'altra és fet amb l'intent de treure de nosaltres el màxim fruit possible.

Ben sembla que no veig currigar ^{res} un organet Diari sobre la Uetra que veig rebre fa uns dies de la Junta de la Cultura Espanyola, en la qual em comunicaven que havia estat inclòs en la llista que els intellectuals preparen per l'emigració a Amèrica. Bé; el cas és que en la Uetra que darrerament m'arriba el Port, em diu que la Soc. Mercè recomia hi havia fet el motiue a ella, la març, de qui no arribem a Mèxic ningú i que procuréssim remiar nos tots tres aci a França.

680 És possible que això sigui veritat, una també és possible que la
recomanació sigui del mateix Tuet. Tant m'és de la mare com
d'ell, ambdues opinions les considero més sentimentals que exactes
a la realitat del moment, ve a veure a França, per ora, hi ha una
possibilitat molt bona de treballar i guanyar-te la vida a un
preu equivalent a la producció llur dels espanyols i a la dignitat
que mai desam de pobre.

I si no guanyem l'ajut a ell, a la mare i germans, com
els hi arribarà?

Tan direr també que definitivament sortiran a treballar amb les
Companys de Treballadors el dia 30, o sia demà. Per més que he fet no
he pogut saber les condicions d'aquestes companys que van a fortificar
els Alps; només em diuen que eren molt superiors a totes les
d'altre. A la millor manera que allí trobaran "el orro y el mare", i de to
tes bandes em velen reclamar a mi. Per ajuntar-me amb ells seria
qualquers cosa, però si fer ajuntar-me em tindria de recórrer als francesos
per dos nats, em rebutja que no em veuria capaç de fer. I
sobretot si no es presenten cap sortida més digna per un orenit
pròxim. Tinc moltíssimes ganes de sortir d'aquí, però una via és que
t'ofereixin una sortida digna i una altra és que et treguin del
loc i et portin a les lloses.

Dimecres, dia 30 de juny.

Ha anat a ploure intensament tota la nit, com molt so-
vent fa en aquest país. El dia és tan dolent com la nit.

Avui també s'ha marxen les Companys de Treballadors. Però no
de voluntaris: després d'haver-los remunerat a tots per llista amb un
càpac d'un dia, avui a l'hora de marxar se n'han presentat
molts pocs. Els veuen la protesta ruda i enèrgica a aquest procedir.
Passarà a orde igual? Bler! l'autoritat ara ja els trobarà ja;
per això és "autoritat" (controladors, quadradors especials perquè
s'ho temen; destacaments de Cavalleria, companys de Infanteria,
fusells, gendarmes, guàrdies mòbils, etc.) Amb una autoritat
així qui no en tébia de "voluntaris", ni aquests "afortunats"
no fanen ni estaquet; tant com a què en trobaran...

Mira! quan s'at els Francesos i aquest vell, aquest no
vell. "Aller, aller" i al carrer.

Després en Deladier dirà que són voluntaris, al bon poble
francès!!! I és possible que aquest pobre francès s'ho crequi... Ah!
els seus poders, tant això, no?

Dissabte, dia 1er de juliol del 1939.

Continua avui la recruta de "voluntaris" per les Companys de

1881
Inhabilitats. Els gendarmes veuen els departaments i diuen: "Pai, Fai et Toi;
elles, elles; representant" i ocupen aquesta excel·lida a copiar amb
un gest que empenya la pistola i repetiscen encara: "Volent ^{de} ^{de} ^{de}
Quins voluntaris, eh! Quins escorri i quina mufa! Voluntaris de
pistola. I el país que anem, prompte hi farem cap tot...!"

He cobrat ja el meu subjepte d'oficial que em corresponia. Els fins ja
també distribuïts mentalment com s'han d'impartir: del vint-cinquanta els
donaré (pènia consulto als meus germans) a un llocell, de quals hi servirà per
pagar-se els viatges a ell i un germà seu que retornen a Espanya i que un cop
allà, retornarà els puntes o fons necessaris de la nova lotja, a la meua famí-
lia, l'import equivalent d'alguns francs. Jo veig una font a ell per que pugui
marcar i ell me'l fa a veï que em proporciona una excel·lent ocasió per
fa arribar qualsevol dels meus, els quals, malgrat la meua necessitat, em
superior la seva.

La resta, em la repartiran per atendre les nostres, del dels tres germans,
des quals m'espero el·lita avui o demà des del meu destí.

Jo ja he fet alguns vintres de uns divanetsos imprescindibles: una lli-
tata de paper bast m'hi pens començar a escriure quelcom sobre els meus
Moments durant la guerra.

Dimenge, dia 2 de juliol.

Es ^{veu} clarament que la guerra està ni arxata o no. I França tracta de
treure's de nosaltres el màxim profit en tots els sentits.

Avui, una ordre francesa anuncia unes condicions per restar a França
els espanyols que capquin beneficiar-se del dret d'asil. El primer que hauran de
fer es cumplir tots els deures militars ^{que} els ciutadans francesos tenen i que agra
des dimitir els quaranta anys o més; no ho sé cert. Després, si es tracta de
refugiats que no poden tornar a Espanya, se'ls autoritzarà per restar aquí;
així després de tres anys de servei militar com a "colòs" comptant que
no hi hagi guerra. En fi; ni em sé explicar perquè no em tinc una noció
completa, ni necessito explicar-me perquè ja més de pensar-hi em indigno
de la barra que tenen els francesos que fan aquestes proposicions tan ver-
gonyants.

Des dret de ciutadà, cap consideració, cap respecte. I uns dies de
temps per decidir-te a dir sí o no...

Dilluns, dia 3 de juliol.

Una carta rebuda dels meus germans em diu que encara no han
marxat al treball; que ho faran el dia 6, segurament. Els hi he donat res-
posta tot aguint donant-los un compte que faré donar els francs que
deia a un llocell per que els doni a cara nostra.

Novament li escribia per quatre rotlles i després fer-los-hi una de
més atenta, però així i tot els hi he fet quatre pàgines.

68²⁰ Ben bé conviscat en Sabarra i jo al Barracó 31; jo com intèrpret del cap del Batalló; en Sabarra com encàrrec.

En Juvans, que fa de "cap d'oficina" del Regiment, m'heu fet cap d'In-
Fundació d'un Barracó o bé manar una "veçia" veng refusar-li, per-
què de moment no n'ull acceptor cap responsabilitat moral en tot això.
A l'últim he decidit servir orl com intèrpret, car d'alguna manera
no manar ref ni cap incident o ni matèria.

En Jandoval i el "General" també han vingut al 31, de cap de de-
partament i estaran al Regim, veient del costre. Ja s'ha desfet el "conjunt"
sense conjunt que formàvem. Primer vaig ésser jo el que s'enc.
mista amb el "General", per la meua irresolució, pel seu autoritarisme,
per l'enveja i per una sèrie de tares incompatibles amb les meues. Després,
for en Sabarra; després el "General", i a l'últim un Jandoval l'enganyava a di-
da molta rojada. Després igualment demorà "qui" era a la majoria
dels companys de l'anti Departament...

Caldrà posar un any allunyat un dia encara que no és prou...
En quant a l'altre, opino igual que la darrera vegada que vaig
parlar d'ell... És llàstima però és així...

Dimarts, dia 4 de juny.

He rebut una nova lletra de la Mercè, on m'hi posa
duel conjunt: una adreça d'una franceseta molt jove, i bonica
segons informo d'ella, i una carta de la Carme Garcés, des de
Sarriena.

A la franceseta li he contestat amb matèria. Tauran a veure
com arriba.

També he rebut una de nova de la Lluïa però junt amb
una altra del Sr. i amic Obaldó Lluïa. I encara heca altra
del bar "Orvi".

Dimecres, dia 5 de juny.

En Lluïa, el de Bisfussió, marxa demà a Espanya.
Ara ja li he donat els dos cents cinquanta francs tal que res-
taven.

Li heig també una lletra on li pose alguns ussos intere-
sants per la meua família.

• Ara ha marcat veuf Mèxic, el company de captivari,
Ran Ferris.

A en Lluïa li he fet una estera aparició del què pens-
fer en quant a propòsits per l'ocasió i la meua decisió d'e-
figar allà on sigui definitivament, per tal que ho sigui al-
ment a Barcelona tal com és i així matèria per definit l'a-
venir dels germans Pere i Jaqui, és quel veucla que el se-

refugi natural però de mar a mar, mentre que jo m'hi fenc
null.

Dijous, dia 6 de juliol.

Ignat avui ha marxat en Levell vers Espanya. A més de les instruccions
li he fet quatre ratlles per carta.

Avui un company d'aquest barrió, va rebre una lletra de l'infant
Real i el sobre era un fotografia d'un Masia, la qual un cop des
i despegat el sobre, es veia perfectament.

Una altra lletra em diu que un lletres veninades es podia lle-
git: "Francis es un hijo de puta". El censor se'n donà compte i escrigué
al mateix paper: "Para decir que Francis es un hijo de puta, no hace
falta ir con tantos rodeos". I els lletres censurats m'hi adirten!

He rebut una nova lletra de l'amiga dels meus germans de
Servian, n' Elisabet Pujol. M'indica també de nou, paper per escriu-
re i dos sobres amb segells. A més, a més, adreua una postal amb
una vista d'Agde, vell dir de Servian.

Una mestreseta francesa que congué au Francis, ad'uni-
qué. Avui contesta i dona el sobre d'una altra mestreseta que
també real correspondència. A aquesta d'escriu jo i en mateix em
firmarà l'altra que en Francis ja no pot.

Com que veig que Findre repuntament, activa correspondu-
ria en francès, he comprat un diccionari.

Divendres, dia 7 de juliol.

He preparada ja la lletra que furo adreçar a m' Andrée Mar-
ty. La mestreseta francesa que parlava dir.

Avui ara veic tenir carta de vingú, en tot cas, potser dels
meus germans. Sí; l'he tinguda: així partiran.

Dissabte, dia 8 de juliol.

Avui firo amb data de demà-parat una lletra per veid' a casa
i per mitjà dels amics de Servian.

Diumenge, dia 9 de juliol.

El venen m'ha parlat dues lletres: una d'en Forà i una altra del bon
amic Jermès, el qual em donia les seves excuses per retard i em conta a
més les penes i moltes per la tra. Heuic en venir d'Espanya a Agde:
tretze hores de camí a través de embrognes i molts detencis per la pol-
icia francesa per indocumentada, etc. Pobra senyora!

Dilluns, dia 10 de juliol.

Dos lletres més avui: una de la Mercedes i una altra de

la presentació d'Issoucheu que ella motiva en cercà. La lletra d'aquesta darrera és ben; resta una noia nova i que no es veu que llengat.

No tant tan estesa era els veïns dels disori; és que des hores es colen enviant en francès i solen be començat a escriure qualsevol dels nous elements literals en forma de futur llibre. Hi arribarà?

Dimarts, dia 11 de juliol.

Una innovació que està bé en la vida del Camp és que l'alta-ven és utilitzada també des de fa uns dies per alguns speakers, cantaires i "artistes" re-riats que dirien alguns versos que fan gràcia i d'altres que no.

Just amb això, hi ha igualment notícies de premsa per conector i del número amb un aparell receptor de ràdio.

Dimecres, dia 12 de juliol.

El Comandament francès, ens ha fet saber que amb motiu de les properes festes del 14 de juliol, Força Nacional francesa, s'organitza un concert de presentació de Barrarans.

Alguns d'aquests ja s'han posat a treballar per tal de donar-hi llur presentació adequada amb un vol i un rotja viu i adme en ornaments.

Dijous, dia 13 de juliol

Avui de donar un tomb per tots els carrers on s'hi fan treballs de presentació de Barrarans. La visió de tot això m'ha emocionat...

Les dues primers voltes d'aquest dia he havia escrits al matí i les he decidit perquè han estat a nou.

Per la Força Nacional a fer una visita als Barrarans armats. Tot i m'hauré tornat a emocionat tant, que, dispost a no perdre l'oportunitat de fer un bon resum d'aquesta magnífica expedició de bona fe espanyola, he decidit pendre nota dels epítetis més importants i m'he de parlar de tot.

Primerament cal dir que és una magnífica expedició de bona fe dels espanyols delegats que a la primera ocasió, tornen a França amb un carrel per una bufetada onata, en malgrat tota la sèrie de rebuccions que m'han rebut de França, no estel poble francès, el seu govern, a la primera oportunitat tornen a França el qual per bé i a dir-ho a celebrer magníficament el 150 Aniversari de la Revolució francesa, en el seu 14 de juliol, d'una manera per molt molt superior a la nostra i para de Festa Nacional, 14 d'Abril: 1er de Març.

He aprofitat un tros de paper i un llapis i he posat nota de tota la meua de bonapartes de cara a Orient.

La primera es la número 25: Hi ha el començament del seu començament una nova de portolode amb un rotge verd i una

per parança al mig, penjada a relatiu alçada que porta es-
bits els principis democràtics que demanen novetats a la República
francesa, fent-los remarcar que els nostres veniem per que més
la nota. És una relitot i una indirecta magnífica que no fa
retard que és a la França d'ara quan fa 150 anys canvià una
democràcia superior a la d'ara.

La parança crida molt l'atenció i és bastant extensa.
Per aquest motiu deixo aquest Brevet per veure, - passo al re-
gient; al número 26:

Per la part inferior d'aputa Barrera hi ha un arc de sa-
mage vent amb les lletres R. F. i 1789-1939.

En el primer departament i aprofitant les parts de fang que el
principi s'edificaven per preservar-los del fred, tota vegada que
se el baronien, una de les dues llengües està completament
dreta, hi ha ara 1000000 magnífics en hi representen di-
versos, amb pedretes diminutes, café negre i gastot, fang, saló
i altres coses per l'ús (Quatre materials són en un i un que es
poder usar per tota mena de treball puix que no hi ha res més)

Dans hi; hi ha en l'element primer departament les ~~les~~ ba-
nderes que representen França, Bretanya i U. A. S. i a la in-
scripció superior: "La paix du monde est à vos mains" al voltant
un altre que diu "Saludemo a France democrática"

Al departament relatiu i representant un portatge propi als paï-
sos que avui són Colònia hi ha: "Pas de Colònia (pau) l'agressor"
un altre que s'hi llegeix entre dibuixos artístics: "Les Réfugiés
Espagnols pleudat al paradis français" i "Notra patria es el mundo.
Notra familia la Humanidad"

Un altre entre no menys artístics dibuixos i al llegim que diu:
"Gloria a los caídos por la Libertad. - España, 1936-1939 = Tiranía,
1789-1813" i continuen: "La France humanitaire travaille pour
la paix du monde" hi hi ha - que hi ha un ull de persona
jovent i d'adult: "Contre les intentions del fascisme"

Un altre amb dues lletres molt ben fetes que diuen: "Les particu-
lats sont les nostres postulats": Liberté, Équité, Fraternité"
"1789-1939" "Les Réfugiés saluent la France qui, en
recueillit: 1789-1939" "Honneur à la France en son 150e An-
niversaire" Sota aquesta inscripció hi ha el nom que avui sociell del
món, magníficament dibuixat: "El Normandie"

"Notra postulados són: Libertad, Trabajo, Paz" Ocupant
de interessants ob. legaries.

El departament Peter Miller, és un que hi ha els mapes de
França "Espanya emboscats a més del Pirineus, per una for-
midable encarnada de dos països joves, obreposades de

unnt de mapes. Dins del d' Espanya hi diu: "Espanya republicana"
Dins el de França: "France démocratique". I per les vort: Pour la
Liberté, la Démocratie et la Paix". Ab marges hi haien un de co-
lor significat la Pau; la barana significat la justícia; un
piny en blanc significat el Federalist, i una endusa per signi-
fica el Greball.

Mis anunt com simulant una farsolera hi ha de escrits de
França. i d' Espanya, una onterra roja, encara; una endusa
i sobre la gran ganymada a punt d' éner aixafada.

Per la banda oposada als Departaments, o via de l'ayunt
del 27, hi ha un interessant jardí. Es un dels millors.

Per al 27. M'acompanya un benatris estadi de ferrovia,
que està al seu departament.

El primer can a tot, el tríptic: "Liberté, Egalité, Fraternité"
1789-1939". Després una internatíonima partitura amb uns
entrefes unicals de la Travellera fet, adue de signes de la
naúica, amb sentitros temats. "14 juillet 1939". "Form-et-fa-
roune" "El pueblo francés envía al mundo el camino de
su liberación" "Defendamos en 1936, lo que Francia es en 1939"
Un segon llibre de art está a terra en s'hi llegeix en una
pàgina: "Todos los hombres son iguales delante la Ley". I
a l'altra el mateix en franci: "Tous les hommes sont égaux
devant la Loi"

Tota la resta d'oposta Barraca está ornamentada en
forma de jardí.

El 19 hura no està acabat però no hi ha res que em cridi
l'atenció. El 29, ref. El 30, ref. El 31, el que em atrejo, hi ha
via el propiit de fer un túnel (és la barana del ferroviari) amb
una màquina de tren i rails. El túnel havia d' éner de roud.
No s'ha pogut acabar perquè les autoritats franceses no han permès
sortir o ancar el roudatge de pit capans es diu a que alim
m'hi va haver que des que entren algú ja no estroca.

El 32 s'ha via posat a treballar, però ho ha deixat còrrer.
Els 33 i 34 ref; 25 no està acabat; 36 ref. El 37 diu en una
pancarta en forma d'arc: "Sind, baraiso pueblo francés. Si nos
hustrotes el baraiso" "Liberté, Egalité, Fraternité" 1789-1939

El 38 és el dels metalibres i merònia; una pancarta diu:
"Los Refugiados Españoles interpretando el sentir del pueblo español,
voluda a Francia en su 100 Aniversario" "Francia y ES-
paña; ambas países lucharon por los derechos de los hombres"
1789-1939-1936-1939

El m'important d'oposta Barraca és una maq-
nifera de legaria metalibria amb una lèxia i una

...nda lentade de quoz preparacions feta a Terra: amb
la inscripció: "Los mecaniciens españoles, salient de France
gloriosa" 4789-1939. "Liberté, Égalité, Fraternité"

Més avunt hi ha un altre interessant dibuix amb
representacions d'aires, d'estructures de mecànica: un avió triunfo
for en una petita màscara mitjana però miraculosament ben
feta: Bé les hèlies dels tres motors visible: girantem quaco-
sament a la meslla espuma d'aire. El fons també és sus-
tible: rades amagades: una metralladora que gira con-
rifs de veritat.

El 39 França està amamentat amb gants quots:
gones frígies, ofígies de la República, el legatís i diputats
epitafis.

Demà si em despart d'hora, em llevaré per continuar
la segona marxa a la Forcera.

Vol remarcar una realitat és el mèrit de tot
així en part a la part material que s'han desvalorat de
tot temps de usos apropiades; i en la part moral, la base
fe, i la base fe d'objectes grans i obscurs hams, que a a-
questa condició, i el treball que rebem són capços de
fer fet així, amb tot d'entusiasme i donant la llei
amb la nova base fe als francesos, en material usat
que ell simbolitzaven la nova República. Oportu gran
obscurs bandes tanen la fustada per una corista i
encara parem a la golla per rebre una altra. Si en vol-
guessim venir a treure i emparat! Però, ca! fas el
folle foció, jeter encara; jeter aquests!!

La majoria de totes aquestes inscripcions són veritats durs de de-
mocràcia que feren símbols de la gloriosa República francesa i
que per tot no estan pas pensats d'acord amb el que nosaltres signifi-
quem, combatrem a Espanya i la vida que fem aquí. Són ver-
itats que ara a França, sempre, o no, un formidable indirectes.

Dissabtes, dia 14 de juliol

M'he llevat a dos quarts de sis del matí i seguidament he anat
a continuar la visita detallada als Barranys. He conegut per la
Forcera marxa la qual té ven a primer pas el número
44. El primer diu: "Los Republicanos Españoles refugiados en Francia,
comemoraron el 150 Aniversario de la Revolución francesa; 14
de julio 1789, 14 de julio 1939." El que requereix és un dibuix
representant les banderes de França, Anglaterra i U. R. S. S., i diu:
"Unión ante el ataque de los totalitarios!"

dos departaments estan destinats a ser emesos a elevat la

Cultura, amb innatze molt ben fetes i interessants. Un altre un franc
 "Les Republicanas Espanyols saluent a France en hommage du sang. une
 rina ins glorieux del Phénix. Al costat República amb gorg frigid; una
 fol d'Espagne: de France; triptie. "Vive la République Française". "Nous
 défendrons l'Indépendance et la Démocratie de la France comme
 nous l'Indépendance et la Démocratie de l'Espagne". "Independencia de España"
 "Viva la República Francesa". "La reconquista de la Independencia y de la Democracia de España"
 "La reconquista de l'Indépendance et la Démocratie d'Espagne". "150 Anni-
 versaire de la Révolution Française". "Vive la République".

Aquí Barroca també el dels primers, no vells en dibuixos vintó d'elles
 en jardins i uns curiosos bancs fets de troncs dres que s'usen per les
 cunies.

Barroca, 43.

"Un marino un heroe". Al costat el globus terrestre. La Torre Eiffel
 bastant ben dibuixada. Un magnífic mapa d'Espagne força gran
 amb una data: "14 d'Abril del 1931". "Honor a los caidos por la
 República Española y por la República Francesa". "150 Aniversario,
 1789-1939". "Pas". Al costat, la blama palana amb el rancet
 de llacet, símbol de Pau.

Un de molt curiós; tres dibuixos i un mot: Pacto. Els tres dibui-
 xos representen: els paraigües fants de Chamberlain, representant Am-
 glaterra; una erre amb un ull, representant França i la folc i
 el mantell representant i simbolitzant la U.R.S.S.

Un altre de veire marí: la tora dels courts i un vaixell. Un d'i-
 nimic: "Invenit sine; aquo ya feremus". Mei canó feixista i un aeroplà;
 sota Ginebra, i uns mob; aquests: "La base destruida". "Por la libertad de
 los pueblos luchamos en España". "Honor a Francia en el 150 Aniversa-
 rio de su Revolución". A centronxos d'efigie de la Justicia amb
 la bandera tricolor. Un de significatiu: "14 de Julio. Fecha gloriosa para
 Francia y principio de libertad para el mundo". "Honor a los heroes
 caidos" (Dibuix del tribunal Phisic). "Españoles: Hoy vivimos en 1789,
 hoy que luchamos por las libertades humanas". Una al·legoria de la Re-
 pública esplendidament ben feta abracant els coigets, i el repetit
 triptie. Efigies de la República i gorges frigid. "Vive la Libertad".

Passo a la Barroca, He. - Significatiu i idreate: Un altaveu junt
 amb l'escut d'Espagna que predicava: "Libertat i treball". "En España,
 defendimos estos postulados: Liberté, Egalité, Fraternité". "Liberté, Paix
 et Travail". Un magnífic quadre representant la Bastilla. "Liberté,
 Egalité, Fraternité. Les droits de l'homme". "Vive la République Fran-
 çaise". "Los combatientes españoles voludan a Francia". Al costat, la
 Torre Eiffel i el Palau Nacional de Madrid. Després, dues dates:
 "14 de Julio de 1789; 14 de Abril de 1931. Fechas históricas". "Recorde-
 mos a los heroes".

Hi ha un departament dedicat a l'art: Una efígie i nom d'un pintor Goya; més avall la bandera i un "Vive la République." Un baix-relleu representant l'estàtua de la Libertat amb l'arteria roja. "Luchando ayer y siempre por la Libertad. Con Francia de nosotros utramus identificados". Sota la Baraca està molt ben pintada.

La 41 és també de les millors, potser és que més: Dos magnífics escrits apareixen als dos primers departaments. Un el nostre, amb colors naturals representant; l'altre el que representa França, no un any més fet. Sota del d'Espanya hi diu, en castellà: "El recordadero pueblo español es amigo de Francia y como ella ama la justicia y la Democracia". Sota del de França hi diu el mateix en francès. Un altre d'ironia: Un barret mexicà, un llibre i unes relles. I encara un altre de més emotiu: Com a l'una: "Meditation". Una carta del S. E. R. E. (organisme que gaudirà de molt poca utilitat entre els refugiats, sobretot per portar a terme l'objectiu pel qual va néixer: evacuar), datada en el dia d'ahir i que triu a comunicar a un refugiats que ha de partir en una molt pròxima i ignorada expedició. (És el resum dels que no poden tornar a Espanya). A l'entorn hi ha encara més souvenirs que aquí no posem redreçar-se: Prendre una conversa tranquil·la a la terrassa d'una platja i dinar amb un company, tots frescos i tranquils; un automòbil; bitllets de cent francs i venre, millor recordars, els festidius barbacans, els quals estan disminuïts en punta molt, molt bé i les fardades amb paper de d'estamp.

El més important de la Baraca és una muina de reconeixement de grans proporcions fet sobre el carret que representa fet en terra, endra i cors semblats, el mapa de França, seguint els punts: Paris i Septfonds. A cada banda del mapa es veuen de França i Espanya; la bandera feta en mantos: blanca roja i blava. I "Honor y gloria a la bandera que nos unió" Efígie de la República i està: "Los Refugiados Españoles saludan la Democracia" "Les Réfugiés saluent au peuple français = 1789-1939". "Les Réfugiés Espagnols à France, 14 juillet 1939". "Los Refugiados saludan a Francia".

El 40 està inhabitat. En un bocí hi ha una exposició de treballs de refugiats que encara no he vist.

El número 1 més hi ha un departament que diu en català: "Amor, Virtut, Prognés, Libertat" el número 2 ref. El tres i el quatre inhabitat.

El cinc és el que té el jardí més gran i més bell fet. al mig del carret hi ha una muina de barcina on segurament hi passaran alguna cosa ni fos un jardí el veritable Parc

la manifestació que faran a l'hi llegirà en lletres molt ben fetes: "Vive la Patrie del dret de l'home."

En el 6 hi ha una bonica representació de les torres de la Bastilla. Ha fetes sobre fang amagat en draps de sac i tapant així tota una boca del paper com si vertaderament fossin de veritat. A més, a més hi ha en les espillers de les torres uns canons que quaiten molt bell imitats i a fora, a s'entria prudencial un molt ben fet canó construït amb un fust d'estufa i les rodes de bastons de llenya de les cruïles.

En les Barracas 7 i 8 no hi ha res. En la 9 això: "La Liberté et la fleur plus odorante du jardin de l'humanité" les magnifica aquesta expressió! Un gall francès molt ben dibuixat. "Defendimus España; defenderemus Francia" Banderes, i el legeris.

La missa d'aquest Barracó és la més bonica. Representa un país andalús, amb fanelets i por, galleda i carriola.

En el 10: "Flora a los pies de España" N'hi ha unes bas. Fants de tapats o inebots.

El Barracó regierentís el 11, el dels inebots. No han fet res; el comparen. En canvi han adreçat un manifest a l'Antiritat.

Passo al 16; primer de la ingenua man: "Fota l'ingenua del del Barracó representa el corer del la Bastilla amb uns dibuixos fetos amb fivots, quan el poble parisenc anava a l'assalt de la fortalera. En venen corer amb la gent de bolsacs representant una estampa de l'època, plena d'entusiasme i amb mèrit artístic.

Entre els crits que s'entien sortint de la multitud hi ha aquests: "Vive Robespierre" "Allons enfants de la Patrie..." "A l'anant"; "La Terre pour les paysans"; "La mort pour les traîtres"; "A la Bastille"; "Vive la République". Molt interessant tot.

En el 23 hi ha: "Solent y alerta: V. R. S. S. V. S. A. Francia, Triple-Fera" Extractes de la nostra Constitució i aquest: "Pedimnos per integrados a la producció francesa"; triplé. Un mapa d'Espagna fet al vidre i sobre un vidre de fang així: "Allemania, Italia, es nuestra?"

En el 24 no hi ha res. El 25 està inhabitat. 26 res.

En el 19 hi ha variis esents de regions d'Espagna entre aquests Catalunya. No els he pogut veure perquè estaven tapats.

En el 18 ref. en el 17 no res. En el 16 ref. 15, inhabitat. 14 ref. 13; el mig del corer una mapeta de fang de més d'un metre representant la Terra baixel. Un baix-rellen d'un metre any rars incomforable; vertader mèrit. L'any i ofigial. Dos de brama: Mickey y los tres cerditos.

En aquest Barracó n'hi ha dos que són dels que han cridat més l'atenció. Un representa el mapa d'Espagna ena-

devot per parades cadenes i convertida tota la nació en una immensa
sa pressó. Al costat hi ha aquests lletres: "Así está España." Al costat
un altre representant un cementiri amb una dona plorant, no
fent per damunt d'ella el blanc colom de la Pau, i sota a-
ixò: "Glorie aux Français pour la liberté et la paix mondiale." Més
avall un bon dibuix de la Bastilla.

Després el 12 hi diu: "La Revolution Française donna les
droits à l'homme. Nous avons lutté pour les défendre" "Vive
la République Espagnole et la Française"

Després el 11 hi diu la ref. I s'han acabat.

Pensa copiar la jornada del 25 en 2 nits hi diu:
"Verdun, Marne = Guadalupe - Elor" "Nous défendrons
la France".

És també veig veure dir una interessant estructura
d'una guitarra que rimba dir una maledicció a un re-
fugiad; és aquesta: "Permita Dio que te sea protegio por el S. R. P. K.
del dispartat refugiat al sentir així com de un desamparad.

A les vint del mes hi ha hagut al Camp de Depart una
festa desfilada militar ben feta i per primera vegada les au-
toritats han estat d'una manera oficial, espanyols i fran-
cesos en el tribuna. Cal dir que ja no hi ha en ordre; és un
altre fient coronel que semblava més comendant, o la mi-
llor començat operat per necessitat de començat enver,
moltos.

Més tard l'altre fient coronel ha llançat per mitjà de
l'altarar, una al·locució escrita de felicitació a tots els oficials,
soldats, treballadors i artistes espanyols, fient comtor en termes
opetuosos el seu bon interès. Ha estat acollit amb aplaudi-
ments, l'evolució, el cap espanyol, ha respost en termes de
d'agraciamt.

Després la tarda s'han fent unes quantes xarabanes, les quals
ben ballat al costat del riu. Molt emotiu.

La plora que hi ha als voltants del riu està ornamen-
tada depuadament i a l'entrada del camp un arc molt ben
fent, amb material, però. Més veig més ending, una
jornada on s'hi ven un bon espanyol i un francès que es
dowen les mans i diu: "Les Républiques Espagnole et Française,
monieur le Préfet, à France".

Després aquest ha arribat hi ha hagut actuació de la mona
d'aral Catalunya amb unes i unes quantes xarabanes, piostes
molt ben interpretats. Després unes atletes, etc.

He rebut una letra de l'amiga de França, l'Élisabeth,
molt amable, tant que m'annuncia per avui una visita

personal, però que dubito perquè faré per l'enorme distància que ens separa; a la millor, s'entendria en un regal.

No puc dir de cap manera quan emigri de nou a Espanya hi podré regalar; dir que si ho faig i emfarà; no em contestarà. M'imbis, com costum, paper i regal i rebre.

Sant les set del vespre. Continuem pel minut la radiació de plomes i sembla estacionà el Chat i l'eleve amb el República.

Vaig a explorar-me'n.

Dissabte, dia 15 de juliol.

Fa unes dies la ràdio i la premsa francesa anunciava que en algunes províncies d'Espanya hi havien hagut disturbis d'ordre polític.

Sovint arriben noves d'allà que com aquelles de "Moro Franco y más por blanco", deuen a entendre d'espirit insídic, fòrt i rebel que caracteritza els espanyols.

Es conta que als cafès hem acostuma, quan demana què demana a fer-ho així: "¡Moro, moro, moro! ¡Café, café, café!" És la replicació insímic al "Franco, Franco, Franco". És dir també que un individu dir a un altre: "Enulti; que és ser el Franco?" L'altre respon: "No; per que ho dir?" "Oh com que sempre el viden tres vegades avien".

A l'estàtua del rei Xepi de Madrid, el dia que un nati s'hi trobà penjat a la forquilla que porta, un retolet que deia així: "Si no me deis de venhar quitame el tenedor?"

I pensa un altre:

MUSSOLINI
HITLER
CHAMBERLAIN
DE LADIER,
AVIÉV
VEY CERÁ??

Va l'últim, el qual m'he fet explicar de nou perquè no me'n recordava:

Una noia va a un magatzem de rovetats i confessió i dir que voldria fer-se un traje. El dependent, molt amable, li pregunta quin color li agrada. Ella contesta: "Lluisera un color orí, "Negrín" El dependent preme nota i pregunta si li plaça llarg o curt. Confés-fansí: "Me gusta "Largo." i uny veinde, reñerite? - Sí! one sea "Prieto." "El esate la gusta quonda? Una "Alisa", una "Mioja".

El dependent ja empipat i davant-se's corrupte dir: "Entonces Ud. lo quiere es un Campo de Concentración." "No - contesto ellas porpe pagando no quiero nada de "Franco".

Fins de l'avent de cercar el paquet que m'ha triat la bona amiga Elisabeth Priol.

En una cassa que conté cinc o sis platans, impot de cest, una copra de formatge, un paquet de peses de xocolata i crema, una paparina de galetes, unes quantes pomes, un bocí de lliscanissa seca i anellons. Una franquijada amb un impot de segells de mit franc, trenta centims.

M'ha alegrat molt i ho he agraït més.

Avui fa molt mal dia; ha plogut molt durant la nit i ho con-
fimo fent.

Els cançons estan deserts i tristes. No m'he pogut llevar molt perquè plo-
via. En canvi, he anat a veure l'exposició del Barraró 40 i no tinc
passe parant per alpevat els clopis que tot allò et mereix. És magnífic,
splèndid, subreix. Pensei fer un si potés unif d'una vegada i per tal
de fer-ne un bon i acurat recull, però la una i ho mereix.

Un altre vista que m'havia decidat i que s'atribueix a l'Abay:
Al presentar-se en públic dir: "Ja sabeu veus, señores y señoras," que han
de fer-ne cada vea que escriban una carta. Arriba España y Abajo
Francis". Han dir que la multa imposada ha estat de varis mil-
lars de pesetes.

Avui, al vespre, l'alta-ven ha donat un bon programa finalitzant
la festa d'arint. Hi ha actual de Chor Catalunya, l'eleus intèrta Rapi-
blid i alguns rapsodes no gens bons.

Dimenge, dia 16 de juliol.

M'he llevat una mica d'hora i he anat a copiar la ponesta
de la Barrara et. Hen-la au:

"Liberté, Égalité, Fraternité" - 1789 - 1789. - Hase 150 años
que la Revolución Francesa con la declaración de los Derechos del
Hombre; afirmó: - 1º Los hombres nacen y son libres e iguales en de-
rechos. - 2º Los derechos son la libertad, la propiedad, la seguridad y
la resistencia a la opresión. La libertad consiste en poder expresar
tanto no daña a un tercero. - 3º El principio de toda soberanía
reside en la Nación. - 4º Las leyes son la expresión de la voluntad
general. - 5º Todos los ciudadanos pueden optar a dignidades y
empleos públicos según sus virtudes y talentos. - 6º Nadie puede
ser acusado, preso ni detenido sino en los casos determinados por
la Ley. - 7º Nadie puede ser molestado por sus opiniones, incluso
las religiosas, sino perturban el orden público establecido por la Ley. Todo
ciudadano puede hablar, escribir e imprimir libremente. - 8º La con-
tribución común debe ser repartida igualmente entre todos los
ciudadanos con arreglo a sus medios. - Siendo la propiedad un
derecho inviolable y sagrado, nadie puede ser privado de ella
a menos de que la necesidad pública legalmente probada
lo exija y en cambio de fullia y equitativa indemniza-
ción. - Estos principios fueron base de la Constitución de la

694
República Española Democrática?" al mig del rotal i per tota
les lletres hi ha un dibuix que representa la República, amb la paraula
frígi.

A continuació, ineluctablement estant el Camp xop he anat a veure molts
quantos barraques. En la tretze he vist per exemple una al·legoria que
representa la gran garruda al mig i amenaçada pels quatre ves-
tats per molts espards que representen França, Anglaterra, U.R.S.S. i
E. U. A.; i aquestes lletres en català: "Abaix el feixisme".

En Pedrón ha resultat ésser un company i amic ben bo. El co-
mencament de la nostra coneixença topàvem en alguns conceptes sobre
alguns casos. Malgrat això, però, jo, sempre en una línia simpatia tot
i veint que en alguns casos no el llegíem.

El famós "General" tracta de fer amb ell una cosa indigna
contra mi: intentar-lo a escriure-me contant-li confabulacions i ca-
lúrnies. I ell, ingenier, (m'ho ha confessat d'averencament) s'ho ve-
gué i arribà a creure que jo era un bon repulsiu.

Després, s'ha vist el procedir de cada un i ell ha comprovat que
el columniador indigne és precisament l'home repulsiu (confessió
igualment). Ara veim molt bon amic i un comproment mi-
tíficament. Tant és així que avui m'ha convidat a dinar a
una mena de "restaurant, terrassa, Taserna, celler" que haurem
muntat al Camp. Ha estat una bona estada molt agradable de
conversació variada i en m'he sentit transportat a una vida en-
fadada lluny de gaudir.

He anat ja llitja dels meus germans des del mar d'alt en hon-
orat a parlar de les Alps Marítimes; diran que estan bé.

Dilluns, dia 17 de juliol i dimarts, dia 18.

En Tobara està a punt de marxar a Espanya. La seva família
l'ha reclamat per mitjà de la Gran Roja i el ajunt, tot i tenir convic-
cions liberals, no estava encara situat com a bon i ferm antifeixista
ni tampoc situat ni definit en quant a la seva vida en el fu-
tur. Davant, doncs, de la reclamació, hi ha hagut una mica de vacilla-
ció, però, després, el seu refugi natural, més tard o aviat havia d'é-
sser Espanya i allí va.

Però restat entretant en què m'ocurrerà, adonar-me a tota, a la Coruña, la
qual correix i ni pot arribar ineluctablement a veure el pare al Peral de Sant
Miguel. Feta vegada que els seus pares viuen a València.

També marxaran els germans Jordà, els quals m'han promès
igualmente visitar el pare.

En mansana veure en detall el Barroc 19, els dels es-
tats de les regions naturals d'Espanya. Hi he anat ara i es
he vist. Acompanyats d'alguns inscripcions semblants a les

als altres barons, hi ha, fet, amb molt gust i encert i de gran cura -
da per la seva sòlida construcció sobre el vol de: Catalunya,
molt ben fet i sòlid; i de Castella, el de Galícia, Euskadi, Extremadura,
Sicília, Andalusia, Balcan i Canàries.

Al final o principi de career, hi ha el més important: és un monu-
ment als mèrits de la Llibertat, semblant al de l'Arc de l'Estrella de Pa-
rís; una mena de braçer bar hi pot veure, com a París, una flama
perpètua de glòria al màrtir inconcut. Està fet de ciment armat,
quadrat, en forma piramidal i al mig al braçeret - fegó amb respira-
dor per la part inferior. Per les quatre lleses verticals piramidals hi ha
aquestes cifres: Platón: "1789 = 1914-1918 = 1936-1939 = Glòria a les
víctimes per la Llibertat."

Per la seva sòlida construcció en ciment és potser, el més im-
portant de tot quant s'ha fet. I significatiu!

Als mutilats, malgrat llur dolor també ensoren el seu
Parricidi amb deliciós gust. L'aria fer-los hi l'elopi íntim i just-
ficiar, però havia escrit que no haurien fet res. Després la mutila-
ció present enseny que el Governotge a ell.

Aquesta vegada hem conseruat l'exposició de diverses banderes tricolors
de la nostra República.

Dimecres, dia 19 de Juliol, del 1939.

Fa tres anys avui que s'inicià a Espanya la cruent guerra
que ens ha portat fins aci. Tres anys enrera, a aquesta hora,
(el 9 del mes) ja gairebé estava venent a Catalunya, el mo-
viment subversiu. Ho estava a Montcada, a les barricades de la
carretera de Ribes.

Tres anys, tres anys! Tres anys d'una traïció infamant! Tres
de lluita, misèria i mort i que encara no ha fiert; la lluita
continua. La misèria és més gran que mai. I la mort!
Oh! La Mort! La mort és la senyora de la nostra Pàtria d'en-
çà tres anys. Trenta-sis mesos que hi impera...

Tres anys de lluita! Tres anys de la vida d'un home cona-
grat a la mort. Tres anys de lluita! Tres segles lluitaria contra
qui en provocarem tres anys, si els tinguéssim de vida.

Pensars a la nostra Pàtria quanpresent, de moment, mes no ho
sobrem considerat; el traïdor les nafes i ens vençé; la lluita
continua, continua... morts, morts... Pobres víctimes! Vosaltres
sou els sacrificats, els que ja no vivien; els que vivíeu per
carrer i pecces assassinats per la militarada Nacional i els
que, en el curs de la lluita requirien a aquells. Vosaltres, que
ja no desirau més el rill, que el nostre cel està ja podrit, desfet,
alguns fets pels: terra que torna a la Terra. Vosaltres sou els

que recordar, homenajar, víctimes d'Espanya; d'ambdues bandes, car
 tots van morir; nosaltres van els màrtirs, els sacrificats; nosaltres, els
 que ara estem en camps de concentració per haver nos reguit però
 no sucumbit, no som gairebé res fruit que encara feurem,
 sentim i encugem. Pensem molt, sentim molt i mengem po
 Pensem molt i sentim més; per això us recordem emocióats
 avui; us recordem freqüentment i des del fons de la nostra
 ànima, molt ben sempre i emocióat un record emotiu
 de honor i condol per vosaltres, per vosaltres que ja no sà
 rel; també pels que encara són una mica: els inutilitzats glo
 riosos, aquests éssers incomplets que s'hi tornaren a la guerra; i
 també, per què no? als perseguits, als empresonats, als que dins
 un país tiranitat com el nostre, treballen encara per la lliber
 tat...

Nosaltres, dins el Camp, hem celebrat avui l'acte més impor
 tant, més emotiu, més humà i el que jo he estimat més des
 de que hi sóc:

S'ha celebrat al Camp de Deporté un homenatge als caiguts
 en la guerra d'Espanya; a tots, sense excepció; la làpida ho diu
 així, la qual està col·locada a la part superior del sudit Camp.
 És molt senzilla, molt; feta amb ciment i amb l'escut d'Es
 panya uniuig d'un ram de llorer. Al costat hi ha aquestes
 lletres, lachinines i expressives que és tot un poema: "A los caídos
 en la guerra d'Espania = 1936-1939."

Després, bé; cada vegada que s'ha hagut una desfilada mi
 litar, ha estat un funeral general, tot i que íntimament se'n ha
 fetes ja de bones degut a les Companies de Instrucció; tots els
 altres, però es mantenen al marge amb indiferència. Un ves
 rei, avui, no hi havia ordre del Comandament per formar;
 només s'havia de rendir homenatge als caiguts per mitjà d'una
 comissió: portar una corona al cementiri on estan enterrats
 els cadàvers dels que en terres de França se'ls hi ha estranet
 per sempre, més, la vida.

els nous, els bons antifeixistes, però, han sortit de llurs
 barraques i han anat al Camp de Deporté a rendir l'homenatge
 corresponent als que caigueren. Ha estat magnífic, esplèndid, ni
 preme Totham, tristament, més fermes, cap allà; i cosa es
 tranya, sorprenent: per primera vegada s'han format els
 batallons a la perfecció, militarment; totham ha obeït;
 ningú ha protestat, era voluntari: ni un mot, ni una
 discussió de quin tipus com les altres vegades.

A la poca estona s'ha posat a ploure amb insistència, tant,
 que el Comandament espanyol ha ordenat l'ordre de treu

car filel. La majoria de la generació ha trencat amb disgust,
 car estava disposada a aquiescència la pluja, i per tant, no ha
 marxat del Camp. Mentrestant, la tempesta ha afeblit i s'ha
 format a formar, començant-se seguidament la desfilada per sa-
 rant l'esmentada làpida. Els primers en fer-ho han estat
 els de la Companyia de Instrucció, amb la marcialitat bona
 que hem vist d'altres vegades. Més grantes trompetes i tambors
 acompanyaven el ritme i estaven situades a la part (esquerra)
 dreta del petit monument. Al centre del mateix hi ha els
 dispositos incomplets, els mutilats, els que representaven amb
 la buidor horrorosa dels seus membres, als absents... i que re-
 hien alhora l'homenatge nostre als desapareguts i a els ma-
 rtxos. A la ^{part dreta} hi havia els Estats Majors espanyols i francesos.

No havia encara desfilat la Companyia de Instrucció
 quan s'ha posat de nou a ploure a bots i a barrots. Ningú
 s'ha mogut del seu lloc; ni un sol abandonó de filel, cosa in-
 sospita tenint en compte els precedents; és més: tothom manifesta-
 va la seva ferma decisió de desfilat i aquiescència la pluja. És a
 però, queia, que novament el Comandament espanyol ha do-
 nat l'ordre de represió i retirada d'un gran nombre de for-
 ces, al qual ens hi hem regat dient que no ens importava
 la mullera i que volíem desfilat. I ho hem fet tot amb
 una marcialitat que ha sorprès a tothom, a nosaltres ma-
 rtxos. Ha estat emocionantíssim, silenciós, greu. Les llàgrimes
 han humitejat molts ulls... Encara se'n botraça el pit quan
 recorda les corses, dels mutilats regarimint d'aigua; nos, com
 nosaltres, mes, ferms, dignes... Les autoritats claudes a terra i sota
 la pluja, rebent l'homenatge nostre, tots greus, tots emocionats,
 tots ferms, com la fermesa dels antifeixistes espanyols i ha mani-
 festat avui com mai, davant dels que combien amb nosal-
 tres en el Camp i no ho són i davant dels francesos.

Després, ben molls, de cap a pens, cap a les barraques; però, con-
 tents, contents, satisfets, orgullosos... hem ben mullat molt i a gust!
 El binent bonnel francès i totes les autoritats han aquiescència
 l'aigua fins a la fi. A ell, li hem portat els gendarmes un im-
 permeable i s'ha refusat. Bell exemple! Els refugiats li han robat pre-
 mior bé el seu procedit, i quan ha sortit del Camp de sports regut
 dels seu seguici, se li ha tributat un sorollós i patètic aplaudi-
 ment que li ha acompanyat des del cap oporat del Camp fins
 a l'Placeta on hi ha el Obiero.

Mentrestant, la gent de bona fe, els artistes del dia 14 de ju-
 niol prop-ponat, fomenç avui a donar proves del seu art, del seu
 antiferixisme, de la seva bona...

698° La nitja que vaig veure abir al Barracó 19, i ha inaugurat i creuar
com la de París. En Barracóus estan ornats, alguns amb més gust que
el dia 14; continuen creuant banderes tricolors espanyoles; multitud
de pancartes d'oblitació al 19 de juliol ni ha pertot, calen les que ha-
ràiem vist a Espanya i rendint la majoria tribut als caiguts.
No les he vist totes; penso fer-les.

Aquesta vegada com que és una festa nostra és susceptible a que
els francesos hi recivin orientacions polítiques que no ets ni praguin.
Sembla inclús que ja hi ha hagut algun petit incident. Més no
crec que n'hi hagi esp de seriós, car tot i les ideologies avançades
que hi ha ací ningú es manifesta com a tal nivó sen-
sillament com antifranquista i tampoc és festa, és condolença, és
recordança, és doler...

L'alta-noon cala, avui; mill dir que no dóna música. No
és apropiat. El dia 14, quinze-mil homes feren cinc minuts de
silenci en homenatge als morts. Avui en fare vint-i-quatre
hores...

Dijous, dia 20 de juliol.

Abir, després d'abrada la desfilada militar en honor dels cui-
guts en la guerra d'Espanya, me'n vaig anar ben rop vers la barra-
ca on em traquin la roba i la vaig posar a seccar. Aquest petit in-
cident em feu decidir a no sortir del Departament durant la
resta del dia i me'l vaig passar llegint dos dies de teatre en
castellà, la premsa i mirant l'important resum d'abir a aquest
diari.

Malgrat però, que anava en "deshabilitat" havent dinat mi he
pomis suar, degut a la seva proximitat, al Departament especial
on hi ha el lloc de Comandament d'aquests "Regiments" i que
l'Ugma és el cap del 4^{ant}. Allí hem venut una estana amb
el bon amic Pedros, Surrau, Mator, Ugma, Duato, etc.

No estic d'acord amb el desmenyament del dia d'abir
a partir de després de dinar. Em veia que la festa d'abir
havia d'ésser de respecte, de recordança als caiguts, de
doler, d'honor i d'oblitació; i enmig d'això, dins de ca-
da un dels concentrats ha fomentat l'esperança de que un jorn
no llumrà aquell principi de victòria de fa tres anys
es consolidés en definitiva.

Es veu que d'altres no pensaven així i es començà de
nou a donar música pel micro, a cantar i a lluir a
fer el ximple. Davant d'aquest caos que jo no sentia,
em vaig reclamar definitivament al Departament.

Durant tota la nit he plogut amb una intensitat robusta, ja ja es pot dir que no tinc robates, i ar m'hi entra la humilitat com si anés descalç. Aquesta contrarietat motiva que tot i ésser les cause del mal, encara no m'habi mogut del Departament, ni tan sols per rentar-me (cosa rara). En canvi tinc ganes d'anar a veure el que l'aigua no ha arribat dels treballs d'ahir, i de nou l'Empedició per campenetrar-m'hi més.

"La Dipòsita" d'ahir ^{era} ha venut periodística de les festes del 14 de Juliol celebrades aï, al nostre Camp. No vol dir que es resulti el fons indirecte de tot allò.

Bulloc de tenir lletres de l'Helene Chideau com ja era hora i que esperava amb ansia, he tingut d'ella i des del Departament de Seine, una Tarja postal amb una vista de París on m'hi posa recordances des del lla on està passant les vacances.

Per l'adresa, que és la del Barracó 30, veig que partit d'Issandun sense haver rebut la meua segona llettra. El retard, és deuen justificat.

Segurament que aquella matxeta que encara tampoc m'ha escrit, deuen estar igualment en vacances.

La Mercedes m'ha escrit de nou, inclouent m'hi una nota d'aquell practicant que un vez adreçava per correspondència de francès. Es lamenta que adreç a una llettra última de la Mercedes, alguns deuen considerar que creu no mereixer per un silenci i fa constar que un contesta, però se se franquija el sobre. En prometo després els meus dubtes a alguna afirmació d'ell, tota vegada que la Mercedes, posteriorment a aquella data, s'hi escrigué encara variats segades sense veure i estan en el mateix Refugi. La llettra és, si més no, correcta i no convida a una redacció epistolar interessant; a més, escriu el francès pitjor que jo.

Després d'haver parat entre pit i espatlla uns quants grups d'arròs fets amb grassa m'ha cop substituïda mi gust, m'he colgat les botes, m'he anat a rentar i seguidament a donar un tomb per tot el Camp per tal de veure amb detalls els motins que comencaren el 19 de Juliol.

El més corrent són una bona sèrie de castells, xitols i paucastels, amb al·lusions a la nostra lluita, colvari, unitat, reconquesta, recordança, etc. El més bo i important són uns quants monuments mortuaris fets de fang que recorden a honore els nostres morts. El que hi ha al Barracó 15, per exemple té forma de castel·lec, i d'heu

sunt quatre pots de llumna posats sobre quatre punts de fang a cada punta del quadrilàter i que semblen totalment quatre corderes que fet que es ven, s'hi cremaven. Una inscripció molt en is aquesta vegada: "Honor a tot el poble per la Llibertat!"

També té aquest Barracó ^{una} mapa d'Espanya fet sobre el sol de proporcions colossals i en relleu, horogràfic, de forma que s'hi veuen clarament les principals elevacions, cordillers i vertents de la península Ibèrica junt amb el nom del lloc on l'Exèrcit Popular guanyà la seva glòria. Tota la península està dins un quadrat i entre ella i el mar hi ha una conitat d'aigua que li dona més realitat i on al lloc corresponent pengen uns turons de fang per sobre d'ella que representen les illes Pòries.

Al Barracó 14 hi ha una muera de ceràmica amb quatre noms i una dedicatòria a tots els combatents. Els quatre noms són: Dumitri, Lina Odera, Hans Skinder i un altre que la penja ha desfet les lletres.

Aquesta vegada veuen que la festa és per nosaltres més que pels francesos tots les inscripcions són en català o castellà. No hi ha una que al·ludeix a l'odiós profanament de la tomba d'un Maria pels feixistes i que els catalans recorden vivament. Moltes més al·lusions, un quartet, obelisc, petits monuments hi ha en record i homenatge als caiguts, amb tant gust i mèrit el prop. passat dia 14 de Juliol.

He tingut ocasió de llegir el periòdic barcelonès "La Vanguardia", del dia 11 d'aquest mes. Només porta i amb embolagosa insistència la descripció de l'ombrigo a Barcelona del "Santo Ciano", Ministre dels Negocis Estrangers de la Itàlia feixista.

El "Santo" rotatiu m'ha fet la mateixa impressió de pobresa que la primera vegada que vaig tenir ocasió de llegir-lo. Potenc hi ha breus follets de propaganda.

Heu dir que aquest camp és dels més dolents en tot. Ho heu vist ja de Turint, de Pàrís, d'Agde, etc., i veuen en la confirmació un oficial de Intendència que vaig conèixer a l'Escola de Part, el qual ve d'aquest darrer; també m'ho digueren els meus germans. Les barraques són amb lliters, sol de fusta i electricitat tota la nit; el menjar és el que és "cent vegades millor" i més abundant. En les barraques són obertes i no tenen ni sol ni lliters ni electricitat. M'ha ^{dit} que

701
li concediren el treball per tenir la neuvela a Bourade, (a mi no em concediren anar allà) però que el seu pare sí que hi podria tornar a marxar.

En canvi també se dit dit que hi ha Camps en un espot anar d'una barraca a l'altra. Tot això en el feliç i el contradiu. No se pot que hi ha un general inspector de Camps...

Dimecres, dia 21 de juliol.

Quit en Pedrón, en una de les cançons platiques que no m'entenc, em conta com els sentiments. M'homegut a un individu durant la guerra. En el curs, però, de la narració, es veu ben clar, i potser a ell mateix no l'importava el veiel, que el tal individu no era altre que ell mateix.

Dans, bé: és el cas que a la casa on vivia abans de la guerra, hi havia en el mateix replà uns veius que tenien dos fills. La mare d'aquests i la d'ell demostraven gran veu i veu però ja que la filla petita i ell es prometien. Davant d'aquest desig de llurs mares, els fills no demostraven cap entenció per portar a cap una tal decisió; es comportaven com amics, veius, però res més.

En canvi, sense que momentàniament ningú se n'adonés, la filla gran alimentava dins el seu cor una estinga veient vers el seu veí que arribà a demanar se'n compte no volia l'interessat i veu que adobe les mares i potser algú més, fins el punt que aquestes, després de que es repetís el veu amb la petita, li feren patent a ella que la gran li prenia el seu futur promet. Mes com que aquesta no es sentia atreta pel seu veí en aquest sentit, continuà fent cas omís a les injunccions de les mares.

Ell es donava compte de la fredor de la petita envers ell i ho trobava natural, feta veu que a ell li portava el mateix. En canvi, en el fons de la seva consciència sentia que la gran s'interessava per ell, com tampoc per aquesta sentia cap afecte dels que són precisos per arribar al prometatge i al casament.

I així continuà una vida de la relació pròpia de bons veius, amb veu i veu, confiança d'anar uns a casa dels altres i aquest a la d'ells, etc. La veu gran continuava amb el seu sentiment; ell continuava sense inquietar-se. Però ben veu que la relació arribà a parar cara a cara als dos sols en diversos ocasions.

112
nou i en algun d'aquests, atret dubdós pel dang de pos-
suir i d'èsser posseïda, es porta a terme vivint vedades.

Panà el temps, ell continua igual: no substa cap
afecte superior per ella; aquita, potes vista, les idios.
Militat les decide a prendre un altre prouci. I s'in cosa.

Ell hagué de soludar i caminats variats negades amb
el marit de la seva amiga; si era vident però ho féu.

Després vinqué la guerra; el parte voluntari a con-
latare la rebel·lió militar. El marit d'ella, quan li foia
el for, també anà a la guerra. Continua passant el temps.

Ell sofrix an i allà; la guerra es dura; les triu-
nes inhumanes. Mes el temps, s'escola...

Ve un dia que un seu permís que té, torna a ca-
na seva, a veure els seus. Lo condiment ven també a
ella; es soluden. Ella el venida a amor a casa seva,
a veure la seva llar... Ell sap que està sola, que
el marit es fora; preuen conseqüències, però accepta i
hi va.

Un cop allí i com abans, atracció de amor, d'èsser.
En ella, potes un amor ocult que encara li guarda
el abans. En ell, potes un impu de bestialitat. Producte
dels sofriments de la guerra; amor, no. Comunitat,
pansia; posseïda...

Com a carrer el temps; no tant com abans. A
ell el destinen a l'Exèrcit de l'Est; i poy dies després us-
suy trauada les rutes que unien la resta d'Espanya amb
l'Exèrcit de l'Est.

Al cap d'un temps veu una telegrau d'ella que diu:
"He tenido un niño". Després d'un mesos, una lletra més
extensa on li obria detalls de l'infante: li diu que s'heu-
bla al seu pare.

Mentrestant, el marit, decort a un permís que tingué
darrera d'ell, ven ésser el pare i està content...

Ara, ella, potes està disposada a portar a la tou-
ba aquest secret que segurament la fa felix, car el seu
amor ha florit de la branca que ella estimo. Potes
el seu marit ni el fill que para per ésser seu, mai
sobran que no seu, de efecte, res; en canvi, és molt
possible que ambdós s'arribin a estimar molt, com
si vertaderament fossin pare i fill. La mare, malgrat
la seva disort, serà felix amb el fill si no ho ha
pogut ésser amb el pare; i convenent, és probable
que a gust, amb el seu marit que de fet serà un

comparany a bey seguir amantissim però noues, sentimentals-
ment, comparany; que esguardaria amb mirada afectuosa
perquè seria un bey amb el seu fill... que se'n fregua
pata, que l'educaria, que l'estimaria...

Ara que ella pensaria sempre amb el "seu" que no
ho fou ni ho sera mai. Aquest rogaria pel mico; vi-
ria morira; dones, moltes regodes, pensaria amb el seu fill
i amb ella. Per quin motiu? Per amor? No. Per estimo?
Tampoc. Per que es senti pare? Menys. Si fou pare per
circumstancia, per luxuria, per bestialitat, per força...
de'n recordaria per sentimentalisme, per curiositat, per de-
nio de veure'l, àdhuc potes d'estimar-lo; però per desig
de pare, mai... Sentimentalment, humanament, unicial-
ment, no n'és de pare; no ~~era~~ volia ésser-ne.

De fet, doncs, en quant a procreació a consciència, per
amor, per llei, aquest infant que té dos pares, no en té
cap. L'un, el vertader, no li pertany; l'altre, el que la
societat li dona no ho és. Crist volent el de l'amor fi-
cial que aquest minyo resti verd el seu pare fictici; a-
mira a aquest per relació el qual l'acceptaria amb joia
i l'altre, pare, el vertader, mai rebria res. Tampoc el
sei copiarà l'estimo o el desig d'estimar-lo que el ver-
tader autor dels seus dies volcava sobre d'ell; inclús, és
possible que la mirada afable d'aquest caigui de ual
ull a l'infant i veiri dins d'ell un outipatia i un odi
vers el seu pare forçat però inimic.

I el paper d'aquest quin seria si un dia troba una
dona que l'estimi, constitueix una clor i té fill? Els d'a-
questa dona com el d'aquella, seran igualment fills seus,
germans entre si; mes segurament no es conixeran mai;
portaran un caràcter distint i una mateixa sang; a
la millor els atzar de la vida els poden dur per qualsevol oc-
casitat, a odiar-se entre ells.

Elavori, on està el principi de l'estimo, de l'amor? Jo
vee que l'amor veix de dues maneres distintes: Una per a-
finitat de sentiments, per conferenciació, etc. L'altra, per pre-
disposició natural. La primera és la que no hi ha val res
més que allò i ha d'ésser mutua d'ambdós de oportu-
e la perfecció. La segona és la forma interna que veix
per predisposició, per llei de relació (mare pel fill, vice-versa;
pare pel fill; al contrari; germans i familia en general).

Quin és més pur? Ambdóes ferenes poden arribar a

2407
la pura. Quin és més noble? Quan els sentiments són
ambdós són nobilitants. Quin és més humà i natural? El
primer, car d'aquest veig diria l'altre veur-me el
fruit i a més és el que veu la Naturalesa per la perpe-
tuació de l'espècie humana. Al veure el fruit en ve, per
predisposició a estimar una cosa pròpia, l'amor a allò
que ha estat donat vida.

Mes si ha estat donat vida per circumstància, la predis-
posició pot estar no predisposada a estimar aquell fruit in-
funt. És ver, el fruit, que mai no degut agrairment, per l'hi hu-
mana, a qui el feu veure, ni hi deu gràcies en aquest cas; i
naturalment el pare tampoc pot estar predisposat a veure
la noia d'hi de l'Orator.

Dinabte, dia 22 de juliol.

Formarem dir a parlar amb el seu amic Pedron, del cas
nacional que en veia; i clar, no al dir que el protagonista
era el mateix.

Jo li vaig dir que m'havia escrit qualsem al meu Diari
i fins i tot li vaig prestar aquest volum, perquè les lletres destaqu-
dament, car els conceptes menys semblaven interessar-li.

En el primer volum i les segones meves fora les meves, que aquest
Diari ha estat a parlar. Les primeres foren les de la Barne; les segones
les d'aquest amic, el qual l'he considerat fins educat i discret que
al donar-li aquest volum li havia recomanació ha estat la dis-
creció envers els altres conceptes que saben fer aquestes Maccioni.

Més tard he vist que hi aquella recomanació colia fer-li, car m'he
dit que tot i sentir la curiositat de llegir més coses, refusava aquesta
morbosa idea pel que tenia d'immoble i es limita a llegir exclusi-
vament el que havia motivat el préstec. He rebut que de la veritat.

Aquestes coses - m'ha dit - no m'és a pocu dir la qui és capaç de com-
prendre-les per l'efecte i per la comprensió. Bé no. El diari també es pot
prestar, circumstancialment, a qui és capaç de comprendre l'indivisió per
el fa i limitar-se a llegir-les exclusivament el que fa el cas.

Després de saber a parlar a dir-me alguns conceptes dels quals havia
fins nota i en hi afegí detalls complementaris. Restàrem en què m'ed-
plicaria un regu car potser més important i jo, segurant, li con-
fiaré el meu dubt la Barne; ell és capaç de comprendre'l.

Quit hi haqué ahi al Camb, una vellada de cinema sobre a
l'aire lliure. Se la parlada en francès però gairebé no s'entenia res
per tres causes: Per què l'entenc poc parlat així, perquè estava lluny
i per què no collaven els molts altres que estaven menys que jo.

Cal afegir a tot això que s'havia d'estar dret i estirar molt el coll. Decidírem en Pedrón, Lúcio i jo, anar a veure al capdell operat de la pantalla i veure'l un dia a distància, però arribats no em-
 tendre res. Vam passar l'estona parlant. No obstant un veig o trobau-
 tem que la primera pel·lícula era americana i doblada en francès;
 la segona francesa i la tercera crec que també. A les dotze a darrers.

Parlem una mica, amni, d'aquest bloc de castig que hi ha al Camp que nosaltres anomenàrem quadrilàter i els francesos "le fil de fer bar-
 belé". És un quadrat d'un m i sis o sis metres ~~perpendiculars~~ banda, no-
 rejat amb doble barroca d'olamburada baixa i una altra alta. A
 dins d'aquest quadrat sense cap més instal·lació (ara ultimament
 hi ha perat un tan cubert molt petit i baix, compost d'un teulat de
 quatre planes de placa ondulada i sostingut per quatre pals de fusta) hi ha
 ben els que cometen algun delict que ells breuen que té sanció. Allí, els
 castigats han de fer vista com una roda la capa del cel; passar-hi els
 dies que duri el castig i si plou com tan corrent, poden ara airo-
 fregar-se sota aquest petit cubert ja darrès, però tornar a completament
 cà de totes les intemperies. Alguns es procuren fer fons ~~amb~~ amb
 mantes, una manta de cotó per protegir-se del fred que a les nits
 moltes vegades és fort.

Tornar a darrera hora del vespre aquets dissortats fets als
 com si fossin feres, és vertaderament asferidor. Es debaten i es por-
 regen impotents i nervistes com una pantona entre roïals. El que
 ja ja de si s'adormien, allí ho és més; no cal dir, doncs, com
 deuen decidir empremta dins dels seus cors correats, els dies de
 refinament inhumà a què es sotmeten.

Aquest fatidic quadrilàter és de tota la sèrie d'arbitrarietat que
 sota el nom del Còdici, fan les autoritats, la més cruel, la més
 indigna, la més inhumana. Han fet banquets per qualsevol cosa i
 no han rebut per un bloc, de castig ni res, però més d'acord
 amb els principis de humanitat.

Quanta gent hi ha que profanava sobre una manta de inta-
 dars que mereixeria ésser eliminat! Qui conceixe un bloc de cà-
 stig així a uns "inimicels" com nosaltres, és capaç de fer coses més
 monstruoses. Qui manifesta uns sentiments d'un gust tan "refinat"
 en barba, només per inconsciència pot fer-hi.

Podia admetre's d'un capità de la Guàrdia Mòbil els primers
 dies això: "seran tancats al quadrat que hi ha a la part superior
 del Camp, a pa i aigua i un sucre per cada deu." Era refug-
 vant però podia admetre's...

"un sucre per cada un." És tota una ofensa contra un país
 impericista que lleuga el seu despit sobre els seus esclaus. En
 és la igualtat, la igualtat de races? Mentida!

706 Podia admetre's que la influència d'una propaganda contra nosaltres fes llançar llavors, per la boca d'aquell cretí capità, una opinió tan lamentable, veritable retrat de la que tenia de nosaltres. Mas avui, després del temps, del comportament i del nostre estat, un bloc de costig com el que femme és in-admissible.

Novament m'ha estat ofert un nou càrrec d'oficial de Intendencia. Ora de Regiment, cullor, amb el "E. M." i ora se' que m'el. En Fideau m'ha proposat a qui per fer-me un benefici; li ho agraeixo i diré quan m'explicà la funció a grans trets, vaig veure que segurament ho acceptaria car no li recia lligam moral ni de comandament. Encara hi, l'Alguera m'ha explicat aquest moti la torca i he dit que no. Es traguera, dins del meu servei, de prendre part a la tràgica i grotesca torca de l'acab. De cap manera; no concebiria més "E. M." de paper d'extrasta; allà els els que es presten a aquesta comèdia ridicula dels francesos, els quals demostren que tenen molt ben guanyat de la fama de polítics hàbils i nosaltres la d'estúpids; almenys d'alguns.

Dimenge, dia 22 de juliol.

Diré vaig anar amb en Gil a veure per segona vegada l'Exposició de Treballs dels Refugiats. Ha majoria dels treballs, però, ja estava retrat i a punt de portar-los al Montauban, Caunade i Septfonds. Examina't, per quins veure heu ~~tant~~ i jo vaig recordar els altres, de forma que recordi. Né s'ani la impressió de l'altre dia.

els treballs són aquarelles, dibuixos, esculpures i variadíssims joiells diminuts amb Es, fusta, fang, robó i gresca.

A l'entrar hi ha, per l'esquerra, una meua de tauler suspès a la paret que circumscriu tot el local; al mig una taula i per la part superior dels murs els dibuixos i quadres d'acord amb l'arranjament. Sobre el tauler i taula tot l'altre.

El recorri't el mirat artístic dels pintors i dibuixants que han exposat llurs obres, ja que n'hi ha algunes de ventaders mestres. Les aquarelles demostren la impotència a qui l'obstruïren les ombres dels artistes fins. Forç, puix que gairebé totes elles són de paisatges no gaire bells que les dibuixes de dins del Camp i per conseqüència, rebotes. N'hi ha un d'in-fal Porta, que són fruit de la imbecilitat: representen vista de pobl. d'Alpic de la nostra terra i per cert molt interessant.

Entre les que recordo i en eridoren l'atenció, hi troba les següents: Una dibuix d'un corral de refugiats que plora i plora en el seu costre, tot l'innumerable drama que arrosseguem, tot, patir, el nostre treball de llapis i de pintura. El motiu actor n'hi té una altre, entret del dia que neva al Camp, que és formidable. És tauler encara d'altres treballs de diferent estil i objectiu.

Hi ha un quadre que representa aquell voluntari interva-

707
cional que vaig conèixer tothot un dia el violí al Camp d'Esperts, i
tot d'una mirnió d'admiradors, i accents de la mímica; la tela re-
presenta precisament aquest moment. Un altre de còmic, paròdia
del desaparegut i gràcies ja Barri vius del Camp; hi han algunes
indirectes a qui feien (rebut) llavors, veritats, com per exemple deo-
mers que feien els quidamers amb els refugiats, l'el·ludit quadro
presenta a més, els diferents parades estobletes, jocs de cartes, aques,
bidelles, transportadors d'aigua, incidents a les fars, una "girl"
de les que habiten el 2r, etc. Està molt bé.

Un altre de còmic és la representació de la plorata del Mico.
En primer terme es veu la muller d'un refugiats que es presenta
al seu marit, venint d'Espanya amb un fill que és espanyol. El
pare resta estorat del fill que li presenta, ella està tota contrista
per la falta comessa. Un altre refugiats mit a veure la seva
dona a primera, un al moment d'abraçar-la rodona pe-
trificats que està embarassada. Un altre refugiats encara,
intenta abraçar una dona comesa; al costat una parella
de sentiments plorant a l'última viva; més bella, un
gendarme i un finent del mateix cos, "reponant" amb la
mirada, un esvelt cos d'una espanyola; en el fons que
circunda d'arbre proper al riu i un altre que vola que
un parolet li juga una mala passada al cap. Finalment
una dona amb dire triomfal que dona al speaker un uen,
el speaker mira, mira...

Ests els altres treballs hi ha un "forero" en forma còmica, re-
trats, treballs fets amb el punt de la màquina d'entime de ar-
tader mèrit, uns mundanes i característiques d'Espanya
i d'altres produccions variades molt bones.

Però el que té més mèrit per estar fets amb els mínims
mitjans, són els treballs en l'or, fusta i altres materials.

Un dels més remarcables són dues obres amb fang d'or.
Una que representen una mandra i una "frega" tal espig
que aquell individu hi manca el braç esquerre. La muller
amb un arrelló, les arrugues de rics del seu vestit de volants;
el ventall, la cara, els seus cabells, el seu peu aixecat, els dibuixos
de la roba, les joies a la cintura, dits i cabells i sobretot la part
dificilíssima per estar de fang. Divertit i esplèndid treball.

La "frega" està pintada atropinada sobre una gran sili-
butaca, amb comica i sobatilles de llor. La cara tot i ésser
dificil per les faccions està molt bé; però el cabell, els pits, el
coll, el cot, les cames, els braços, la signeta, els ulls, els peus
i aollun una sobatilla que sembla pa a coure-li, és perfecte.
El sol i encorçant el pel rillo hi ha un esplèndid gal

Julia, amb Marcet que sembla de veritat. Tullies el tapissot de la butaca deixa veure un estampot de rotel que clauen una realitat emuladora d'art i d'ideologia al conjunt.

Una altra bona obra amb fang, molt més gruix i emotiva, s'ha treient al neor-se aquest.

Amb fusta hi ha una pagoda xinesa que és una obra perfecta, inimitable... varis models de guerra de la nostra era i alguns de la nostra flota imperial? Estan curiosament acabats amb tot detall. Per donar-me idea, aquest: Per simular més veritablement els comerçots, hi ha ports els ulls de Maama que es passen als trams de les sabotes. En bastons hi ha uns mirabolants d'emamentació i detalls, grans i petits, i tal poliment que semblen de marfil. Hi ha una gran collar-papay, unes, monuments, trencas-cosques, varietats i cricifis dins ampelles que estan molt, molt bé.

En rotó hi ha un cotxe Ford, de quatre places, model 1936, exacte. En fusta m'oblidava dir el molt bo en a viure de tots models, demontables, d'ales, d'obres i fums giratoris.

En el hi ha els millors treballs en petit i de més detall: circuitos i espais diminuts, anells dels més variadíssims models; amb fotografies, senyals, regells, ~~als~~, ecc-homos, baix-relleus, relleus, etc. Interessantíssim! interessantíssim!

En una nova lletra de l'Elisabeth rebuda avui, m'hi ha una ~~una~~ foto on hi ha tota la meua família i alguns ^{amigos} en un dia de camp. En aquesta, ella hi és molt més bella que en la primera que em va treure. La lletra és tan atenta com les precedents rebudes.

En Mateu m'ha dit avui que a l'agrupació dels Mestres de Camp, hi haurà deu francs per cobrar, donant dels companys francs, res envers els seus col·leagues xanaps.

Novament he fingut el mateix honorari, emoció i variació que devia en el prop. portat dia 27 de juny. Adonc he estat a punt de confessar-ho a en Mateu i dir-li la veritat; idea que fa dies que m'omatta la ment fins el punt que pensava diror-li llegir per escrit, car de paraula ho trobo més engarrotat. sospito indes que la meua emoció en el rastre ha estat copada per ells i que dubten de mi.

Quan penso que he d'anar allà, a cobrar, un tremola el pols del sobresot i d'una bona gana, si pogués, no hi aniria...

Ohir en Gil m'ha ^{no dir} que, segons la Julia, digué la Carue d'any de marxar a Espanya, que pel mes d'agost havia dit el Sr.

Toribi Esparria que jo emigraria. Dispost a saber de nos on para aquest "mior" pel que hi pugui haver de veritat, encic comi unocament a Huelva per veure si m'ho diuen.

(Dijous) Dilluns, dia 24 de juliol.

El correu m'ha portat avui una tarja postal de la Nati, contentant-me a la meua lletra que vaig adreçar-li encara no fa un mes. Pel que es veu s'alegrà molt de les meves noves. Es dedueix també que continua a la presó i em prega li torni a escriure. No faré.

Diu que la Mariquita Alvares pregunta per mi a cada lletra que refo d'ella; adonc em fa saber que si vull, em donarà l'adreça. En la resposta que tinc ja preparada, li dono records per tal que els hi transfereixi; no obstant no li dono l'adreça. Si vol que li enviï. Pel contrari, li dic que es posi en comunicació amb el Janet, comil i la Carme Ojeda, de la qual no me'n diu res. I també li dic que m'agradaria saber d'aquella Elisa Martínez que em feu tan feliç a Sarinyera. Avui és un dels dies que tinc recordat amb insistència, així com també les delícies del estany que passarem junts. Aquell viatge a Móstol!!!

Igualment m'he recordat d'aquella madoneta-asturiana que conegut a Móstol i que estava refugiada a Morilla - Monte Odina. Dimeu m'ha passat per la clova escriure-li; seria estúpid, improprietat i inútil per què qui sap on deu parar. Aquests records deuen ésser fruit que segueix a què malament s'ha aie més en virtut dels frances que fins, la força per tots conceptes, ho acaba, inclús la viril; i davant de la impotència de la satisfacció ve la imaginació de bons passats.

Dimarts, dia 25 de juliol.

Continuen dient individus, que venen d'altres camps ací, que aquest és dolentíssim; en canvi, es diu també que és potser el que hi ha més llibertat interior i menys per l'exterior.

Avui són un això que venen del de Braham a sotmetre's a les proves de mecànics i metal·lúrgics, els que m'ho diuen. Allà, menys la trasllació per dins del camp, d'un camp de Barragues a un altre, tot és molt superior: menjar, aubre, higiènia, neteja, estètica, etc. No entenc com entre nos i altres camps hi hagi aquestes diferències de tracte, d'allotjament i de menjar. Es comprenen que l'hispa, el país i el clima siguin diferents; mes és inconcebible que aquesta diferència en l'alimentació i en l'allotjament i llibertat, tan diferent un camp de l'altre.

A Espanya hi ha grans disturbis i contradiccions internes entre els vençuts. El que s'ha parat ja contra el "Cardillo", és el cretl de Lluís de Llano, el general que es passa la vida rebel·lant-se, inclús ara que és un rebel·lot contra ell mateix. Nom creu que es va a un

919
restauració monàrquica, ^{per} la qual treballa la perfida Olbia, des del mateix dia en què aquella caigué. La política d'aquest país que es diu democràtic, és més tirànica i odiosa que cap altra; amb el seu jani- figure fred, constant i ocult, fa, junt amb la formidable potència no- normativa que té, que gairebé tot el món ríqui seu o demanys li estigui subordinat. Els seus ciutadans, segurament ferres, no crec, una democràcia ben entesa, però, ~~no~~ l'immens imperi colonial està es- pèndidament sotmès a ell. Políticament és disputen el primer lloc al món, amb els francesos, però en comerç i en l'exploatació de tot l'exploatable, és indubitablement la primera.

Dimecres, dia 26 de juliol. 27, de jins.

No se si s'ha fruit d'una Conferència Internacional Pro-Refugiats Es- pañols, que es celebrà a París els dies 15, 16 i 17 d'agost mes, o quan de tenir-los de sobre la majoria de tots moralistes, el govern francès, que està el cap del camp i veu dels oficials que sabien parlar espanyol, a les deu del vespre entraren pels carrers i apropiant-se als grups els aconsellaven de tornar a Espanya. Aquest procediment sorprendé als refugiats i sorprendregueren llavors el fet que pel sendero llansa- ren dir dient que lera el moment oportú per repatriar-se.

Doncs, bé: avui han continuat fent el mateix oficials i gendos. mes sense veure's de cap manera entrar en consideracions ni pol- mica dels arguments que poraven enfront de refugiats. "El seu pa- per" fer robar que deuen de partir el major nombre possible i més aviat.

D'aquella Conferència, on hi havia representats trenta-dos països, en tota la decisió de reprimir ràpidament el camp de Concentració. (La insinua: la premsa que es veu ací, "la Petite Girande", "la France", "la Dépêche", "Paris-Soir", etc no l'ha mencionat en el més mínim); només ens n'hem avolentat un via per "l'Hermanité" entrada clandestinament) Podria doncs ésser que aquesta propaganda fos un dels motius de la Conferència portats a la pràctica.

El camp ja no té aquella població immensa de setze mil homes. En pocs dies entre les Campampies de treballadors i a Espanya, n'han marxat gairebé la meitat. En els carrers, i en bellis diu- l'han ho nota, per mi la vida és així més tranquil·la; m'aque- da la tranquil·litat i el silenci.

He rebut una carta certificada de l'Helène contestant-me a la meua darrera, la qual he trobat al retorn de les vacances. En re- torna lliscen carnet que vaig transmetre-li i m'indou una foto nova de q- a tenia y l'insc any. No m'ha semblat pas tan bonica com en deia la Mercedes. De tots meua- ref en dos anys din que la coneixia més i pre en trans-

411.
trà una nova foto tan avist com en siopon. En la que m'envia
a pregar mi; bon tipus i quètal també bella. Ara que la lletra
la fotografia en conjunt, em donen un concepte de caràcter
bastant pobre. La meua dona deu ser a molt més.

Dissabte, dia 28 de juliol.

He rebut una nova lletra certificada. Aquesta de cosa, escrita pel
Fonet i contestant-me a la nova que jo vaig entregar personal-
ment a en Lowell, el qual, segons s'explica el meu germà,
atà també empresari.

Tant com va esperar a tenir els vocals corresponents, i seguint-
se amb salut per tot, i no ha volgut per res.

Sembla que ell, però, va parlar amb el Fonet i li va exposar el
nostre cas, o millor dit el dels tres germans que entem a França,
i donen el consentiment pel meu projecte de visita exposat en quant
a emigració a qualsevol lloc, així com també de què entem
d'acord i desitgen l'anada del Peret allà. Del que no diu res
sobre el seu avant, és del Delfí.

Com que el dia 10 prop-passat vaig tirar una altra lletra per
avis i el Peret, abans d'una altra, val esperar llur resposta.

Dissabte, dia 29 de juliol

M'he llevat a les cinc menys quart del matí per anar a
rentar la roba, car a aquella hora me hi ha el regust gran
ningú i l'aigua que és molt encosta, baixa molta.

He rebut lletra de launyada de la Carme, la qual em
contata facilitant-me l'adreça que li demanava del Sr. Fide-
varia. En preta, ve que ja no fa allà, a cercar-lo per mitjà d'
unes amigues. El contingut és molt atent, i diu que no
em contesta l'altra queva perquè a l'hora de fer-la note
que havia perdut l'adreça.

Avui mateix aprofito i uso l'adreça del Sr. Esquerria.

Ha tornat a veure el general Noël, cap de la 19 Regió i una desfilada
amb la roba que ens han donat; pantalons, camisa i espatxes. Bastant
bé si hi ha no tant com el dia 19 de juliol.

Dimenge, dia 30 de juliol.

Hevia fet dos traduccions al francès a en Verdès Garcia per una
filla d'un ferroviari "francès" que l'ha quidat. En la donna li de-
manava alguns versos amb una amiqueta seva per mi.
Contata que miraria de complaure el meu preu, malgrat que
no tenia quires amigues.

Aquest matí ha vingut i altra cridar-me a ella m'ha cri-

112
dat també a mi. Heu anat al Miero (a mi la primera vegada que m'ordenen), i he conegut la madrina d'un "Niellà"; m'ha dit que encara no m'havia pogut complaure; però que segurament una modesteta molt bona vindria el proper diumenge.

He conversat amb el representant dels "eseminats" francesos, la seva parella, la mare de Lillotte i aquanta. Bona estada.

Dilluns, dia 31 de juliol.

Acaba de marxar here Xile l'amic Gil el qual té pagat el pasatge per uns oncles seus de l'Argentina. Un mèl que es feia a conser-
tar en bona lliure, malgrat que la seva veïa ací a França sempre ha estat millor que la nostra per estar a l'Hospital del poble, de proceïent.

Que visque i bona sort.

El bon amic Pedraín ha tingut un disgust tan gran com el que jo vaig tenir arran de l'empressament del meu pare. Olt un amic del veï, que ha vingut d'Espanya, li comunica que havia parlat a la premsa el seu pare i la seva veïna i no la seva mare perquè diu que està greument malalta. Li digué a més, que els feixistes amaguen que no se el fill lliberaran el pare i la veïna. Dixo no és molt probable però ha decidit partir. A la millor veïa me sacrifici entèl; però el fa.

Com a conseqüència d'aquest fet, el "Folento" que estava en transició de marxa, desideix partir avui cap a Lleida. Aquest bon amic abajantot, però intel·ligent deslligat de la perniciosa influència del "General", ha enviat un bon company. Escurirà a casa i si és possible el convidarà a veure.

Cada dia vaig restant més sol, per diferents causes, dels companys de captivitat que han enviat bonif: Fabarra, Gil, Pedraín, "Folento", Motaú, Sabatè...

Dimecres, dia 1er d'agost del 1939.

He rebut ja lletres d'en Fabarra, molt amable. Sembla que no li ha passat res i que està en llibertat. Dico que ja ha escrit a la Comandantia, però encara no ha rebut resposta.

Quatre lletres més amb el carbon d'avió: Genesora, Elisabete (aquesta no ha rebut la creua de guerra; es veu que la censura se la queda) Mercedesita i un amic del "Folento", anomenat Mleret.

En una nota de servei el Comandament francès, diu que demà es passarà revista de nou si que i'que sol formar al camp amb tots els equipatges. Aquesta ordre ha permès que vingués concertar.

Dimecres, dia 2 d'agost

a les cinc del matí emmorçarem i de més amb tots els

baquets a l'esquerra cap al Camp d'Esports sense saber ben bé an onaven.
El resultat ha estat una mena de flexibilitat per veure an redien anor
de refugiats, amb propusos del fe prie no redien anor a Espanya.
Els que han dit que si se redien anor-li, ja no han entrat al l'edip;
d'altre els han portat a l'estació de Leansade; els altres han retornat
a les Barragades.

Per la tarda ha fet el mateix el 2e Regiment; (nosaltres som el 1er)
i demà ho faran els altres.

El matí de tot això i fer retornar a Espanya el més possible,
el qual ja fa dies veuen ferit amb certes propusos, expedicions
i facilitats. La pruvio i quon i en el sentit que el motor aci el
dit rotmetre's a tres anys de servei militar i amb son de o'to.

La guada ha estat guatiguada durant l'arga estona, car el rol
ben onist pica i el pes de la maeta, mantos, matalas, etc.; p'icua
més encara.

El vortor me ha dut carta del meu germà Pere, el qual em diu
que la nomenclació està feta i es recitara prompte. Gairebé es pot
dir que ho desitjo més ara, car ai hi ha el perill que — cap
robada la identificació et fatiu a una loconfamja que per est
no seria pas la dels meus germans; fem per fem, dones, amb
els cent vegades.

Dimecres, dia 4 d'agost.

Continua la prestio unvel els refugiats en l'intent que se'n repatriem
els més millor. Avui, en una nova "nota de rovei" ha vortat el Comanda-
ment francis que es posara molt en l'ora a la practica l'exercio del
celebre decret-lei del 16 d'abril darrer, sobre els beneficiaris del dret d'a-
ril. De moment, l'amentada nota, es una nova prestio a la repatria-
cio i un principi d'exercio de la primera etapa dels que veulquin
gandir el dret d'aril.

Dissabte, dia 5 d'agost.

Fa dos o tres dies que la meua vida es reduceix a la netaja porto-
ual, roba, etc., fer alguna partidota d'escacs o damel i desicere al-
gunes lletres, car la correspondencia es bastant intensa.

Ahiv vaig anar a retrostar-me a un fotograf de carrer que se
fa unel d'elles ve al Camp. He veugut opirte fe unel fotos per
corret per si desos pluguem sta iduprevisit en podem esser iding.
Demà ahiv que ja les tindre.

Diumenge, dia 6 d'agost

Ahiv la Litalte annuncia per lletres que segurament me'n us
viendria, car el rol roel hasien de portar fora de Montauban.

214 Estava a l'Oficina del Pensament francès quan l'he vista arri-
bar malgrat la lletra d'ahir i hi heu estat tot seguit.

Aquí venia sola amb l'obsequi de castanyes. Heu ben seguit i
ella i jo hem parlat llarga estona de variades coses. En Nicolàs! ha ha-
gut de contribuir no dicent quasi res. L'estona ha estat més diverti-
da que al propi potest d'immense. M'ha dit que si li és possible ven-
drà el proper diumenge amb una amiga per qui, i ul'ha fete can-
tor de mare que no té gaires amigues a Montauban. De tota ma-
nera jo crec que si val complaure'ns pot fer-ho.

L'obsequi d'ahir ha dit que era feliç. En una nota que
fou la intenció d'incloure a la lletra d'en Nicolàs, li vell per
caracter de nou que ella a mi no té res per agrair-me, con-
ho fiqué gèstosament.

Dilluns, dia 7 d'agost.

He rebut una nova lletra de l'Elisabeth tan amable com les precedents.
En canvi, perquè us diré i no rebo res del Sr. Echevarria; tant és així,
que aquí li he tirat una nova lletra, així com una altra a la cu-
nyada de la Corne, davant li les gràcies per haver-me facilitat l'a-
dresa i preguntant-li acceptant la seva ofrena, de què s'assenteix
a l'encertat senyor ha canviat de tendència.

Dimarts, dia 8 d'agost.

Simbla mentida que en ple mes d'agost fagi un temps tan
soleuat: plou, fa fred i el dia és obscuro; no gaire addicte per "ca-
sar mosques".

Així del "casar mosques" és un fídal deuat i molt en boca
al Camp, als innombrables guillats que hi ha. La mentoria
del nostre viure dona lloc a què cada mes, si fa quedesca, ho
examini vers una activitat moltes vegades grotesca per manca
d'objectiu pràctic i llavors hem hi diré que "casar mosques"
activitat grotesca i estúpida que serveix per donominar tots
les multiformes activitats socials efetes. Així que a l'aire el
nape s'incorpora a un pal elèctric i rasques un boç d'el
per fer-se un anell, hauré hi diré que "casar mosques"; els que
us persegueu frenèticament, sol i fets gètos com si anessin
recompensats o diguessin un obsequi, tant "casar mos-
ques"; els que es passen a dirutar de qualsevol cosa tanta i cri-
ben els parats, també "casar mosques"; els que van rumordí
well, huren i no veuen, tornen a pujar i tornen a berrar
sense veure res, "casar mosques"; el que té la mania de que
és un gran home o té una gran influència, "casar mos-
ques"; totme l'individu que no s'abandona i intenta fer una

vida tot el niel semblant a la normal, igualment hom li diu que "casa mosques", i, naturalment, el que s'entreté "casant malques" (que s'ode moltes) aquest és el protípus del guillat perfecte al qual l'orientat al.lumina.

Molts d'aquests guillats que parlen sols, escriuen en la seva mania fins a creuar-se situacions perilloses dins la seva ment transformada i llavors les van a explicar a qui creuen poder solucionar la seva ferri maníctica. El llucament d'espaval és el que rep la majoria de les manifestacions d'aquests d'illuminats "casadors del mosque", que el primer que diuen per donar realisme al seu problema imaginari és que ell no "casa mosques". Adone en les discusions scripses quan hom moté una tesi incertada o no, li diuen, per deixar-lo impossible, que "casa mosques": fo mateix, moltes vegades són un "casador de mosques".

La mania i la quidadura no sols és patrimoni dels espanyols sino que també niel d'un francès "casa mosques". Per exemple: l'altre timent comunal francès, M. Brant, se li corregeix un dia, que volia vestir-se de "milicien" i volia venir a viure a un Barrisó de totel parrades; algú con-venec el que "casava mosques".

Una altra vegada el mateix "brant", volia amb insis-tència, aprofitar per portar aigua a les ciutats, els recipients que, al començament, s'implenien per resoltir els excrements del waterf. Torament se l'haque de convèncer que "casa-va mosques".

I així, infinitat de coses...
Ara, ara mateix, he rebut una amable resposta del Sr. Cabrerria, el qual ha rebut la meua primera lletta, malgrat estar a una altra adresa. No obstant, no hi ha pas res de de-finitiu sobre la meua emigració i em dir que he de fer una breua fetxa dient i expasant tots els fets.

Dimecres, dia 9 d'Agost.

Ara he sig vint-i-tres anys. Com l'any passat, aquest, hi ha venit passant força, malgrat que les condicions per celebrar-lo no són pas les mateixes com la revella del precedent i el mateix diel de la festa faran alguns i celebrades amb bon menjar, o beure de gubernet, tabac i divertiments. Aquest any, pel contrari, no hi ha llegut novella ni ditada; el meu ipi sera com cada dia; adent; el beure: aigua i els divers-
timents nulls.

L'any passat, veia que em sentia content per l'universari

16
i amara temps el temps en quant a l'avenir. L'avenir, l'avenir immediat fore interessantíssim: principi del col·lo. qui amorós amb la Comne, amb tots els seus encants que no tornaran. En canvi, poc després veig estar a punt de morir i desfe havent més, que els encants i encantaments, par. ficials i general, m'han estat tots advertos: la terrible molèstia avora arxopod reminiscències aq; foderem la guerra, (dixort irremparable) foderem la Pàtria, ha perdut la família; vaig perdre el que ja estava perdut, la Comne, però que imfot-sible i tot, m'agradaava tenir intacte meu; no resta res del que fou meu i centres d'interès de la nova existència; noves restes jo i encara no tot... Aiaí en l'adversitat i en un lloc de concentració em repren un any més, contínuament les con-tinues deserts d'autany. No obstant, em sento constant, caní, en aquest non universari, cruel de tristesa, i com l'any passat dic que col veure l'avenir, si bé que aquest d-venir és en general molt més fosc, molt més negre i obscur que pra fa un any.

El dia transcorre vivint of Sr. Sabersaria, fust la nova fita del Sr. R. E. i deixant el tot apunt per quise tanqui costa dels germans per ve-ber en el futur del delfí va llegit al meu i en aquest cas per-ho constant a la fita. També he començat una classe de francès al departament per companys que hi roen dels quots un dia u. havent de parlar, car m'hi ha algun de molt interessant, igualment he robot de llegir a mitges, una novel·la molt pedda que es titula:
«Ce qui était perdu?»

El cap-vespre, en Mateu m'ha donat una llegia, la més positiva d'avia; entre ell i un soboté m'han venut un lloc d'inter-pret a la companyia de friballadors que va Redville, on, segons sembla podre restar allà sense necessitat de veure cosa dia el Camp, que és el que m'interessa per veure una mica més lleure i per fer practica de francès. L'home que m'és un ric moltet és que l'oficial d'aquesta companyia sigui precisament en foudanal.

Una nova que és interessant, és que s'ha arribat ací, proce-dent de Mauneta, l'espera del comandant Pérez Tugut, la qual ha hagut de passar la frontera pel mateix sistema que ho feu la primera Mercè, o sigui camp o través. El que compta to-be la notícia allà confirma que soben de casos precedents.

Dijous, dia 10 d'agost.

El corfer m'ha parlat una nova carta del "Folento"; el qual fins el passat dimarts no marçà a Espanya. Una altra dels ger-mans un el Feu, cantant a la meua Gloriosa, un manifest-

ta la sua predisposició a retardar, si pot, a cosa. El pobre noi és un de tants esclaparats moralment i que la Pènia amb tot el que ella té, el crida. "Ja gairebé es pot dir que jo seré l'únic germà que continuaré uns temps emigrat."

També m'escriv la Mercèdies, adjuntant-me tres lletres d'uns, d'altres i d'altres amiguets de joventut: la Cunita Gracón, Mercè Olivera i Carmen Garcés.

Dimecres, dia 11 d'agost.

El comandant Pères Tuguet ens ha contat comi uns quants ais-les més dels numeratissims que es conten a Espanya. Veig a través d'una amuntament els que recordo:

Hem dit "Espanya, una; Espanya, grande; Espanya, libre"; i els velets responen: "Espanya, una; Espanya, vol, Espanya, tres."

Una vegada un pagès pregunta a l'alcalde que volia dir si a d' "Espanya una, grande." El alcalde tan pagèsol com ell, no ho sap. Posen din i arriba la Festa de la Victòria a Madrid; el pagèsol decidia anar-hi i allí se li ocorre preguntar de nou que volia dir "Espanya una, grande." L'interpellat, desitjós de complaure'l el fa pujar a un edifici esplendí, el porta al balcó; li encensa vuit o deu cotons que hi ha al carrer, dient-li: "Tus aquets cotons, doncs d'ací a cinc anys n'hi haurà cent-mil."

El camperol resta satisfet, acaba les festes i retorna al seu poble. L'alcalde desitjós de saber el que volia dir "Espanya, una, grande" interroga el pagès i aquest el fa pujar igualment al balcó, mira el cel i ho ven ref. Al cap d'una estona de mirar apareix al cap del carrer un paracaire. El camperol l'avors li diu a l'alcalde: "Tus ellò, (mirant el cap del carrer) doncs d'ací a cinc anys n'hi haurà cent-mil."

Un altre dit entre catalans: "En què s'assembla Franco a una porta? En què la porta s'obre i Franco sobra?"

Una una diu a la mestra que a casa seva la gata ha tingut dos gatets i que els hi ha posat per nom a un Falange i a l'altre Requeté. La mestra li agrada molt el gest de l'elenc. Al cap de pocs dies ve l'Inspector; la mestra té les consideracions habituals a l'Inspector i li fa un estó dels principals trets dels deiables. Quan arriba a la mena dels gatets, la mestra conta a l'Inspector el cas curiós; a aquest se'li plan i li pregunta: "¿I cómo se llaman tus gatitos, piqueta?" La una diu: "E. N. T. i F. A. I. L'Inspector desta sorpres i li diu: "No les hehidos pros-to Falange y Requeté?" Si, señor - contesta - pero ero fue cuando aún no veían; ahora no."

Un "facili" es pare d'un triple port i desitjós de demost-

218
trov el seu entusiasme decidí baptitzar els naujats amb aquests noms: "Franco, España i L'Àlia". Al cap d'un temps, una personalitat feixista mobilitat del col, vol veure els tres naujats i felicitar-los, però va a la cosa llur i el rep la sempre a la qual manifesta el seu desig de veure els seus fills. Ella és una tota contristada de no poder-lo complaure i li diu: "Com lo ricuto, señor puesto que Franco duerme; España llora e L'Àlia está mamando."

Chelin, un artista de teatre apareix a l'escenari de l'Espanyol de Barcelona fent veure que està canviant de pis, o millor dit que ordena els nobles lletres en el nou allotjament. Seguidament agafa un retrat d'un Negri i el penja a la paret. El públic se'n dauna compte i protesta furiosament. Els actors, d'artista tren el retrat d'un Negri i li hi posa un d'un Franco. El públic es mostra satisfet. L'humorista, després dels murmurs d'aprovació diu: "Muy bien, señores; muy bien; ya sabía yo que a vos. les gustaria ver a Franco, colgado". Segons es conta, l'autoritat li imposà una multa, però ell ho feu saber al públic dient que "podia pagar-la i aquest, espontàniament feu una recopila."

Hamu diu que està prohibit anar al bany per què allí es pren el sol d'espàtlla i a Espanya totdemés va "Cara al sol".

Tant va arribar a preocupar, diu el cos d'Espanya, que va decidir un dia veure a La Fera i veure si podia anar a fer el litigi dels espanyols. Passà el temps i diu no retornava al Cel; tant tardava que Sant Pere, impipat i inquiet, encorregà a un vellat, un àngel, que anés a La Fera a veure on s'havia posat Déu. Al cap de poc diu de recerca se l'infatigable àngel, trobà a Déu unpresonat en un camp de concentració. Fonia cap al Cel, i Sant Pere li pregunta si està i li ho trobat. L'àngel respon: Sí; l'he trobat. Està en un camp de concentració, però d'allí, se'n va anar i no en veurà ni Déu.

"¿Porqué los folangistas llevan todas la bina en el hombre? Porque no saben donde tienen la cobera."

"¿Por qué se requirien pucheros, ollas y sartenes? Para que no se vuelva la tortilla."

Dissabte, dia, 12 d'agost.

La Lillette escriu i' em posa una lletra per mi, demanant-me les gràcies per l'ajut que preste entre ella i en Nicolás. Al mateix temps em diu que proposa a una amiga per matrimoni i que a casa d'ella no se permetten viiquies al camp. Em diu igualment que mirarà en l'altre casament. Si no m'ha interès, sempre sap què fer bé.

Ultra la classe de francès del nostre Barracó que deixo, dir en veig comencar una altra al 37, a prec de la Junta de la Cultura del Camp.

Dimecres, dia 13 d'agost.

La Lilotte anuncia en la lletra d'ahir que avui vindria a veure'ns abans de partir de nou a la Bretanya. L'estic esperant.

Decididament els "betres" porten sort. Estic esclatant de joia. Acabo de rebre ara mateix, la primera lletra d'un temps (normalment Gabriel Lape, de Larosque d'Oluch, (Ariege) al qual m'ha padrintat per relació amb l'amiga Lluisa Saur. Aquesta lletra ja me l'anuncia la Lilote. Es formidable per tots conceptes i llarguissims; l'hoig de llegir jo, per fer-me'n més abast, variels vegades. Est reguit he vist però que lliga - rem car la lletra és magnífica, magnífica...

Es un altre combatent francès, però reguit dir, preveure variels regades, un autèntic combatent i un gran patriota republicà, inclús de la nostra causa de República. L'entencim i delict en extreme de profund sentit humanà i amb un gran drama sentimental.

Just amb la primera lletra m'hi para un resguard de gir postal de vint francs i per correu apart d'un paquet amb tabac.

Bree que llegarem molt espiritualment i potes materialment a tot.

Dimecres, dia 14 d'agost.

M'he llevat a les sis del matí per continuar la lletra que en contestació a la del padri, este fuit ja fa dos dies. Li contesto amplemunt a la veu i en presència ja; a bonader té dotze pàgines; la lletra més llarga que he fet en francès.

Entre les lletres i el francès est joito sobradament agraïent el dia, car quan es fa fosc ja no es pot fer res per no haver hi electricitat.

Dijous, dia 17 d'agost.

El tarot ja el larem la resposta a la lletra del padri; este es- titjel de taler. no ja un altra.

Dimecres, dia 15 d'agost.

Ref de nou; color, volta.

Una lletra de la pensava ser me hi inston del segell

720.
de franquisme ordinari més. L'altra vegada me'n teneste' sen.
ho molt fiera deua meua que sigui molt llesta; cal re-
conèixer ambdós costes.

Me non auto d'Españya que a vegades surt a Ma-
drid segons se' escriuen de ule capitá d'emic de l'Ogopito:
Hou dir que me mate' aparegué l'estàtua de la Ribera
amb un cartellet que deia: "Españya tot esp' que ho
he visto totaute."

Dimarts, dia 19 d'agost.

Encara no he dit res dels habitants que hi ha al nou Departament
on visc ara. Però que en parlarem, veu? Sem-hi:

El comandant Pires Tugut, un home que és bon ricot i de bons
sentiments; se moltes coses del militar característic espanyol i sobre-
tot un concepte molt sectari.

En Trets, un pecador de la costa cantòbrica violentíssim, dur
i fosc encara que de bon feny. Centunament, quan parla, fa l'u-
llat amb una insistència d'home intel·ligent impal·lagat; concep-
tes tan sectaris com el comandant; en agrat però, és més
compreensible que els Tugut per la vida i l'educació rebuda.

Al costat hi ha aquell home que ja estava a l'altre Depar-
tament que es diu Hernández.

En un ranó s'hi troba un tal Martorell, ferroviari, ja envel-
lit, de rostre dur, susceptible a exaltar-se però benella que bona per-
sona en general. No parla gaire.

L'Ogopito, un altre ferroviari que havia estat sergent quan
fou el xerif militar a l'Àfrica i que ara arriba a Ogopito. És un
ricot molt còmode, bastant equista, violentíssim i impetuós, si
bé també, en el fons, un utopista. Al costat hi ha un company
seu de treball al ferrocarril, i en les matèries jurídiques teni-
tars; que ambdós vivien a Lleida. Tugut, momentàriament, és
un "carrobia" inessant sobretot per l'Ogopito. Faltés és del
que fa l'ullet d'intel·ligència. És com ellas un natural de
Bicelgar, oragons característic però igualment bon jiu.

Com a representant dels ferroviaris hi ha el Sr. Pires, un
home extremadament correcte i bona persona. És de company
me de Maestró, l'Ararola bon ricot i a vegades gracios.

Novies restes esmentar l'villa del Comandant; no és
interessant. I jo; tampoc.

Dimenge, dia 20 d'agost.

Avui he estat un dia pleat i sense fer gran cosa. M'ho do-
not compte que la distracció que tinc llegint i escrivint m'ha

podem de posar aquets dies tan tristes i llastats. Sento encara
més i plougué, m'heu deixen corrent les hores una dansa l'olla
munt fer rest. és meravellós.

Ami que nouies he fet una lletre bell noues generacions
i he llegit una estera, es quau he mitit més ànima de lliber-
tat que no és amigué. He comprovat a més que no si u tregues
de la documentació sinó que utilitzar-te mal recordant el temps
feliços que la llibertat era terra.

La lectura d'algunes pàgines del Diari, preferitel, m'heu
confortat i intristit més; confortat pel dolç record; intristit
pel motet.

Les pàgines que fan referència a la vida de la Conue,
i se sempre les predilectes quan fellejo voluny esdaverit. Ha-
vor, la traua més unora, d'inter més i el dolor de la pèr-
dua cree que em fa més asiàt bé que mal.

Si alguna cosa sin quau la veig conèixer ja era socie-
tariament impossible, i arito a conèixer de soltera, que es il·luminat
i haquetin, podit enfilar més, el dolor de la pèdua potes
haquetin per proporcions dramàtiques; car un tantum infortunat
per memorar la meua confirmació, fou sempre la graduació
amorenada, de les il·luminat que un dia s'hoia d'esperar per
sempre més. blos, que este començant que si la jo la trauo
soltera ja no hi haquetin l'esperació.

Una veig totitot de la trobolla feliç i sentu profunda-
ment la pèdua; és una mena de gpig amb dolor.

Aquell diari m'heu que jo no l'he pogut llegir! Si algun dia
paquetin comunicar vol kom fot! M'agradaria saber com fou
el final d'aquella amor per part d'ella; m'agradaria comprovar
una mirada més si fins al darrer moment fupit també reflex en
ella la noblesa i l'ofeció veritable... M'agradaria, m'agradaria,
però no nra pas possible... Cada dia m'heu motet comint totit més
divergent: m' d'ella, potes (ho totitot bastant) també entre raing.
m' heu m' d'caillotiper era (no té fins quant, igualment sentit
llibertat. La meua llor desfeta; la meua fante.)

Pobra Conue! (si ho legis s'indiguaria, car la irritava el compadi-
ment) Quant mal t'ha fet la guerra! Quans minis feliç sentu conie-
ar'm a mi i amb un llor konstruïda; tenies un ferre orgull de
dolla moral d'ius el preceptu actual que acceptaves si bé no
confessaves íntegrament; creies estimar el teu marit fins el més
culla de l'esper; tenies dues filletes ben totes, una kara, una lloç,
una potició, una condició; tenies uns conceptes ferres, dignes i
humils sobre moltes coses. brats una orden d'esper que l'ambien-
na ben decida i segura pel camí de la vida; ho tenies tot.

722
Ara, ara... no tens més que renunciar de la teua felicitat d'
Jany; instantàniament de renunciar immensament que et feu la guerra
que potser un dia més podràs descombrir. La guerra fou un
feu bruc com a tot hom però un xic més refinada que a
molts. No et deparà, potser, més que una joia que la ve
sense amb orgull i sense modestia: ja ve veïant me a mi.
Aquesta concepció, segons tu, fou felicitat i no solt et feu veure
per temps felicitat potser veïant que segons tu motat, et n'
feu oblidar de millor. Però la concepció meua et demanà
pedra per pedra bona part de la teua sòlida base de conceptes;
has perdut la condició de dona moral dins els preceptes tota-
rit actuals, encara que per mi continues essent tota moral per
no dir més que oblidat, car tota relació sentimental i adu-
sexual que sigui prohibida per l'atracció sense de l'èsser i
amb la plena consciència d'ambolós, és perfectament moral,
moral humana; has perdut el primitiu concepte de l'amor que
et feu felicitat, per haver-me vist un de superior que no te'n
pot fer l'ia; has perdut la llar i aquell marit model que de
tot model et feu creure que era el millor; has perdut una fill-
ta de les dues que tenies i te n'ha vingut una altra que la
guerra te l'afectà creïbles raquívies i dignífides; has perdut bo-
na part de tots aquells preceptes que et semblaven inalterables
i que et col·locaven pel damunt de moltes dones, els has perdut
perquè has vist al veïant que la inalterabilitat era forta,
imprevisible per tot, més tu les confesat que ara ja no
les és; jo, sense saber-ho, t'he quedat destruint aquesta forta-
ta on tu deuria veure algun veïant veïant de les seues
prohibitivitat de resuscitació; has perdut la paciència bonica minima-
da en qui veïant oblidat de la guerra i potser també aquella con-
dició o consideració opalagadora que gaudies; has perdut inclús
aquell camí acíllut i recte que trobaves i i'les fornat costerut
i fortíssim.

La guerra et portà el colvari; jo una joia dins del teu
país epur; aquesta joia però, potser tindrà una joia encara
durant tota la teua vida com ho és per mi, una meua de
gaig dolorós, un gaig sense alegria, més un gaig, un verita-
ble gaig, una veritable treball.

Schubert, Corine, solt!...

Dilluns, dia 21 d'agost.

Aquest matí m'he llegit un nou recanpte de l'any d'Esports
dels "corders" per veure quants n'he llegia de "meus". Ara el Comen-
sament ha pres un quidam objectiu a cada Porraca, és

del del 30 i 31 Boracouf, muelen bastant bones persones.
Sembla que ara té també cert interès en agrupar les famílies,
i hi té molt més interès en fer forces Compagnies de pie i pala; la
propaganda sobre aquest punt és el mateix interès.

Compto no rebre els dies sinó fins i tot gairebé les hores, esperant
la propera lletra del meu pare. L'altra vegada, des de que l'anunci
cià la lletra fins que arribà, hi hagué un lapsus bastant llarg; no
saldria pel que bona ho faré tant.

El Paret un dia que perd mitjà d'una lletra de la tempra.
Merce al seu fill, i ha establert que la mare i els germans, estan
instal·lats ja a Parete, on el Parete ha perdut una mica de barbaria que
li dona molta feina. M'alegra molt saber aquestes bones noves.
Bona llegida "Les Lys dans la Vallée" de Bolzac.

Dimarts, dia 22 d'agost de 1939.
He tingut ja carta del "Ecoleto" des de Lleida; sin
que està lliure i hi bé el feu quar quinze dies a presenciam
me a les autoritats. Ha escrit ja a la Lluïta.

L'Elizabeth m'envia una altra lletra molt simpàti-
ca i victoriosa, anunciant-me a més un paquet que en-
ora no sé què és, però que sembla ésser quelcom de llibres
de paper.

Efectivament, ha estat un formidable diccionari fran-
cès de 1408 pàgines, tot novet flament.

No cal dir la gran joia per aital regal, el qual li ha-
rà costat uns quants papers. Per fix-li patent una vegada
més el meu agrament, li puto fer una llarga i expressiva
lletra que ja he començat.

Dimecres, dia 23 d'agost.
En la darrera visita de la Lilett; me deixà la màquina
de retratar amb la qual vau fer 5 fotos. Aneu amb cura
en còpies les quals estan totes ferres hi i entre elles (quels) hi
aparereix ja des de vegades; una sol i l'altra juntes amb un
Nicolai.

Dijous, dia 24 d'agost.
El correu m'ha portat una nova lletra dels meus ger-
mans i d'ells el sobre una tarja postal escrita des del
mateix Perol, pel pobre pare.

La lletra és d'una cal·ligrafia magnífica com el
la sabia fer; però dir cost (declarat) sembla deuen a

724
entendre béu clarament, que l'han apollissat hoant
si deivat ferides en la boca, canes i pens. die que
no té ni cica certines i solista li trobasteu en
pa per correu!

Pobre pare! Quina no em deu éver la uua rípiu
ció! Ultra no menjar i les moltes anseques, no té
divers pot ref i rheny deus poquet fumar, tant que
li agradava!

Doni motex li he fet una lletra que morcorà just
amb drey més del Pret i Fin. Per tot que li escribi mei-
llor he hagut de fer-me parer per mi amic. Quanta
impensió! I ell ha de parar "Viva Franco, Arriba España"
Cub quin enteniaque ho ha de parar això ni aquest
bandit és el gran culpable de la nostra divort! Fins aq
pensels arribat l'obligació d'aquesta estúpida maneta!

I quodiment n'ha fet una altra per la mare i gencous
que amb drey més, sortiran vers Parets.

Divendres, dia 21 d'agost.

La premsa d'ahir porta mes informacions més simplis d'un
succés que ha restat al món suber: s'està qstantant a Mos-
cú un pacte de no-agressió entre Alemanya i la U.R.S.S. Amb
aquest motiu el ministres d'afers estrangers del Reich, von Ribben-
throp, ha pres l'oparell quadrimotor especial d'en Hitler i tracta en
experts i a Moscou manca gent.

El fet que Alemanya, la inventera del pacte antikomintern i
l'enemiga més decidida de la U.R.S.S. propori a aqueta això,
és molt trascendental. Tant més quon a Moscou hi ha org
mes missions militars angleses i franceses que negocien l'ac-
cord tripart de resistència a l'agressor. Aquest acord, però,
és el cost de mai ocobar, car deira més del que hauria el
per ho n'hi hegués bona intenció. França i Anglaterra voldrien
unir que ref. lligar la U.R.S.S. a una guerra amb els païss
totalitaris a fi que tot se'n anessin a passeig i que pogues-
sin continuar elles predominant a Europa. La U.R.S.S. té
un punt de vista molt clar sobre aquest particular i no el
deixa arredar. No sols no el deixa si no que pacta amb
l'afeta fetu per Alemanya en mes condicions per a ella
exceblents, ja que d'aquesta faiso se'n va per terra
el famós pacte antikomintern i el visto és que el Komir-
ten s'adhencia a l'antikomintern. Tant és així que in-
directament el defensa de seu enemig de l'Entech Oriet,

el Japó, el qual i admet Itàlia, sembla que també tenen desig
jell de pactar.

La lliçó es mereix per les democràcies que el hi costarà
mortal per signar un acord i que tenen ja signat un
per venir de ajut de Polònia si aquesta ha de fer la pau
no a l'Alemanya. Ara es troben entre l'espera i la pèrdua
tota vegada que si a la U.R.S.S. li interessa, pot mantenir-se
neutral.

Als francesos truenen fort pels queirols contra la U.R.S.S. i
els anglesos duen fer el mateix.

La d'ocasió de pau, ja porta les clàusules signades i
tot de l'acord, pel qual Alemanya i Rússia es compromet
ten a no atacar-se, mútuament durant un mínim de dos
anys i prolongable fins a quinze. Segons l'acord, si una de
deses potències és atacada per una tercera, l'altra signatòria
deu haver de restar al marge de qualsevol servei d'ajut.
Així, doncs, la U.R.S.S. el desafiament del seu enemic més veïn
i dels seus "particulars" Roma i Tòquio, i fort per terra la
manobra d'encercament que perseguiria les democràcies
de liar en una guerra subversiva signatista.

La U.R.S.S. sempre ha dit que està disposada a signar pactes
de no agressió amb tothom qui vulgui, i notiblement es-
tà disposada a signar l'acord tripartita; els que no n'es-
tan fets ja, són les democràcies, a les quals el tret de mort
se els hi ha sortit per la celata. I una vegada més, els chan-
dicadors de Munich, paguen les conseqüències de la seva covar-
dia i de la seva traïció, car Dàctim, se fet, ja és altra
volta d'Alemanya, tota vegada que el cap març d'aquella
ciutat ha estat nomenat a la vegada, cap de l'Estat de Dant-
zine; una unió de governador d'una província que es
pot dir ja és del III Reich.

El més extraordinari és que no ha passat res! Ni Po-
lònia, ni Anglaterra, ni França! Sembla, però, que mobi-
litzau els seus exèrcits... potser una bona cosa el setembre
de l'any passat...

Frància i Anglaterra no fan més que pagar les con-
seqüències de la mala administració de la dictadura de l'any
1918 i la covardia demostrada després que a Alemanya s'ha
va plantejant les reivindicacions, les quals dins de les últi-
mes idees han inadmisible, si bé dins de les concepcions d'es-
tat capitalista de primer terme a Europa, com és Alema-
nyia, hi té dret.

20
Sembla que ja no és la perfida Albí, la que dirigeix
els destins polítics de l'Europa; ja no van les altres nacions a ca-
sa sua a implorar clemència, ja és ella i totes les altres gran-
potències que van a Moscú a negociar, i Moscú negocia
amb tothom per evitar tant més una guerra, tant
com també deia i fa bé, que els que permetren la
reintegració de crims contra estats lliures, ara requereixen pre-
cisament ells els que fogueien les consciències. Demagogs,
els febles i traïdors que permetren quan el foc, el so-
lar i la misèria d'Espanya, de Transsilvània, d'Ab-
issínia de Xina, d'Estiòpia, d'Àustria, etc... no arriben
a cremar a Murd Mars.

A veure si ara permetran que aquesta nova nació
que donarem vida estatal l'any 18 que s'anomena Polò-
nia, requereixi el mateix consell que requereix la seva veïna
Transsilvània, malgrat que tenen signat l'acord d'apar-
ta ajudar-la.

Divendres, dia 25 d'agost.

L'estau fent grans esforços per intentar salvar la pau
per força de tot el que per damunt s'ha i el venten l'humor.
El papa llença un manifest en favor de la recon-
ciliació dels pobles; el rei de Bèlgica un altre cridada en
nom de l'humor i del grup interparlamentari de la
segona conferència d'Orto. Inclús el president dels Estats
Units ha triat un nou telegrama al Tiberes, i el
President de la República de Polònia, invitant-la a una
mediació pacífica amb tres boxes, entre elles, una d'ar-
bitratge.

No se'ns com acabarà tot això. Tothom està preparat i
a punt. Abduer Paris ha rebut ordres d'evacuar la capital
aquella que no sigui imprescindible en ella. Jo crec que
encara s'anirà si Demanega no reclama res més
de Polònia; pel contrari, si no és així, en dubte bastant.
Pel de Dantone, malgrat la protesta polonesa, no crec
que passi res.

Es veu que la U. R. S. S. imposarà en la signatura de l'ac-
cord amb el Rei, l'alliberament del cap del partit comu-
nista Alemany Barthman i en efecte, ja està lliure.

He tornat a rebre una altra de l'Elisabeth amb
la mediadora que li demanava pel decisió, dues
altres d'Espanya, una d'en Fobara i una altra del

"Exultó": i una nova foto d'ella amb el seu pare. 727
La del "Exultó" vol veure dire que ja ha rebut la nova
del dia 1; la d'en Estarra un diu que properament ocirà
a veure el pare. Igualment un coleccionista que m'ha donat
fada m'ha donat, han arribat encara ella.

Dimenge, dia 27 d'agost.

Sembla que no hi haurà per ara, guerra. Polònia
ha contactat a Roosevelt que està disposada a negociar les
diferències i sembla que el Rei acceptaria, si bé la base del
retorn de les colònies que foren seves i de la reparació de
les "injustícies" que cercara resten del tractat de Versalles.

Per la banda es formen "voluntaris" al camp de Defers,
totes les campanyes que el Comandament ha volgut. Val més no
parlar-ne...

Dilluns, dia 28 d'agost.

Sembla que les negociacions per evitar la guerra, s'avi-
rant seguint, per ara entre Anglaterra i Alemanya, és aques-
ta vegada que les seves pretensions és a Anglaterra que les de
per més que a Polònia, la qual fa veure d'excusa.

Dimarts, dia 29 d'agost.

Continuen les negociacions per evitar la guerra. La premsa
porta ambdós límits que s'han aconseguit més tard en delatir i en
Hitler. També tots els incidents que es tenen lloc, entrades i sortides; in-
cidents i contra-incidents; consells i contra-consells, etc.

El Führer, aquesta vegada tampoc ha contactat a Roosevelt
malgrat haver-ho fet Polònia; acceptant; i veu que l'importa per per-
dor bé o no; novell va al gra i pel més; i el "gra" era canviar
que el Anglaterra.

Per la banda hi ha la desfilada de les campanyes amb cosa de ra-
tíficació relatant del recitar d'un llibre; tant és així que després
ho ha expressat pel veïns.

Dimecres, dia 30 d'agost.

Continuen continuant les negociacions per salvar la pau. Anni
ha observat, ni més ni, un lloc ambiparàmetre. Veurem si s'arriba;
si possible; també no ho és; veritablement sembla de guerra no u'hi ha,
ni bé tot-hora està preparat.

Dijous, dia 31 d'agost.

La premsa d'ambdós límits porta la continuació de les nego-

23
nacions i mitj mitjels de prevenció per tota part. No s'ha donat a la publicitat cap dels fets que s'han desenvolupat entre el govern de Londres i Berlín que semblen ésser la clau del futur d'Europa. La inquietut plana sobre el món.

Tra ja uns dies que vaig donar-me compte que alguns pàgines d'aquest Diari, en les condicions que vise i les idees que tinc, em poden arribar a ésser perjudicials; tant més després dels darrers esdeveniments mondiales.

He pensat i penso que si un dia em feien un monoll en la meua cartera on guardo les llibretes del Diari, junt amb les altres coses que s'inc scrietes, podrien ésser capaçs de fraudar, de considerar-me un subjecte perillós i adonar-me un enemic de França, i pels alguns conceptes escrits contra-me com a tal. Si això malhauradament esdevingués, tendria de sofriir les pures que més que la legislació actual, m'imposaria el govern actual; però què hi puc fer jo? Reprimir-me les escrites fets escrits, què fets? Poder si, però, si des del començament que ja he fet igual en aquest sentit? Si ja a Espanya emista d'uns alguns pàgines com a fets iguals o similars? Per què em'n he d'abstenir si el que fets ho fets per mi? Si és una cosa íntima, si és un Diari, no em; poder mana crec, poder molta realista; però és no em per mi, i no em està per mi ésser amb mi mateix em i realista?

Jo que estimo molt Catalunya i la vull per mi per què em correspon, tinc l'obligació com a home conscient, de respectar també tota les altres nacionalitats o pobles i estimar-les tota. (de me d'home) però, clar, tinc també el privilegi d'opinar i de pensar com em donqui la guerra sobre tot els fets i coses que són centes d'interès per mi, i per això no he de deixar pas d'ésser més o menys estament home, com el meu lema de civilitat de Catalunya, d'Espanya, d'Europa i del món és aquest: "Jo no em sóc enemic dels enemics dels meus amics, i els meus amics són tots els homes que són essencialment humans." Davant d'aquest lema: jo tinc enemics a tot arreu; però igualment amics per tot: els enemics de la meua pàtria i els del món més oposat del món són iguals, i malgrat ésser enemics com a humans i dintre tots els altres inherents d'aquesta condició, tinc tota els meus respectes i devoció obligada, natural i lògica de la condició. Pel contrari, tinc amics a tot arreu: són tots els homes pacífics i de bona voluntat; aquests, ultra tots els respectes obligats d'home i de civilitat, fets a més tota les

meses simpatitz, fent un compte que aquelles simpaties són iguals
tot tots els ciutadans del món, sense fer excepció pels de la nostra
terra, malgrat ésser robustament patriota.

Com que em veu, doncs, jo, exiliat dels francesos, ni dels
anglesos ni dels alemanys ni dels russos, per no enumerar-los
tots? De cap manera! No, només sóc exiliat dels francesos,
dels anglesos, dels alemanys, dels russos, dels espanyols, dels
italians, de tots aquells que en les seves patries o idies, degueren
fiar a tot punt que perdien la credibilitat d'humà i es llencien
a la violència, i d'aquells que el seu egoisme personal o de
classe, els porta a concedir la subordinació d'un humà
a un altre humà pel benefici d'una minoria en una pa-
tria o d'una raça en el món.

Per fi, encara que no cometés cap falta possible que el meu Déu
Rector, la Consciència pugui reprobar, que i demanar-me l'au-
to-confessió dels del meu vi per mitjà del Déu Castigator, el
Recordament. És més: la Consciència, Déu Rector de la meua
religió i guia de tots els meus actes no em reproba res; pot-
ser, només, sent la lamentació si un jorn una actitud
pèrfida i antihumana arribés a ésser castigat d'alg del meu
triumvirat religiós, el meu si, jo mateix, per culpa d'una
cosa que la granca rectora aproba plenament sempre...
En aquest cas, la força immensa de la Consciència junt
el càstig del Recordament, auriem sub energia a burlar
el triumvirat culpant, per cercar remèdi, si és que n'hi ha,
i la rectificació per l'auto-confessió.

Divendres, dia 1er de setembre del 1939.

La premsa d'aquí porta un miler de caràcter militar
per part d'Anglaterra i Polònia principalment. La primera
ha parat tota la seva armada en peu de guerra; la segona
una mobilització que fa engruïr les forces mobilitzades a
quatre milions d'homens.

Les negociacions també continuen. El Papa ha llencat
un nou missatge de pau a les potències interessades. La
cosa no està gens clara. No cal oblidar que en Hitler
és capaç de tot.

Per la fàrula es diu amb insistència que la guerra
ja ha començat. Diminutadament sembla ara un ésser
una de tantes boies. tot fa preveure que és una reali-
tat esterradora, crida, desoladora... Una realitat.

Si, si, és de què servirien els nostres sacrificis i els
de les altres nacions que coigueren amb nosaltres

130.
nota els quirols famolencs d'aquests estats bèl·lies i insu-
ciables? De ref. Molt més pràctic ho quies estat i eficaç,
plantar-los-hi cara llavors com ho volíem per molts
que no arribar a aquest estat tan lamentable i horri-
ble que s'obra a Europa!!!

En fi; no m'associo més sovint fins a saber què
és el futur d'europa i fins on arriba. Tant se ho
que fos un bon bol; però no obstant feminista ovi,
ara, és el dia que en sóc més... Pobra Europa! po-
bra Humanitat!

Dimarts, dia 2 de setembre.

Ohir al matí sonaren els primers cançons d'una
nova guerra; una guerra que pot ésser llarga o curta,
europaea o mundial, però una guerra...

Alemanya invadeix ohir per quatre blocs a la, nega-
da, la frontera polonesa, bombardejant (a través de)
villes, ciutats poloneses.

Ahans en Hitler vení el Reichstag i féu un dis-
kurs bèl·lic cent per cent, i, naturalment, féu pagar les
culpes a Polònia dient que havia estat ella la inicia-
dora de tot, etc. Ha dit també coses sorprenents, admet-
ent en ell i no se'ns fins a quin punt se'ns ates: Exaltació
d'Alemanya fins al més enllà; que es parava a l'uccifera
me de solbat i que no hi trauria fins a la victòria; que
si moria ell hi havia un successor: Goering i si
aquell moria un altre, Hess, i si aquest, quicq que
el Reichstag necessaria llavors el més bon de tots
per continuar, que Alemanya no veuria mai més
un 9 de novembre de 1918; que hi ha un mot que
ell no coneix: capitulació, i moltes, moltes bravates
més.

A més, a més de tot això ha rebut l'ordre del dia
personal i els seus caps d'exercits de mar, aire i terra,
fàmb. Ets quatre invoguent el Reich, el Führer el
Germanisme hi coses per l'extil. Són els bàrbars, els ger-
mànics del segle XX.

Davant d'un poble regit per uns imors d'aquesta na-
ura, és inútil fer quicq fagim per arranjor-ho com en-
cara ho intenta el Papa i interve al Reialment, 2 anys
que no se'ls satisfagi en quicq. I si aqueta trua
que cerquem alguna no se, llavors veu que la guerra
va ser llarga i horrible; i aquets no faran

morra eura, han arot molta sudorant.

Tombé ha dit el Führer, referint-se a l'ajut estranger, que agraeix molt a Itàlia els seus esforços, però que per ara no té necessitat de veindre ni de ref; es basta amb els seus. Això, però, crec que no sigui una mesura de l'era encaminada a neutralitat tant més possible, l'ajut de França i Anglaterra a Polònia, car res tant per ara neutral - Itàlia i no veient en una obertura de front per part de les democràcies a la línia Maginot, l'ajut d'aquestes hauria d'ésser per menys, com quibé, impossible, puix que el Bàltic està vigilat per l'equadra alemanya, o per dire, tant o més problemàtic que a difícil. Mentrestant, deu creure en Hitler, que obligar la Polònia a pactar com jo exigia.

Ara bé; les democràcies han contestat el desmentament de la guerra per part d'Alemanya, amb una mobilització general que encara no se com veurà.

El fet és que la guerra ha esclatat, que a Europa hi ha un nou naixement més gran que el que hi ha que a Espanya; que corre el gran perill que hagi estat el més gran dels que el de 1914-18. Aquest és el fet. I que ara com llavors han sigut els demanys els que l'han iniciat; uns demanys tan despenibles per no dir més que aquells. Davant d'aquest cas, no vull saber, encara que tingui o tingueren raó, res més que una cosa que la història els ho dirà d'ara: "Vosaltres sou; vosaltres foreu els que comencàreu la guerra! Maledits siguin, alemanys maris! Que el pes de la justícia i de la victòria us esclafi per sempre més! No mereixeu viure en el nostre regne; no heu volgut d'Alexandre Magne, de Juli Cèsar ni de Napoleó! Maledits siguin, alemanys maris!!!"

Tu sembla, moltes vegades que hi passis, impossible que hi hagi una guerra... un resisteix a creure-hi; i un com és heritat, heritat... Moltes vegades a més de la que restem quèrem a Espanya, atorgue a fruit d'haver-hi foc i sang a d'altres nacions d'Europa; però s'arranjà. Tot veient a veure de què... mes s'arranjà. Tu sembla més responsable quan estem nosaltres ací, truncats. De totes maneres no crec que hi atorguem gaire; mes treuran demanys a treballar recuadris després del combat o a recollir els fruits més tardaners que els francesos no poden fer perquè han estat mobilitzats.

En quant a noticies sobre la continuació de les operacions del litoral al nord principalment de Polònia i tota la sèrie inabordable de turbardament serà a unes vint-i-cinc ciutats i viles poloneses; inclús dir que com a Espanya s'obliguen a metrellar els agricultors en els propis camps.

Anglaterra i França ja han declarat la guerra sencera a Osmunya, si bé encara la premsa no porta cap operació guerrera cometa pels seus respectius exèrcits. Sembla que Rússia resti neutral.

En una lletra que arriba a en Perroireau, aquell soldat francès que en premsa de plató, li manifesta, a peu d'ell, fins a tot capar, d'arribar jo per França, tal i com està tot allò que en aquest cas s'ha de treballar. És una lletra ben sincera en la qual s'expressa tot el que presenta interès en una posició d'aquesta categoria.

No vaig anar a cobrar aquells deu francs darrers que l'Organització de l'Estal desta i Tempso he volgut cobrar un altre darrer ara. Aprofitant doncs, un casu de grupet directiu dins el camp, crec que depret a algun incident de raó política, m'he refusat d'aquell superset i inmobile procedir que no admets jo motiu; almenys, de moment, de deslligo del paper forçat de l'Estal dins l'Organització. No obstant, abans d'arribar a dir la paraula m'he estat, sobretot una d'entre en Mateu, Barrull i un altre que és curullista.

Dimarts, dia 5 de setembre.

Acabo de rebre una nova i darrera lletra dels meus germanys Pere i Delfi datada del dia 30 d'agost prop. passat. Die darrera perquè és de comiat, si de comiat; han desistit després de la última promissió, per retornar a Espanya, del comandament francès, per ho, i, sense cap mena d'aval encara, tota vegada que l'ordre d'armes no hauria canviat a la lletra que va adreçar-li en Pere.

M'ha trobat molt aquesta inestabilitat i imprevista desistió. M'encien fins des i s'acomiaden. No sé que dir-li a aquesta actitud; el que ni fau és per la seva sort bella; ara que qui sap el que farà el nosaltres...

Quan marxarem encara no hauria esclatat la guerra; ara si segurament ja s'ha a Catalunya. M'han dit moltes, moltes, moltes... M'és igual; ja ho preveia encara que no d'aquesta forma. Tal que més bradentament el hi desitjo ara és sort, molta sort.

En quant al meu avenir resta definit: Déu, et en signi possible, treballant del que sigui; i si sóc obligat a prendre les armes a Espanya, com abans a en Perroireau si si les circumstàncies són tal d'ara, prendré les armes abans d'anar a b.

194
pomp.

ben dinen que m'ensieran tan prompta una arribada i que m'ensieran per aquesta resolució. No m'ensieran; de què m'he d'ensierar! El que més espantós és una gran sorpresa i una gran sol·licitud.

Salut, germans! Que la Providència faci que poguem un jorn retrobar-nos tots de nou! Salut!!!

Rebu també una lletra de la Lluïsa Sreu, la qual és felicitosa: té ja al seu costat el seu promet i propiament serà el seu marit; està a punt de marxar ambdós a Mèxic. Ben diu que el pare rebé la meua lletra i que fins que una gran alegria, la qual prengué proporcions per mi general d'ells el poble. Encumateix encara no ha refait.

En quant a nosaltres de guerra, les de la penya són creus, car a més dels següents combats aeris i terrestres, i ja després marítims, la Diputació, diu que els alemanys han enciprat també els gorts d'hiperita. Serà horrorós si els bel·ligerants fan la guerra total per ja es diu que ha començat Alemanya. Igualment han iniciat la guerra total marítima torpedejant el vaixel pagès anglès "Athonia" que marxava cap Nova York. Degut a les noves i una altra nau, han estat salvats tots els passadgers i tripulació que no desaparegué per l'explosió de Torpedos. Sembla, doncs, que de 1400 m'hi ha de restar 1200.

Els anglesos, però, en contrapartida, han capturat i creuant el famós pagès alemany "Brauer".

Dimecres, dia 6 de setembre.

Cap vegada he parlat encara d'un moicadenc que he conegut ací i amb el qual ens hem fet bon amic; s'anomena Francesc Marigó. Ell ja coneixia al meu pare i bé a mi m'he'l presentat al Cloull i des de llavors encà que hem parlat Marquesats. No poguem apreciar que en té una bona consideració i un bon afec; jo a ell també.

Dir, amb motiu d'enviar-li una foto dels meus germans Pere i Delfí, en va veure també una de meua de "pim-pom", fet a en el davant permès a Barcelona, el dia 7 de novembre de l'any passat. Ha restat molt sorprès del que m'he arribat a envellir en menys d'un any; diu que estic de nou jove.

Jo també m'he sorprès de què estigui envellit; m'he fet un compte el que he refait en menys d'un any, però està molt incertat en dir que el rostre m'ensieran el rostre.

Ultra aquella molèstia de dolors record que encara no m'he sotret del tot, cal afegir-li els sofriments morals

molt interessat davant la vida que ha transcorregut d'ençà i que encara no ha acabat; els disgustos i impaciències per la des-
ordenada de la meua família, etc. I ocupant-me de tot aquest
brevell de dolors morals, els finals, per què enumerar-los?
No val la pena; però que els sé.

La primera parta començava cada dia nous setdells a la guerra
que per ara s'acaba localitzada a quatre estats: França, Angla-
terra; Polònia per una part i Alemanya per una altra. Sem-
bla que hi hagi interès d'aquestes dues principals democràcies, veient
preferir contínuament sobre l'aliança.

Parta també la primera alarma sobre París i després
parta també la primera sobre Londres. pel contrari, l'ar-
mènia ha estat ja moltes vegades bombardejada.

Després el cap del Còmp. ha fet pública una breu no-
ta de servei fent constar que França estava en guerra amb
els que són també els nostres enemics i creu que compta
amb nosaltres.

Després ho veig que hi pot comptar! Ha estat la prim-
era vegada que he aplaudit entusiasmat una nota nova.
Això és dir que Adhuc he fet una lletra dirigida a
ell fent-li constar que de cara a l'eventual començament,
establint el contacte de França. Després era el via oportú per
comptar adequadament i convenientment en què i
no ho he fet.

Dijous, dia 7 de setembre

Enviem al nostre Departament una altra cosa de quilladura que ara
ha arribat sobre un bon company, l'Arxarola.

Feia ja dos o tres dies que se li deia que "cava morques", iha-
laro"; altres coses per d'altre. Ell sempre no contestava, parlava
molt baix i entre l'obscuretat li predominava la idea que
que era perseguit. El fet de veure el mateix Departament un dia
donat després de veure-li i observar-li variades fons del seu en-
traïnament fets com llençar les manes i veure la malfega i
després dominar a terra; restit, després; ferençat. se a vertir,
despullar se de nou; marxant, ferençat; parax-se pees a rebre
dels altres i llençar les naves; recollir tots els seus estres per aban-
donar-los tots; manifestant d'altre odi als seus amics d'abus;
fent gaudir d'eliminar enemics que venia per totes parts, etc.

Després, després de dinar sortí del Departament i ja no re-
tornà en tota la tarda. El cercarem per tot arreu i no a-
paregué i a darrera hora casualment parlarem amb uns re-
fugiats que havien sortit del camp durant la tarda i

que per referències coincidirien amb les d'ell. Aquests refugiats no digueren que havien perdut alguns mots, notant que estava lloçis i que volia anar a Espanya, la qual cosa era més o menys perquè llegit a què no portava cap paper, ni vestit, ni quasi descalç.

En un altre cas entre els molts ja citats, de descontentament i no és pas que aquest missatge fos ja un fall, el contorn; tots les referències de qui fa suposar que el coneixien són excel·lents, més el Camp li passa, més el problema familiar de casa seva, més que el seu pare li passa, qualsevol; vol sortir del Camp; li donen una promesa i viu en la il·lusió aquesta; senta la formació de les companyies de treballadors, i els celins establiments internacionals de tal forma fins que el transporten de tal manera que fins sense saber on.

Hi ha un d'altres casos: per exemple aquest que segueix que és del més infamíssim que es "parla": un individu va al miró i li diu a l'speaker: "Enlloçis; vol fer el favor de cridar a fulons de tal, de la barreja tal?" L'speaker accedeix i crida pel número al refugiad que ha dit el demandant. Passa una estona i en vista que no ve, el demandant torna al locutor i li diu: "Vol fer el favor de tornar-lo a cridar?" aquest imitava cridant diverses vegades al refugiad que l'altre volia. En vista que no ve, al manifestador li dixé l'speaker al demandant respon: "Oh! No vindrà no, per què aquestes que ha cridat són jo mateix".

En part de guerra francesa són molts inquiet i fins comi no porta el primer contacte amb l'enemic per més aulla de la línia Maginot, entre el riu Rin i Mosella, amb ruptura tendida de la línia fortificada alemanya. En el domini del sud s'han enfonsat vells virells més, i en quod al nord o riu, milers d'alt a Polònia, no hi ha gran cosa. De la línia és més magrada és entre la Prússia Oriental i el bosc de Polònia que hi fa frontera comú.

Espanya ha comunicat oficialment a França que di' acord amb el decret últimament promulgat, Franco manté una absoluta neutralitat.

Dimendres, dia 5 de setembre.

L'Armeda fa inver partat d'iv de uocel del Camp i cas. figot del Capa quaranta dies de quadrilàter. És un prompte com: no sabèrem, anàrem a intercedir, car es tractava d'un principi de decisió. El portarem a la Conferència i sembla que l'evagueran a Eastland o Montauban.

De costes semblants al de l'Orsola, potser no tan aguts, ni hi ha molts al Camp. Ara, els que cobrenen mosques i uns altres d'alt i uns per l'alt, ja han progressat de tal forma que hi ha reputada activitat i indústria de l'alt, un mercat "internacional"; amb instal·lació i dotació d'aparells de poliment, molins petits, serrats, punxons, etc; aguts, de cascador de mosques s'han convertit en "industrials" i produeixen en llurs vendes l'"interouvi" (tobac, paper, segells) que sembla un mercat de volors i divisió.

Cal, però, adreçar aquests individus; alguns per llur posició, altres per llur art, altres per subduls cost; altres per ref.

(Dimanche) Dissabte, dia 9 de setembre.

La guerra continua. Per part polonesa els seus exercits continuen existint i malgrat rebre l'impunta tutsava, retrocedeixen i solen la premsa ja anuncia que el govern polonès ociria a Estojanec a Lublin.

En canvi, en el front occidental, fins ara no s'ha unit. Malgrat els exercits francesos han trencat la línia defensiva i volen rot l'embrega; combat, però, violent, fins ara cap.

En guerra aèria, segons els ports oficials polonesos, els alemanys bombardegen molt les ciutats austríacs. Anglaterra ha fet volar de reconeixement en territori alemany i s'ha dedicat a llançar follets de propaganda; també diu que ha bombardejat alguns de pèrtins militars marítims entre els quals un cuirassat.

En el domini del mar Balcans es dedica a parar els seus vaixells mercants a port segur, incluint per aguts unes principalsment els ports espanyols i entre aquest Vigo principalment. Anglaterra, pel contrari, es dedica a la cosa del d'edictat resistent germànics.

Amb vista no sé a que ni or qui, s'han començat a tancar els balconys dels quals hi ha una de les dues bandes de llargada oberta. Ara s'ha fet finestres i s'hi deixant un espai per la part superior o seu tancament. Aquest espai és d'un tres o quatre paus d'ample i va de llarg a llarg del balcon. Cada tres o quatre departaments s'hi instal·la una porta que per ara no s'ha tancat.

Ara sí que és un dels dies que tinc ganes de llegir o de viure, però, precisament qualsevol que fos interessant; tanmateix no tinc res d'ni d'una cosa ni de l'altre. Pel motiu nou he escrit una lletra al "Faleto", la qual no l'he tirada per que puto per-ho per mitjà de l'Elisabeth.

138 Dimanche, dia 10 de setembre.

Deuà fe aquest diari tres anys; recordo que després de l'autobiografia breu que vaig fer-li com a prelude, vaig decidir de narrar-li començantament quotidianament el dia 11 de setembre del 1935, Festa Nacional de Catalunya. El primer retorn de dia, d'ací, és el que va succeir i veure aquella memorable data que qui sap el temps que trigarà a poder-se celebrar de nou i si ja podré formar-la o veure.

El essencial de Catalunya, sin que han obstat l'estètua de Països de Catalunya que simbolitzava a tots els moments de la història i aquests per Catalunya l'any 1714.

El diari, en els seus tres anys de vida, ja fa fora alguns, un gran haver. hi ha quedat l'any de temps bastant llarg i per altra part no heu pogut veure estentament coses que mereixien ser ve, degut a que, precisament els tres anys de vida que estat miguts i fructífics com les seves pàgines ho demostren.

Una vegada més se'anceta la idea de que alguns dels seus membres, tant en el cas dels de mi mateix, en pugem publicar, tant més quant amb motiu de la guerra, ho heu costat a qui emed fons incògnits contra les autoritats. Jo era no i e. mato cap, car quan un país que veu està en guerra amb un enemic també veu, llavors no és qüestió de criticar si ho fan té o no, sino d'ajudar per tots els mitjans a enlopar com més aviat millor l'enemic comú.

Veig que malgrat els seus tres de vida, aquest diari sin ja alguns coses bastant importants; albir, d'ací, les coses i coses que podrà registrar si la seva vida el pot perllongar. Llavors i amb ella la meua, albir també que en la meua per llarga i amb ella la seva, en trobare en més d'una o. casió amb les femures que experimenta ara: de que algun pugui creure per incomprensió, que sóc un element pr. rilla i indesitjable. No, après, no; puix, malgrat el veure conceptes i ideals, sóc partidari, jo en mi mateix i fentent. saber absolut per donant de tot en quocut a relació entre els homes i els pobles, de l'amor d'humans. Més individual, dany, que per més de tot mitja l'amor d'humans, ha d'error en tota les societats considerat com un error admissible a veure-li.

La guerra és acaminada a Polònia i els seus exàrits d'Europa que l'ataquen van guanyant terreny, sobretot el que va de Prússia a Rússia, capital que tot fa preveure serà presa per l'enemic, car la premsa d'ací diu que la lluita del Vístula per algun lloc ha estat derrotada.

La quonunció polsera de d'aurine, ja ha recumbit des-
prés el meu existència heroica.

Pel front francès es va preparar sub molt tacte la
col·locació i neteja de la "Terra de cinquí" entre les línies de
quind i Siegfried que segons el diu ha la tota unca de
troups manifestes.

En el mar van veient el vaixells mercants, enfamats
pels submarins alemanys, que heroltra. Ara que crec que ben
aviat el mar verá d'abolir domini dels aliats que tindran
també una nova arma per lluitar contra l'agressor: la
del bloqueig.

Dilluns, dia 11 de setembre.

Com deia abir, veui fa el III Inventari aquest diari. Des de
llavors emia, que l'anonciat de la vida que feia unies les
veient en la forma, i que precisament la forma es era
més dolassa que tres anys enrera, per llavors, malgrat el
dolor, hauré podia obtenir una esperança no equista sino
una esperança de conjunt noble: la pau dels de casa nostra
i la felicitat de la Pàtria i la de la majoritat dels meus fills.
Ara sío ja ha parat, tot. L'esperança més important
que podem obligar ara es solament de ve viure, que ja es
molt; sobrevenir el dolor nostre i el que s'atravessa en Eu-
ropa amb l'esperança, sense virtut, que un dia emen al-
lunys un ric més beuhavots que no ho sou veui.

El veui que l'esperança no em unca i si a aquest jo-
venell diari, pot continuar vivint, algun dia esudrà que
morcarà una fita nova que derivaria fora de felicitat no
rés per mi i els meus, sino per tot hom, per tota la Human-
mitat, veui tristoltra i disortada.

Recordo que una de les primeres més importants que mo-
finareu d'empenar aquest diari, fou la de "veuire un a mi
mateix". Aquesta necessitat i denig meu, les Memòries el veui
complimentant: ben veig veuire a mi mateix.

Entre el diari i un petit estudi autografologia he veuire tot
que una de les principals folles que em trobo es la d'un buit
considerable dins de la meua personalitat esquivada. Aquest
buit, ultra decaer-me u compte jo, es es un veritable ego-
ment la meua signatura actual. Se, naturalment, que aquest
buit, tot ell unca dins de mi mateix i me gran de cultura
fèrica que no posevo, un títol; el preferit hoqies emen el
de Filosofia i Lètrés.

Aquest buit que me hoqies agrada tot empli si el

740
que ara serveix la meua signatura actual i me'n dono perfecte compte jo mateix.

Una altra necessitat a complir-me me, crec que es la reacció del meu sistema nerviós el qual es tan fàcilment alterable i impressionable que no acaba d'allure en la col·ligació i les pàgines d'aquestes lletres no manifesten pensaments. A més a més, per no dir i sense motiu el cor bat de robte i alterat, el nostre s'emocionella i el pols marxa descomposat. He notat en certa mes a quibitaba aquesta falta uera desde que he refert la carrera uoluntaria. Si que diria para a molts sobretot quan es troba en situacions operables; però es que a mi em succeeix en se motiu moltes vegades.

El més important sobre aquest defecte es que quan la intenció es veritablement operada, llavors rebentem a qualsevol una serenitat de miris, d'execució, de temps i d'administració de la por, que no esta d'acord amb la mesura tallada. El de colu se en alteren els nervis. També es així que no se cordo haver perdut mai la serenitat; iuicament segues vegades, peques, he estat seranegat per la por, defecte de l'elutariu; en canvi m'operans per moltes coses d'una mesura serena (poris per centre d'interés) que no se resqueu uere amb la poris per uerisisme. D'ací ve que jo he que tinc els nervis uolents, més que cap altra cosa i que robe i alteren, uere que per aixó se perdi jo el meu domini de conjunt, de miris, hi bé, uerepot aquest domini, quora me es. Seve' me cas així, gairebé m'és impossible escriure.

M'agradaria ueritissim canegir-me aquest defecte, mes que que se tot no es possible, car des de que tinc us de ras que se tinc aquesta falta.

En totos los casos que són centres d'interés per mi tinc una opinió basada en la logica i de cara a la Humanitat, però sempre en aquest cas obent l'instint uatural i per d'ambut de l'instint uociatori impactat per la vida actual o per l'egris. uel que impora. Aquesta parula de uere de problemes que jo me que es una uirtut quan precisament uou sempre de cara al benefici d'una uojaria d'humans. També uoteck, en la uoci. tot actual aquesta uirtut es moltes vegades un defecte que se uis d'una uoció uera.

He pogut compronar també que uerint fatto jo, se primar autens, com un "tio iradible", a uel caràcter i adue de uels instints, tant més, aixó, quan es tracta de que l'indideriu que me comença a uerit se ~~uere~~ un caràc. For ferre a uer opinió uertada o uo robe moltes

coses de la vida. Després, però també, en varies ocasions m'ha estat confirmat per aquesta gent que el primitiu concepte sobre mi era equivocada. Per tant es dedueix doncs, que el meu feic no sempre fa bona impressió, sinó que pel contrari, sempre en quant a caràcter, apareixo gairebé sempre a primera ullada com una indolència pràcticament autèntica.

Ara jo voldria treure-me del meu defecte i menys virtuts i un recull que si veig escrivint en aquest recull, no em cobria fer a mi mateix l'auto-critica meua que necessito. Però, veig, entenc que val més dir-ho, tot i més qu'on tot aquest requidell de planes escrites no són res menys que una exposició indescribable de defectes meua que de tot en tot apareixi una exalta i desenvolupada virtut. Són ben moltes però... i ben desenvolupades... La virtut és una rara cosa.

Les noves de guerra d'arreu van igual que elixir. Versània, veig als demanys ja està el seu poder; en unvi els Ollats diuen que no; se totis maneres està, si no les veig (està) en quell perill. A l'ocasió m'ha o no fa igual.

M'Heime em torna a escriure i no censa cap immensitat meua a la meua última lletra, que el contrari, m'admonia la proxima travesa d'un paquet i s'excusa de no haver-ho fet abans degut a una negligència del servei de paqueteria.

Dimarts, dia 12 de setembre.

Aliv parlava d'un petit estudi antrografiologia; jo no sóc pas un grafòleg en res ni en tinc la més petita noció tècnica. Veig a dir des que em ve una opinió a la grafologia: A ja ningúna hi havia hagut un metge psiquiatra que es deia Fergus. Més una vegada aquest metge en Forta i jo vau formar un tribunal per a premiar al qui presentés el millor tret per un d'ran mental. Després d'haver escrit el versicle haqñerme de signar l'acta i en Conquelles s'adonia de la meua signatura que era quan signava: R. Bois i Manelès, primera rèbrica oficial meua. Maud va fer que veure-la i dir-me: "En el meu veig que has Fergus una infància Forteroda". Jo vaig restar sorprès d'aquesta sentència abava que a més era veritat; la meua infància ha estat dolenta; també l'adolescència, de què al problema escau-me de cara i a no poder un educar pel que jo tinc vocació i tinc. A més, a més, aquest soler meua s'acumula quan veia que ningú a casa rebia cap grau de cultura important i que com a pare, ell veig, mai més sabien fer una cosa: estimer-los a nosaltres, pel que meua; però res més. El deure i la responsabilitat de pare

que contrainem el poder un fill al mare, no podem complir. Lo més que es el que feria referència a estimar-lo; els altres grups pro. Menys que una societat capitalista fa reserves sobre el poble, ell no es veia o no es hi donava la importància deguda.

La signatura, senyal, segons en Torquelles, psiquiatria i grafologia, era la d'un noi torturat, i tenia molt. Aquesta demostració d'una infància torturada la veiem amb arrastegant malgrat la sentència d'en Torquelles, variis mesos més i ja estant amb el rímel del sofriment albirava a més una dubitació que no deixava d'ésser, sinó perillosa excessiva. Al cap d'un mesos morava, sense pensar en un compte, la necessitat d'una modificació de la signatura sense renunciar a ella. El la rectificació vingué, suprimint el meu signe cognom i deixant la eura com a rubrica amb molampció de la rodella per sota que continuava de l'autentica eura. Ultra la impressió del signe cognom no aparegué tampoc aquella ambició primària o excèntrica sinó que en tot cas una mostra de molt més asserenada i assequible; signava en línia vertical ja; abans ho feia en diagonal d'inferior a superior i amb marcada violència.

El meu, m'havia restat ja en part o potser com si independentment de la seva influència; del dolori record de la infància i de l'adolescència. Després d'aquest fet que ocorregué poc abans de la retirada d'Uragó, va ésser quan insensiblement vaig anar interessant-me pels trets principals de la grafologia en el que fa referència principalment a les signatures. D'amic Fabrega que ho era d'en Torquelles també, li agradava estudiar les signatures i ell em feu veure més aquesta curiositat. De llavors anirà que veure cap més proporcio vaig anar fixant-me en elles i emitiend'opinions que a alguns interessats els ha sorpres pel meu encert.

Deportem que no sóc cap grafòleg; tantmateix si pué tenir la intenció de llegir qualsevol sobre aquesta ciència. El que sí crec és que la signatura és en la majoria dels casos, un retrat involuntari del qui l'adopta com a convencional col·ligació de la seva personalitat; aquest retrat és alguns vegades detallat, altres complet, altres imperfecte i altres inexpressiu.

I el més interessant és que aquesta signatura modificada de temps ha, ha sofert una nova modificació en el Camp després d'un llarg període de vacil·lació. La modificació ha estat ara també bastant intensa, tant que de l'actual a la primitiva gairebé per no dir gens, no hi ha relació.

Aquest nou fet em fa i m'ha fet pensar sobre el meu

244
d'elles per veure (de seguir ambiciament) que tingués cosa que justa o no, reclach mes principi de neutralisme; tantuats admeto que tot el consell del món es venen amb sin en adopi indei i sóc susceptible a devallar de nou i estrimar la nova posició era o no emestada.

I per acabar cal dir que no vria satisfet de la nova signatura actual; u'estava més de les dues precedents al seu temps. No sobria dir el per que de la nova intatificació, mes l'capiment. Poter algú dia sobré dir-ho i tombella. Vós em, oure més fortet que ara; així doncs, vria millor deixar-ho córrer o així en passaria com dicit que millor de descobrir-me defectes ho feia al contrari i així al meu prova evident que com diu l'ofensiu, "cap zeperut es ven u gep."

Dimecres, dia 12 de setembre.

Avui fa vint anys que s'implantava a Espanya una veina dictadura representada per un general de dolenta memòria: Primo de Rivera. Després d'aquest vint anys han arribat a la península Ibérica fets polítics històrics molt interessos: visqué la dictadura; visqué. Va néixer una república, visqué i desafortunat per traidors, per impositors, com vençors d'un general que és encara de més dolenta memòria que aquell.

durant aquest lapsus de temps jo m'he fet gran, he vivit, m'he situat i m'he llançat foragitat de la meua Pàtria. Ja li faran veure ja, si vivim...

He rebut una nova lletra de l'Elisabeth on m'hi diu que m'heu i es delfi, obres de memòria i recordacions també d'alguna família deixant-los-li unes fotos de guerra i alguna cosa més que conser. Serà oser potser perjudicials d'importantes.

Dijous, dia 14 de setembre.

Avui per la tarda vaig començar a copiar a tinta, l'autobiografia que preceder al diari i als primers venims quotidians que tinc de llapis i en mes papers que no són gens addients. El Sr. Piver m'ha venut una libreta que li va bé perquè té papers felles i es pot tindre en llapis no és pas molt. Avui vaig començar i avui tot el dia per es feig altra cosa; la mà iuclis ja em fa mal i el jorn com.

Dimecres, dia 15 de setembre.

Continuo copiant l'autobiografia que ha resultat ésser més curta del que semblava.

He rebut resposta d'en Nevireau que encara està amb el re.

775

juntament a Troix, si bé pròximament a partir vers el front de l'Est. Les condicions a la meua infirmeria on hi manifestava els meus desitjos eren francs. M'agraïen la meua franquesa i sinceritat en expressar que i'dieu que no les oblidaria. Demostren vint sentits de continuar la nostra relació i ni per qualsevol cosa perdèssim contacte, en donar l'adreça de casa meua on sempre podré escriure i enviar-li que hi veurà ben rebut.

Dissabte, dia 15 de setembre.

He acabat ja de copiar tota l'autobiografia i els primers resumets les quals han sumat 43 pàgines. Duprés d'arribar i com que ara ja tot són llibretes, he decidit enumerar les pàgines, car el format d'elles són per uns o menys totes iguals. Havent fínt això veig que en tres anys de vida del diari i un altre els capítols de temps inactiu he escrit ja bastantes pàgines que ~~unides~~ tot i unes col·ligacions ja se'n podria fer un bon llibre si fóressin fet.

Pel fet de copiar les pàgines primeres, he llegit de llegir el meu contingut el qual veig que ungrat haver passat tres anys i després des de que feu escrit, les idees no han variat pas en el fons; l'únic que han fet és créixer, fer-se grans dins de una matèria sobretot les de fons polític, social i humanà, degut sens dubte al treball viuut en tan poc temps a Espanya. Estic satisfet d'haver experimentat aquest progrés en uns mesos únics.

Aquests dies degut a la còpia esmentada he escrit poc a poc. Malgrat això en quant a la guerra, moltes noves del front polonès; els alemanys es van agullant Polònia i Rússia, molta desgracia. Tambora en el front occidental res de importància excepcional.

He rebut ja tot el paquet de l'Helène el qual és una caixa de paper d'escriure i sobres de gran luxe; una tauleta de roscada i un paquet de tabac. Interpretés que aquesta cosa disposa de pocs diners, car ara almenys veu el que uns es necessari i m'envia una mostra que valia aproximadament mitja franc. Resto agraït.

Dimecres, dia 17 de setembre.

Ara ja tres o quatre dies que la calor fa la desoparquet per aquest any. El fred, pel contrari, plens sobre el Camp amb intermitent durant tota la nit i la nitjada. Si aquest hivern hagués d'atjar així els moviments de fred i de foc.

Acabo de veure així al Camp a aquell metge psiquiatra que per
l'ora fa un dia, moment Borquelles. Ha estat una gran feia per
mi, després del Temps que no s'ha encara vist (des de la reti-
rada d'Aragó).

El destintem a l'Exèrcit d'Extremadura i la caiguda del Cen-
tre el deixà a mercè dels feixistes. No obstant, ell no s'entregà als
seus botxins, car és un bon antifeixista marxista i s'emergà vi-
vint així i allà fins que després de cinc mesos aconseguí passar
a França per Aragó. Volia passar amb la muller i filla i no li
fou possible.

Dilluns, dia 18 de setembre.

La primera d'avis porta una cosa de moment inexplicable i que
no comprèn: la U.R.S.S. ha comunicat a Polònia que enviaïra d
un torpitori, el dirimege a les deu. Y efecte, ho ha fet.

No comprèn pas quel aquesta actitud de la U.R.S.S. no la com-
pren ningú ara. Pot ser hipòtesis sobre els seus fins. Jo exp-
raré a comprendre-ho i llavors emetre la meua opinió que
serà d'acord amb les meues concepcions, malgrat que siguin
contràries a la U.R.S.S. Ara, però, no pot predir-se ni prepi-
tar-se; l'afar és molt delicat.

El cas és que Polònia, està, pot dir-se, esgotada.

Dijous, dia 21 de setembre.

Estic ja en una línia de Gibraltar, Espanya que està a-
contenada a l'oest (Yonne). Van sortir el dimarts al ves-
ti de Safford, van l'assade en muntàren al tren i fins
ahir el molí no arribàrem oei en hem de fer una carreta
va. El metge ha estat llarg i pesat. Al pas per les estacions hem
ent ha obligat amb menjar, cafe, etc. i el poble feixista
ent ha fet objecte de insult de menfata. Amb alguns que
he parlat s'han estranyat de les condicions en que s'atrem
ja veig d'interpret de la 64. Les condicions d'allotjament
són dolentíssimes, un bon ha dit que és promiscu.

Dimecres, dia 22 de setembre.

Avit, tots els oficials i interpret de les cinc companyies que atrem en
nom avit ja a dormir al oei poble. Hem hag d'it que poulatura-
ment s'hi avira allotjant tots els homes, a mida que vagin ve-
gim encaraant les tropes franceses de reserva que hi ha.

Hem dormit tota nit amb palla i a terra en una hote-
ga bastant gran i bruta que hi ha al centre del poble.
La reunió de llibertat d'avit per com feia mans no ha

147
nia experimentat; això d'amar sense quèvoltes per un carrer
ple de coses per anar amb bandes, no de l'arragat, i sense veure
cap claustrada, és ja una gran cosa. Elàstima que tots
no puguen fer igual, car la resta dels treballadors ha de dormir
i restar a equates condicions - mines que si bé són durant
la nit calentes, són també humides i no gens confortables.

El panig d'aquests vespre per Cravant ha estat fora llarg
però sense quèvoltes aliecents, ja l'entendiment pibeie no funciona
i de gust hi'n ven poca. És ven que tenen idees tot concepte de
màrdretes aquesta gentada francesa encara que sembla que
fugiu per no veure'ns.

Dinette, dia 23 de setembre.

No està encara organitzat del tot l'acostament de les com-
pagnies i les difidències en particular d'acostament, són
corrents.

Cada matí un servei amb una espessa boira sobre nosaltres
que ens recorda la vida de temps llurs a Lleida; menys mal
que s'arriba i deixa veure la cara al sol per sota els
volts de migdia.

La guerra continua si fa o no fa com dies encara: a l'Occi-
dent d'important i a l'Est Polònia està a punt de desaparèixer
pressionada com està per Alemanya i Rússia. L'Armada,
totau encara ignora l'objectiu final de l'acord circum-
stancial germano-soviètic. El ministre Chamberlain diu que
col espereu; Lloyd George igual, i així tota la premsa inter-
nacional de França i Anglaterra. També alguns diaris ja
diuen que en tot això ha estat la U.R.S.S. ha que en treuà
més profit.

Dimenge, dia 24 de setembre.

Abix al cap vapor i ambdament francès ve servir a tots
els oficials espanyols a sis milers mil, i també a un home per
ració de tots les Compagnies que estan allí.

Alguns oficials hi han anat; no sé quants. Jo no hi he anat
per dues causes: primera perquè no es té cap necessitat i segona
perquè la nostra Compagnia entra a treballar a les ones; no hi
havia temps tota vigada que la missa comencava a les 10'30.
De totes maneres, d'acord amb la primera causa, si haques ten-
gut festa temps hi haques anat, car la missa comencava, religió
i gràcia de mi mateix, no té cap necessitat d'anar a fer l'auto-
confessió dels delictes o folles a l'església, és basta per ara amb
el meu Déu i servir, el Recordament, és més; veu que si hi anés

718 amb la intenció d'air mitja com qualsevol altre fidel, com que ai-
rà no seria veritat, faria un acte penible i inhumà que no estaria
d'acord amb el meu si, per violència de la Consciència ni d'acord
amb el si d'un que creu en l'Església o en aquesta religió, perquè tot
seria fictici i els seus religiosos volen batre filigreses.

Malgrat aquesta manca de necessitat nova de no anar a l'església,
no per això renunciem a ésser un ciutadà com qualsevol altre que no
oblida els seus deures d'home ni tampoc els de relació amb
els seus semblants, i si de fameres d'aquest poble no ho creuen
s'ha dequt a la propaganda reforta que haurà volerà sobre nosaltres,
i enarreu de mig a mig.

Primerament, en la oferta de l'allotjament a diu de la cantera
colita, hi haquí seriosos inconvenients i adlluc alguns millo-
de dormir a diu preferien fer-ho a fora. Així, però, ho prohibiran
i ara, a excepció dels oficials que no esten de correei, tot haurà
dormir a diu de les canteres, a terra i amb palla. Aquesta ma-
na d'allotjament no està d'acord amb el que deia el cap del
Camp de Saptfons, ni tampoc està d'acord el marjor ni la
libertat per la majoria. Haurà diu encara amb insistència que
s'anirà arrançant.

Malgrat ésser diuenge, la monotonia és igual. El poblat de Cra-
vaut ho té cap divertiment i encara ara que França està en guerra.

Dilluns, dia 25 de setembre del 1939.

Res de nou. Part de la brigada de la setmana i prou fins ara.

M'hevia oblidat de dir aquest últim dia que la U. R. S. S. ha pactat un
armistici amb el Japó, cessant d'aquesta manera la guerra no declara-
da que existia a la Manxúria. Així és una altra conseqüència del
pacte germano-soviètic, que ara amb la unificació de Polònia per
part de Rússia, no pua encara fer més un xic encertat.

Des d'ahir que he pogut llegir postals ja se fet el repartiment de Polònia
entre Rússia i Alemanya, sentint-ne amb honorat benefici i sense cap per-
dua important la primera mentre que l'altra ha lluitat molt i per-
dut més, per venir ara la U. R. S. S. i fer-li retirar els exèrcit en alguns
llocs a uns de cent-cinquanta kilòmetres nova, quedant en el
si la Rússia Blanca i la Ucraïna que tenien els polonesos, altra volta
un poder de la U. R. S. S. i la Sitàlia i la Transitàlia a Alemanya
com abans. Aquestes són principalment les regions que fan el
cas, altra manera hi entre aquestes habitants els veritables polone-
sos que no s'encara com quibaran.

La U. R. S. S. ara farà pau amb Hongria i una mica
una mica amb Slavàquia, més benefici encara, i ara a Hon-
gria a Àustria i a Baviera durant la convulsió passada.

hi havia hagut anajats de republicans navitiques, on es pro-⁷⁶⁹
bable que ara es unes hi llueix la seva propaganda in-
fama i immensa.

Tot això pot passar que es veuen i de demany i hagin pres
d'acord per desfer aquest estat polonès que crearen els vencedors
de l'any 1918. Però el que és incompreensible per Alemanya és que
alliberem tots els comunistes, que tornem a admetre als jueus en
l'administració de l'estat, que retornem a cursa tot el que
hi havia a Alemanya d'anticomunista, que "convenim" als nús
accidentalment enemics de la U.R.S.S.; i admetre el nús paradoxal que el
propri Hitler, el "Mein Kampf" sigui sotmès a una revisió
de censura per fer-se'n tot d'anticomunista i que la censura
qui presidida pel propi autor, etc. etc. Abans era el Kämmerer
el que s'adheria al partit anti-kämmerer; ara el nou nús veu
que és d'anticomunisme el que s'adhereix al comunisme. Fins
era certament sense entendre-ho; com no entere tampoc que
a Romania s'arraniri el president del Consell i que es fagi
pagar als nazis, precisament ara. Es que acabada l'edifici el
començara a Romania o qui?

Per altra banda Varsòvia encara està en poder polonès i alluc
hi ha mort a les seves portes un general alemany. ^{francès}
han no hi dona importància; cal esperar l'establiment de cret
de les noves fronteres. Mentrestant el demòcrata es lamenten de
que al demanar noves a la U.R.S.S., Alemanya, aquells s'hagin de
fer, començat a tota aquesta: destruint tot el seu sobir, antic-
comunisme i altres coses nús. del part de l'Est, després de tot es-
s'acaba més que abans d'acabar.

I més coses veuen encara: Hongria, siqueteria antiga de l'an-
ti-kämmerer restableix de nou relacions amb Moscu; Slovaquia,
petit estat esclau a ran d'Alemanya, creat i mantingut per ella,
és reconegut per la U.R.S.S.

El veure com acabaria tot això; fins ara tot el món veu que
el triomf és absolut i magnífic dels comunistes russos que
han demostrat saber el que es preveuen amb una visió
que de tan oportuna i clara ha sorpres a tot el món.
Història que ara veu sobri de la ruina la unitat de
tot aquest jeraclific polític mundial.